קול התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

שנה י"ג גליון תרכ"ט | **האזינו – יום כיפור** | ח' תשרי תש"ע

קח"ו עמכם דברים ושובו אל ה'

שבוע ימים עברו עלינו מיום הרת עולם דא ראש השנה, והנה בהרבה מקומות נהגו לקרוא שבת אחרי יו"ט "שבת נאך יו"ט" והובא בספה"ק בשם הרה"ק מרוזין זי"ע דהכוונה היא "שבת וואם איז "נאך" (עדיין) יו"ט", ועל אחת כמה וכמה בשבת שובה שיכולים לקרוא אותה "שבת נאך ראש השנה" היינו שבת היא עדיין ראש השנה, ש'בת ב'ו ת'שוב כראש השנה.

ורבים המה מליצותיה"ן של קדושי עליון נבג"מ על ימי השנה אחרי כל מועד וחג, אשר במתיקות לשונם יצאו לפרש את פסוקי הקודש, לכ"ו בנים שמעו לי, צ"א ולמד, שוב"ו לכם לאהליכם, כי העיקר היא שגם אחרי אשר כבר קיבלנו כל ההשפעות וההארות, נרים וניש"א אותם עמנו לצאת על הדר"ך דרך המלך בכל ההשפעות אשר קבלנו בהאי חגא קדישתא.

וכ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע מפרש בזה אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. דהנה בר"ה מקבלין על עצמם לשוב אל ה' וללכת בדרכיו ואח"כ נשכח מהלב וחוזרין לסורם, וזהו שאמר אשרי העם יודעי תרועה, אבל העיקר הוא ה' באור פניך "יהלכון" בשילכו מימים האלה ג"כ יהי' באור פנים שילכו בתורת ה' ולעבוד עבודתו באמת ובלב שם.

ועל דבר זה מוכיח הנביא "שובה ישראל עד ה' אלוקיך", וגמר אומר "קח"ו עמכם דברים ושובו אל ה'", שלא די בזה מה שמרבים בתשובה בימים אלו, אלא צריכים לקחת אתנו את התעוררות וההתחדשות של ימי התשובה.

ומסופר שפע"א התבטא הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ואמר שלא היתה אפי' שבת אחת שלא באו אנשים חדשים לבעלזא לשב"ק, ופעם חל ראש השנה להיות לפני השבת, ובשבת שובה שאל אותו בנו הרה"צ ר' פנחם מאוסטילא זצ"ל שבשבת זו אין אף אדם חדש, ענה לו הגה"ק מבעלזא שאחרי ראש השנה שעשו כולם תשובה הם כולם אנשים חדשים.

וכדבר האמור איתא במדרש שוחר טוב וז"ל: **"פנה אל תפילת הערער" אמר רבי יצחק כלפי דורות אמרו שאין להם לא נביא ולא כהן ולא ביהמ"ק שיכפר עליהם אלא עוד תפילה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בר"ה ויוהכ"פ ולא תבזה אותו מהם חוי ולא בזה את תפילתם, "תיכתב זאת לדור אחרון ועם נברא", רבנן אמרי אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם ובאין ומתפללין בר"ה ויוהכ"פ ואתה בורא אותן בריה חדשה.**

ועל כן נקווה שהשי"ת יערה עלינו רוח טהרה ממרום, ויזרוק עלינו מים טהורים לטהרינו מכל טומאותינו ומכל סיג ופגם, ועי"ז נתברך בגמר חתימה טובה, בשנת שפע ברכה והצלחה, ושנת גאולה וישועה בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... עמוד ג'
שבת בשבתו ..... עמוד ה'
דבש תמרים ..... עמוד ז'
בשפתי צדיקים ..... עמוד ח'
פרפראות לחכמה ..... עמוד י'
ודרשת וחקרת ..... עמוד י"ב
פניני התורה ..... עמוד ט"ו
חוקים להורותם ..... עמוד ט"ז
הילולא דצדיקיא ..... עמוד י"ט
דבר בעתו ..... עמוד כ"ו
דברות קודש ..... עמוד ל"א
משולחן מלכים ..... עמוד ל"ה
דברות קודש ..... עמוד ל"ט

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב, הנצחת שם, לעילוי נשמת ולכל שאר עניני המערכת הארות והערות וכדו'

אפשר לפנות

להר"ר יושע פאליק שוואַרץ הי"ו

011-972-527617061

ב"ה

במה אקדם ואיכף

יום כיפור

נוצט די אור-אלטע סגולה מיט וואס אבותינו ורבותינו האבן זיך באנוצט אין אלע דורות, און שטיצט די הייליגע צדקה פון

"צדקת רבי מאיר בעל הנס"

ערב יום כיפור פאר:

- **הדלקת הנרות**
- **אצינדן די געזונטע ליכט**
- **ברכת הבנים**
- **טבילה במקוה**
- **אנוואונטשן פאר די עלטערן**
- **גיין צו כל נדרי, וכדומה**

לייגט אריין צדקה אין די הייליגע

יטב לב פושקע

פאר איר גייט בענטשן די קינדער

געדענקט די הבטחה פון מרן רביה"ק זי"ע **"ווילסט האבן ערליכע קינדער? לייג אריין אין די פושקע פון מיינע מוסדות אין ארץ ישראל"**

פאר א פושקע אדער אויסצולייגן א פולע פושקע רופט:

845-782-3091 · 718-387-1213

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות, נאמרים

האזינו השמים ואדברה, נראה לי על דרך דאיתא בזוהר הקדוש (תיקו"ז קי"א:) לעתיד כשיבא משיח צדקינו במהרה, יבא משה רבינו ע"ה וילמוד תורה עם ישראל, ויגלה לדם הרזין דאורייתא ופירוש התורה הקדושה ואמר להם משה רבינו ע"ה האזינו השמים דהלומדי תורה נקראים שמים, וצוה לדם שדם ילמדו התורה, כאשר יחדשו בה איזה חידוש יהיו בבחינת האזינו דחיינו שיאזינו הדבר מלמעלה בהפעת האור הקדושה עליהם מלמעלה, כשלומד הדבר ההוא, ואז יפתחו פידם לדבר בה, ועל ידי לימוד התורה תגרמו לקרב הגאולה, ותזכו לשמוע רזין דאורייתא מפי כמאז ומקדם, וזהו ואדברה, פירש שתגרמו שאדבר עמכם לעתיד במהרה בימינו אמן. **(נועם אלימלך)**

☆

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, יראה לבאר בזה, על פי מאמר חכמינו ז"ל על פסוק (קהלת יב, ט) ויותר שהיה קהלת חכם וכו' ואיזן וחקר וכו', ודרשו חכמינו ז"ל (שיר השירים א, ה) ואיזן שעשה אזנים לתורה כקופה זו, שאין לה אזנים לאחוז בה, ובא ועשה לה אזנים, ו רשות לאסטוני כמו שאמרו רז"ל. אין באפשרי לאדם להשיג המצוות על בורים, ולהבינם על אופניהם, וכן ביארו בזוהר (תשא בסוף הפרשה) כי אלולי צדיקי הדורות המלמדים להועיל ומורים דרך ה', לא ישיג אדם אפילו מצוה אחת כתקונה, הגם כי ילמדנה הרבה פעמים והצדיק העושה אזנים לתורה להתבונן על ידו דרכי התשובה, וזהו אמרו האזינו השמים ואדברה, שמים רומז לצדיקי הדורות ופירושו שדם יעשו אזנים לתורה, ולמה שמדבר, אשר עי"ז תשמע הארץ אמרי פי רומז לאנשים שדם קטנים בערכם ישמעו ויבינו על ידי זה אמרי פי. **(מאור ושמש)**

☆

יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, הנראה לרמז בזה, על פי דברי הספר נועם אלימלך, שכתב על מה שאנו רואים הצדיקים המה רופאים חולים וכדומה, ומתרץ כי על ידי לימודם בתורה ומחדשים חדושי אורייתא המה בוראים דברים חדשים, לכן אף שנגזר על האדם ח"ו איזה גזירה, המה בתורתם ועבודתם מביאים האדם הזה בעולם החדש והוא כאיש אחר, כי על אותו העולם לא נגזר כלל הגזירה זו, וממילא נתרפא החולה, וזה פירש יערף כמטר לקחי פירש הלימוד שלי יהיה בקדושה כנזכר לעיל, ואז תזל כטל אמרתי טל התעתיד להחיות מתים טל של תחיה, גם אמרתי יהיה בכח כטל להחיות ולרפאות אנוש אמן. **(תפארת שלמה)**

☆

ימצאהו בארץ מדבר, האדם צריך לעבוד שיהיה כל מעשיו לשמו יתברך, וזה ע"י שמרגיש בנפשו שעומד תמיד לפני השי"ת, האומנם כשיודע אדם ערכו גרייעותו ופחיתתו קשה עליו מאוד לעמוד לפני ה', ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים כג) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, כי האדם צריך להמשיך התפשטות אלהותו ית"ש, גם לבחינת התדתונות, וזהו ימצאהו בארץ מדבר גם כשהאדם הוא במקום נחשים ועקרבים כמדבר יוכל למצוא את השם יתברך בכיכול ולא יפחד משום דבר ויסמוך נפשו לה' יתברך. **(אור לשמים)**

☆

כי ידין ד' עמו ועל עבדיו יתנחם, לפי מה שאנחנו נקראים בנים למקום אף על פי כן אמר דוד המלך (תהלים קיט קכה) עבדך אני הבינני ואדעה עדותיך, אמאי אמר לשון עבדך, והנראה דהנה דוד אמר בחכמה, כי קטרוג גדול נתהוה, כאשר השם יתברך מגלה מסתוריו סודות התורה לעמו, אמנם כאשר אנחנו עבדיו, ומה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח:) וזה שאמר דוד עבדך אני, כאשר אני עבדך דייקא ומה שקנה עבד קנה רבו, הבינני ואדעה עדותיך, תגלה לי מסתורין סודות התורה, וזה יש לומר כי ידין הוי"ה עמו ד' ברחמים ידין עמו על מה שמגלה סודו לעמו ועל עבדיו יתנחם יהיה לו נחמה כי המה עבדיו, ומה שקנה עבד קנה רבו ומוסכם מבולם לגלות סודו לעבדיו הנביאים. **(יחדעי בינה)**

☆

אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא אין מידי מציל, ידוע אשר התורה מלמדת את האדם דרכי השם יתברך לעשות תשובה, והנה כשאדם הוא תמיד אצלו בחינת אין היינו בשפלות, אז אין אפשר לחיות חוטא, וזהו אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא, אבל אני נותן לך עצה טובה שלא תצטרך ללקות, וגם אני לא אצטרך לרדות אותך, וזה ואין, היינו כשתהיה אצלך בשפלות בחינת אין אז מידי מציל, פירש לא אצטרך לרדותך ולהכות אותך. **(רזין דאורייתא)**

☆

כי אשא אל שמים ידי ואמרת חי אנכי לעלם אם שנותי ברק חרבי, נראה לפרש על פי אמרם זכרונם לברכה (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אויל ליה מוטב וכו', ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, ופירשו בספרים (אמרי נועם בא, ג), שהכוונה להזכיר לו יום הביטול של היצר הרע, אשר לעתיד ינקום ממנו ומהסטרא אחרא, ועל ידי זה יכניע היצר, וזהו פירוש הכתוב, כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם, אם אתה רוצה לעלות בגרם המעלות לנחול חיים הנצחיים שהוא העולם הבא, והיינו על ידי שתבטל היצר מכל וכל, אזי העצה להתבטלות היצר אם שנותי ברק חרבי, על ידי הקריאת שמע שנקרא חרב פיפיות ותאחז במשפט ידי, היינו התעסקות בתורה שהיא משפטי ד', כמו שכתוב (תהלים יט, י) משפטי ד' אמת, אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם, היינו יום המיתה של היצר, להזכירו איך שלעתיד ינקום ממנו וישלם להשונאים כפעלם, ועל ידי זה יבטל היצר וינחול חיים הנצחיים עולם הבא, ועל ידי זה חי אנכי לעולם. **(עטרת ישועה)**

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office 16 Garfield Road. Monroe, NY 10950 Tel. (845) 774-4040 Fax. (845) 783-2684

היום יום חמישי

ידרוש

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דרשת שבת שובה

בסוגיא

עד אחד נאמן באיסורין

גיטין ב: - גיטין נד: - קידושין סה:

בשעה 8:15 בערב

בבית המדרש הגדול

הנהלת הקהלה

ב"ה

עוד "יזכור" לנו

קומענדיגן יום טוב ביי

יזכור

ווען איר וועט מזכיר די נשמה פון אייערע נאנטע

זייט מנדר צדקה פאר די הייליגע קופה פון

"צדקת רבי מאיר בעל הנס"

וואס איז געווען די **ערשטע צדקה** ביי די צדיקים וצדקניות בכל הדורות

דאס וועט זיין די גרעסטע
טובה פאר די נשמה פון
אייערע נאנטע

געט איבער אייער נדבה פאר די עסקנים
פון אונזערע הייליגע מוסדות

יטב לב
פושקע

יזכור אלקים את נשמת וכו' שהלך לעולמו בעבור **שבלי נדר אתן צדקה בעדו** ובשכר זה תהא נפשו צרורה בצרור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה, **ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן העליון** ונאמר אמן

פאר א פושקע אדער אויסצוליידיגן א פולע פושקע רופט:

845-782-3091 · 718-387-1213

שבת בשבתו

אמרות קודש בעניני שבת נאמרים, על פרשת השבוע ערוכים וסדורים

אף בשבת מותר לעשות תשובה על מעשיו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, ובמדרש הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת, כך שנו חכמים כל שספק נפשות דוחה את השבת וכו', אפשר לומר, דזה ידוע דעל פי רוב השבת של פרשת האזינו הוא שבת תשובה, ומסתמא כל איש ישראל שנוגע יראת ה' בלבבו מסתכל על מעשיו בזה השבת, ושב ומתחרט על מעשיו, ומתבייש ממעשיו הרעים, ולכאורה בא לו צער מזה, ובשבת נאמר (ישעיהו נח, יג) וקראת לשבת עונג, רק מחמת דבימים האלו צריך כל איש ישראל להסתכל על מעשיו בכל רגע ועת, ואם לאו הוא חלילה בר סכנה, וזהו הפירוש במדרש, שזה ידוע הטעם שאיש ישראל פוגם במעשיו הוא מחמת דלא רצה לשמוע מהשכתוב בתורה, וזה "החושש באזניו מהו לחלל השבת" כלומר דבשבת שמצוה להתענג, אם רשאי להתחרט ולשוב בתשובה, "כך שנו רבותינו שבדבר סכנה רשאי לחלל השבת, שהוא סכנה לאדם שאינו שב בתשובה עד שנמחה החטא. **(לקט אמרי קודש - מהר"ש מבעלזא)**

דרוש נפלא בטעם דפיקוח נפש דוחה שבת

האזינו השמים וגו' איתא במדרש מי שחושש באזנו מהו לרפאות בשבת, כך שנו חכמים פיקוח נפש דוחה בשבת, ויל"פ בדרך דרוש שאמרתי זה על בר מצוה שלי כשנעשיתי בן י"ג שנה דהרי ס"פ יוה"כ יליף פק"נ דוחה שבת ק"ו ממילה שהיא רק בא' מאבריו ודוחה שבת, ופריך תינח ודאי, ספק מנ"ל והוכרח ללמוד מקרא אחר, אלא דבלא"ה יש לכאורה פירכא על לימוד ממילה דהרי שבת אות על בריאת שמים וארץ וחז"ל דרשו אם לא בריתי שמים וארץ לא שמתי היינו מילה, וכיון שבשבילה נבראו שפיר יוכל לדחות שבת שהוא אות על הבריאה דאם אין מילה אין כאן בריאה, מיהו מצינו בדרשו חז"ל אם לא בריתי על התורה, ואם לא בריתי היינו תורה ואם כן אין כאן פירכא הנ"ל, אלא דריש פ"ק דע"ז הק' על דרש זה, דא"כ שמים וארץ הם נוגעין בעדותן, ועיין בתוס' שם, וממילא מהא דקרא השמים וארץ ואמר האזינו וקראם לעדות מוכח כאידך פי' דקאי אם לא בריתי על מילה, וא"כ יש פירכא על ק"ו ממילה ולכן שאל אם דוחה פק"נ שבת, ואמר אפי"ה כך שנו חכמים וכך קבלנו פק"נ דוחה שבת, יהי' מאיזה קרא שיהי'. **(תורת משה)**

בזכות השבת יירש מסוף העולם ועד סופו

ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר, במסורה ינחנו ב', דין ואידך מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו (משלי יח טז). ויש לפרש בדרך נפלא דהנה איתא בילקוט שמעוני (אות תתקמ"ד) ה' בדד ינחנו עתיד אני להורישכם מסוף העולם ועד סופו, ונראה טעם שכר זה על מה הוא, ויתכן בדרך הפשוט שהוא בזכות שמירת שבת קודש כדאיתא במס' שבת כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, הרי כי שכר שבת הוא להנתן נחלה בלי מצרים, והיינו מסוף העולם ועד סופו בלי מצר. ועוד איתא בגמ' (שם) בשכר שמירת שבת אפילו עוע"ז כדור אנוש מוחלין לו. וזהו כוונת הכתוב ה' בדד ינחנו לירש מסוף העולם ועד סופו בזכות שבת, ועוד יזכו ואין עמו אל נכר גם אם היה בו שמץ עבודה זרה אזי על ידי שבת יומחל לו, ולא יוחשב לו עון זה להיות עמו להפרע ממנו, והנה בפסוק זה מפורשים באר היטב שני דברים טובים הללו, בדד ומחילת עון, אך לא פורש בזכות מה, ובא הכתוב הב' מתן אדם לפרש בשביל מה בד ינחנו בהקדם מה שאיתא בגמ' אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש לישראל לישראל לך והודיעם. וגם ידוע כי שבת הוא דוקא לישראל כמו שאנו אומרים בהתפלה ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות ואדרבה גוי ששבת חייב מיתה. וזהו פירוש המסורה מפני מה בדד ינחנו לירש מסוף עולם ועד סופו, ואמר מתן אדם מתנה טובה של שבת וזהו מתן אדם, ואמר אד"ם, כי דווקא לישראל הקרויין אדם ניתנה מתנה זו, זו היא הגורם ירחיב לו, שיותן לו מתנה בהרחבה בלי מצרים, ולשון הרחבה הוא היפוך המצרים.
(נועם מגדים)

השבת משפיע לכל ימות השבוע

וירא ה' וינעץ מכעס בניו ובנותיו וגו', פי' הס' עדות ביעקב, כי רצון ה' שהגוף יעבוד להנשמה בתורה ומצוות, ולכן יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים בגוף נגד רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת, וכן כל ימי החול יעבוד ליום השבת, וכל משפיע נקרא זכר והמקבל נקרא נקבה, כמו שהנשמה משפיע לגוף כל החיות והכחות, השפיע משפיע הפרנסה לימי החול, וצריך בכל הדברים שהנשפע יעבוד להשמפיע חול יכין לשבת, ובע"ה הכל בהיפך השבת עובד לחול, כי העיקר העסקים נעשים בשבת, וכן הנשמה עובדת יום ולילה להגוף ובנפשו יביא לחמו, כי אין לו די כל הממון להוצאות על הגוף למלאות תאותו באכילה ושתי' ותענוגי עוה"ז, וז"ש וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו המשפיעים והמקבלים כי דור תהפוכות המה שהם מהפכים הסוד הראוי. **(שער בת רבים)**

השומר שבת יזכה ויבין את חלקו בעוה"ב

לו חכמו ישכילו זאת וגו', נ"ל כי אמרו מי ששומר שבת ליום שבת והוא עוה"ב שיהי' באחרית - ומי שאינו משמרה בל"ס אינו מבין ומשיג בהאחרית, ושבת נקרא זאת כמ"ש המ' אחרי, וז"ש לו חכמו ישכילו "זאת" הוא השבת לשמרה - ובאיזה אופן יש לבא למדה זו יבינו "לאחריתם" כי הא בהא תלי'. **(זכור ושמור)**

רבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך, צ"ב למה צריך לנתינת טעם כי כשלת בעונך גם קשה קושית הגמרא (יומא פ"ו ע"ב) הא עון מזיד הוא וקרי ליי מכשול. ונראה עפ"ד ק"ז הישי"מ זללה"ה לפרש אמרם ז"ל (ר"ה נ"ז) ה' ה' אני הוא קודם שיחטא אני הוא לאחר שיחטא וכבר תמהו המפרשים דלמה צריך רחמים קודם שיחטא ונראה דכוונו חז"ל לאמרם בקידושין עבר ושנה נעשה לו כהיתר וא"כ מי שלא שינה באוולתו עדיין אינו בחזקת שיחטא, ומקרה הוא שקרה לו והיינו קודם שיחטא ובאמת כבר חטא, ומי שעבר ושנה הוא לאחר שיחטא דלא מיבעי שכבר חטא אלא דגם על העתיד הוא בחזקת שיחטא מ"מ אני ה' לרחם עליו עכדה"ק, והנה איתא בגמי (ב"מ ל"ט) שאצל עמי הארץ זדונות נעשות לשגגות וטעם הדבר הוא משום שאינם מרגישים חומר החטא ואין מרגישין בו כלל, וא"כ כמוי"כ אפי"ל גם אצל השונה בעבירה שמאותו זמן ואילך שעבר ושנה הרי כבר מורגל בה ונעשית לו כהיתר ואינו מרגיש בחטא כלל א"כ גם אצלו הזדונות כשגגות והם אצלו כבחיי כשלון. וז"ש הנביא שובה ישראל עד ה' אלוקיך והטעם כי כשלת בעונך פי' ע"י שנות החטא נעשה המזיד כשוגג, ומעונך שהוא מזיד נעשה מכשול שהוא שוגג. והמשך הפסוק יתבאר דהנה איתא במדרש ששאלו ישראל אם אנו עושים תשובה מי מעיד בנו א"ל הקבי"ה לרעה נעשיתי לכם עד וכו' ולטובה איני נעשה לכם עד (בתמיה) הוי שובה ישראל עד ה"א ודריש מלשון עדות ולכאוי מאי שנא מצות תשובה משאר המצות שצריך עדות השי"ת אמנם אחרי שכבר הרבה בעבירות עד שנעשה לחם כהיתר נעשה להם כחזקה לחטוא ואבדו נאמנותם וע"כ בעשותם תשובה צריכים הם לעדות על התשובה וזהו המשך הפסוק שובה ישראל עד ה' אלוקיך שהקבי"ה יעיד עליך ונתן טעם למה צריך עדותו של מקום על התשובה, לוי"א כי כשלת בעונך דמחמת ושנית נעשה לך העון כמכשול שהוא שוגג ושוב אין לך חזקת כשרות ואתה בחזקת שתחטא, ע"כ צריך אתה לעשות תשובה באופן שיעיד עליו יודע תעלומות.

(דברי יואל)

☆

הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם, ובתרגום אונקלוס עמא דקבילו אורייתא ולא חכימא, ויל"ד על כפל הלשון עם נבל ולא חכם, וגם לשון התרגום צ"ב, והנ"ל עפי"ד אאמוי"ר בעצי חיים עמ"ס גיטין שכתב לבאר דברי הגמי תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ולכי כיון שתלמוד הוא גדול משום שמביא לידי מעשה א"כ משמע דהעיקר היא המעשה והאיך יש לומר דתלמוד גדול כי גדול המסבב יותר מן הסיבה אך ביאור הדבר כי הלימוד בעצמו מצוה וגם עוד שנית יש בה שמביא לידי מעשה ועל כן נחשב הלימוד לשני מצות האחד עצמית של הלימוד והשנית מה שהוא הכנה דרכה לעשות על ידה עוד מצוות כי אם אינו לומד אינו יודע האיך להתנהג ולקיים המצוות עכדה"ק. ועפי"ז י"ל הלשון עם נבל ולא חכם ומפרש התרגום דקבילו אורייתא ויכולים ללמוד תורה דאית ביה שני מצוות אחד העצמית של הלימוד והשנית הכנה דרכה לכל מצוה והם עם נבל ולא חכם דכיון דאינם לומדים תורה אית להו תרתי לגריעותא שאינם מקיימים בי המצות וזה כפל הלשון עם נבל ולא חכם על שני המצוות דאית בה. **(ברך משה)**

☆

שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו', והנראה בהקדם הגמרא יומא אמר ר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה וכו' ויש להעיר ע"ז איך נאמר עשה דוחה ל"ת והלא אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך וא"כ הכא הרי הקבי"ה קעבר על ל"ת בשביל זכות ישראל ששבו בתשובה ויש לתרץ עפי"ד התוס' בחצי שפחה וחצי בן חורין שכופין את רבה לשחררה משום דנהגו בה מנהג הפקר וקשה וכי אומרים לאדם חטא ותירצו דכיון שהיתה מחזרת אחריהם ומשדלתן חשיבי כאונסים ועוד מצוה דרבים שאני ע"ש וה"נ י"ל כיון שהיצר סוכן בנו כל היום ומשתדל ומחזיר אחרי בני אדם חשיבי כאונסים ועוד י"ל משום דהוי מצוה דרבים ובפרט שאפילו יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו בוודאי חשיב מצוה דרבים שאומרים לו חטא בשביל שיזכו חבירך. ובזה נבא לבאר מקראי קודש שובה ישראל עד ה"א והטעם דמהני תשובה משום דאמרינן עשה דוחה ל"ת וקשה כיון דהעשה מקיים השב בתשובה והל"ת עובר השי"ת המקבל התשובה נימא לכאורה וכי אומרים חטא בשביל שיזכה חבירך וע"ז בא לתרץ בנ"ל כי כשלת בעונך שלא בא אלא ע"י כשלון שגלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונו אלא שאור שבעיסה מעכבת ומשוי"ה חשובים כאנסים ועוד אמרו אליו כל תשא עון שלכל בני אדם תשא עון וממילא הוי מצוה דרבים ואז אומרים חטא בשביל שיזכה חבריך וא"ש.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי

סיפר הרה"ק ר' מרדכי מקאזמיר זי"ע בא לפני אביו המגיד הק' מטריסק בחג הסוכות כשהיה יושב לבדו בסוכתו ושמע כי מדבר אל עצמו, והבין שאינו רואה אותו, ויתיצב אחורי הכסא ושמע דבריו הקדושים מלהבות אש בזה"ל: רבונו של עולם, מה אתה מבקש מבניך האם לנצח תשכחם ח"ו הלא אין בכוחם עוד לסבול עול הגלות והצרות והשיעבוד שיש להם, ואם תאמר שאינם מקיימים התוה"ק כראוי, אדרבה הם מקיימים יותר ממה שמחויבים, כי הדין הוא באשה תחת בעלה שפטורה מכיבוד אב דרשות אחרים עליה, וישראל מסורים תחת רשות ועול גליות ואעפ"כ אינם משגיחים על זה ומקיימים מצוותיך ומכבדין אותך, וכי כן מידתך, הלא ידעת כי יש ביכולתנו לצאת ולריב עמך ולבטל גזירתך, כמו שאמרו חז"ל הקב"ה גוזר והצדיק מבטלו, רק אין אנו רוצים לעמוד נגדך כמאמר הזוה"ק "וכי צדיקים עבדי קטגוריא עם קוב"ה" לזאת אתה נוהג כן, לכן אומר לך אם לא תרחם על בניך ח"ו אבוא עמך במשפט לפני פמליא של מעלה, עכדה"ק.

והנה כי כן יסופר שפעם בחול המועד סוכות כשהלכו בני המגיד הק' מטריסק לסעוד סעודתם אצל אביהם הק' וכבואם לפרוזדור של בית המגיד הק' שמעו את קולו הקדוש בהתלהבות עצום ונורא מאוד בזה"ל: רבונו של עולם, למה תגזור אתה גזירות לא טובות ח"ו ונהי' מוכרחים אנו לבטלם, כי הקב"ה גוזר גזירה וצדיק מבטל, שבזה נראה כאילו אנו עושים אצלך שינוי רצון ח"ו, הלא יותר טוב ויפה שאנו נגזור גזירות טובות ואתה תקיימם, הן אמת שחז"ל אמרו "הקב"ה גוזר והצדיק מבטל", הלא כמו כן אמרו ג"כ "הצדיק גוזר והקב"ה מקיים", אם כן קיים גזירותינו הטובות, וכפל את הדברים האלה כמה וכמה פעמים בהתלהבות רשפי אש נורא מאוד, ובניו הק' יראו לגשת אל הקודש לפתוח את דלתות ההיכל הקודש, אך כאשר שמעו כי גמר את דבריו הק' ונח ושקט מרעשי התלהבותו, אזי פתחו את הדלת ונכנסו פנימה, אולם בהכנסם היו מהרהרים בלבם על אביהם המגיד הק' שהוא ח"ו כמטיח דברים כלפי מעלה, אמנם המגיד ברוח קדשו הרגיש מה שיש להם בלבם עליו, ואזי כאשר ישבו לפניו, פתח המגיד את פיו הק' ואמר בזה"ל: בניי היקרים אספר לכם מעשה נפלאה מהרה"ק ר' יצחק מראדוויל ז"ל:

הנה ידוע לכל כי בכל לילה ולילה היה דרכו בקודש להעלות נשמתו להעולמות העליונים במקומות מושבותיהם של כל צדיק וצדיק וכל אחד היה מוסר לו דברים נוראים מהסודות העליונים, והיה דרכו בקודש לספר למקורביו ביום המחרת מה שהיה ראה שמה, פע"א בלילה עשה עליית נשמה, והעלה נשמתו למעלה מאוד כי היה אז עת רצון וניתן לו רשות לחפש בגנזייא דמלכא, והיה הולך בכמה וכמה היכלות קדושים ורמים, ועולה ממדריגה למדריגה מהיכל להיכל עליון ובכל היכל והיכל היו מגלים לו סודות התוה"ק, אח"כ עלה למקום קדוש עליון ביותר ורצה ליכנס להיכל קדוש מאוד נעלה ויהי כאשר אך רצה לפתוח את הדלת יצא בת קול ברעש גדול "חזור לאחוריך" והיה מרתת כל גופו וחלשה דעתי' עד מאוד ורצה ללכת משם אל מקום אחר, אולם תיכף ומיד שמע מחדש קול חיבה: יצחק בני היקר תדע כי בזה ההיכל שוכן אני אביך (הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע) ודע לך בני כי עוד לא ניתן לך רשות ליכנס במקום הזה, מפני החטא שעשית, בשמוע הרה"ק ר' יצחק תיבת חטא נתפעם רוחו בקרבו יען כי לא הרגיש בעצמו שום חטא קל, וביקש מאביו שיספר לו מה שעשה, אמר לו אביו: ספר נא לי כל מעשיך בלילה הזאת, ואז אראה לך עין בעין החטא שלך, השיב לו הרה"ק ר' יצחק: אין לי לספר לך רק דבר אחד שבלילה זו היה אצלי עני אחד ושאל מאתי נדבה גדולה לדבר גדול ונחוץ, ואתה אבי הלא ידעת מך ערכי כי לרש אין כל, רק דבר אחד היה אתי וזאת רציתי ליתן לו אך הוא לא היה חפץ לקבל, כי אמר שבזאת הנתינה לא יהיה לו שום עזר כלל, והייתי מנחמאותו ומפייסו בדברים רצויים, והייתי מדבר על לבו באשר שהקב"ה אוהב את העניים ולכן מייסרם ומוכיחם כמאמה"כ "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" ופטרתיו לשלום, ויותר חדשות לא היה אצלי, אמר לו אביו הק': אין אני צריך לשמוע יותר, כי זה הוא הדבר אשר על ידה לא זכית ליכנס בהיכל הזה, ועל דבר זה הנני מוכיחך, כי היה לך להתפלל להשי"ת על העני הזה ולהתווכח עמו שירחם על העני הזה כי באמת במתיבתא דרקיעא אין הפסוק "כי את אשר יאהב ה' יוכיח מתפרש כמו כשאתם מפרשים בעולם התחתון, רק הפי' בעולם העליון כן הוא, כי את אשר יאהב ה' יוכיח היינו מי שאוהב את השי"ת הוא יכול להוכיח את השי"ת על מעשיו למה הוא עושה כך לענות את בני ישראל, הלא טוב יותר לפרנס את העניים להיות להם לחם לאכול ובגד ללבוש, ועל כן בני היקר תזכור מהיום והלאה לבלי לעשות כן להשיב תשובה כזו לעני, רק תתפלל ותתווכח עם השי"ת על זה.

ועפי"ז פי' הרה"ק ר' מרדכי מקאזמיר זי"ע את הפסוקים בריש פרשתן "האזינו השמים ואדברה" דיבור הוא לשון קשה, כי הצדיקים שהמה בבחינת שמים יכולים לדבר לפניו ית"ש דיבורים קשים ולהוכיח את השי"ת כאמור, אבל "ותשמע הארץ אמרי פי" מרמז להמון עם שהם בבחינת הארץ שהם מוכרחים לדבר בדברים רכים ולהתחנן על נפשם מהשי"ת.

שובה ישראל עד ה' אלוקיך

זקן אחד בא להרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זצוק"ל ואמר לו: רבי, הגעתי לשנות הזקנה ואני רוצה לשוב בתשובה שלימה על חטאת נעורי, וביקש ממנו שיסדר לו דרך תשובה, אמר לו הצדיק: אם אתה מתחרט עליהם באמת זו הוא התשובה הנכונה, ושאל אותו הזקן, ומהו שיעור החרטה, נענה הצדיק ואמר: אספר לך מעשה, סוחר אחד נזדרז והקדים לבוא אל היריד הגדול שבלייפציג, והביא עמו כמה קרונות של סחורה, שהביקוש עליה היה רב, בו ביום שנכנס לעיר, התחילו יורדים גשמים, ולא פסקו כמה ימים, ולא יכלו שאר הסוחרים שבסביבה להביא מאותה הסחורה ליריד, וכל אלה שהוצרכו לסחורה זו באו אל הסוחר לקנות, והוא בראותו שכל כך מרובים הקופצים על סחורתו, דחה אותם מיום ליום, כדי להרבות במחיר הסחורה, וכן עשה כל הימים שירדו גשמים, ומחיר הסחורה עלה מיום ליום, פתאום באמצע הלילה חדל הגשם, ולמחרתו בבוקר השכם היה היריד מלא מסוחרים שבאו עם סחורתם, והמחיר יריד בבת אחת פלאים, ועתה, סיים הצדיק, אם תמצא שגודל חרטתך על חטאת נעוריך, היא כגודל חרטתו של אותו סוחר כשראה מה עלתה לו, והתחרט על שלא מכרם בזמן שהיה מחירים רב, וכמו"כ אתה צריך להתחרט על כל רגע ורגע שלא עשית תשובה, ואם תתחרט כך תידע שעשית תשובה כראוי.

אנא ה' עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל

ידוע ומפורסם מהרדיפות אשר רדף קיסר רוסיא להרה"ק מרוזין זי"ע ואשר ישב שם בבית האסורים כ"ג חדשים בערך ואח"כ הוצרך לברוח משם לארץ אוסטריה, והנה בעת שהיה עוד שם היה איש אחד אשר שם נפשו בכפו לא אחת ולא שתיים ופעל ועשה אצל שרי המלוכה דשם, וגם אח"כ בראותו כי כלו כל הקיצין סייעו ממש במסירות נפש עד אשר הובילוהו מעבר לגבול הרשעה ההוא ובא תחת ממשלת מלך חסיד כידוע, והיה כאשר בא קיצו של האיש הנ"ל לילך בדרך כל הארץ צוה לאנשי ביתו אשר תיכף בצאת נפשו ישלחו ציר מיוחד להרה"ק מרוזין זי"ע לסאדיגורא להודיעהו מפטירתו למען יהיה לו לעזר בתפילתו בעולם העליון, ויהי כאשר בא השליח ההוא לפני הרה"ק מרוזין זי"ע והוא ישב אז בביתו וכל בניו הקדושים סביבו, וגם עוד אנשים חשובים היו אצלו אז, ויהי כקרוא הרה"ק את הפתקא ההוא מפטירת האיש הנ"ל התחיל לומר: "הלא זה האיש אשר חטא חטאים גדולים הרבה למרבה" כה דיבר בלשונו כמה פעמים "זה האיש החוטא הגדול החוטא הגדול", ויפן וילך לחדר פנימי ויסגור הדלת בעדו, והנה כל האנשים שעמדו שם המה ראו כן תמהו ויסתכלו זה לזה לאמר, הזה פרי האיש אשר מסר נפשו בעדו כמה וכמה פעמים וזה תגמילו, אח"כ ניגשו אל בנו הרה"ק מסאדיגורא זי"ע אשר היה ג"כ נוכח שם וישאלוהו פתשגן הדבר, והשיב: בתחילה גם בעיני יפלא על המראה הזאת, אמנם תיכף הבינותי דברי קדוש אבי, והוא כי ידוע מספה"ק שבכללות דברי העולם יש ענין של עש"ן והיינו ע'ולם ש'נה נ'פש, והנה מכל המקומות שבעולם נבחר ארץ ישראל, הנבחר מארץ ישראל הוא ירושלים, הנבחר מירושלים הוא מקום המקדש, והמובחר שבה הוא הוא בית קוה"ק, וכמו כן הנבחר מהשנה הוא שבתות וימים טובים, ומהם גופא יום הקדוש, הנבחר ממין הנפש הוא עם ישראל קרובו, ומהם שבט לוי, ומהם הכהנים, ומהם הכהן גדול, והנה אמרה התוה"ק שכאשר יצטרפו יחד כל המובחרים בשעתא חדא והיינו הכהן גדול ביום הכיפורים בתוככי קוה"ק בשעת עבודתו ואז הוא אומר על השעיר המשתלח "אנא ה' עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל" ומהתימא הוא הכי לא היה יותר טוב שיאמר אז מליצה טובה עבור כלל ישראל ודווקא אז מצא לו לנכון להזכיר עוונותיהם, וכי אין זה פלא, אמנם האמת הוא אשר כל איש ישראל שחטא צריך לעשות תשובה, ויש כאלו שמתחרטים תיכף אחר החטא ומודה ועוזב החטא ומבטיח שלא ישוב לכסלה עוד, ויש שמתעכב עד יום הכיפורים, ויש שמתעכב עד בוא יום פטירתו, אמנם לומר ווידוי הוא לא דבר קל כי וידוי באמת היינו שידע וישים אשם בנפשו כי חטא, וזאת הוא קשה בעיניו של האדם הואיל שמחפש להצטדק כי שוגג היה, זה וזה גורם כי מאוד קשה להאדם להאשים נפשו, ובכן כאשר בנ"י עמדו ביום הקדוש ובמקום קדוש בוודאי כל אחד ואחד התחרט בלב שלם על מעשיו הלא טובים שעשה ומקבל ע"ע בלב שלם לבל יוסיף עוד לעשות כזה, אמנם הווידוי ציוה ה' אשר הכהן הגדול מאחיו יאמר עבורם, שהוא שליח נאמן לשולחיו וחזקה על שליח שעושה שליחותו, והנה כי כן - סיים הרה"ק מסאדיגורא - כעת אשר אבינו אמר שכל מי שנגע פעם במנעול פתח ביתו לא ימות בלא תשובה, ומה גם האיש אשר מסר נפשו עבורו כמה פעמים, בוודאי לא מת בלא תשובה כי התחרט מאוד על מעשיו, ובכן מי הוא אשר יאמר ווידוי עבורו אם לא אבינו.

שובו לכם לאהליכם וגו'
(פזמון המבדיל למוצאי יום כיפור)

בשנת תרפ"ו - יום כיפור האחרון לחיי מרן העצי חיים ז"ל, בעת הסעודה במוצאי יום הכיפור כד היתה בדיחא דעתיה, וראה שהציבור שהתאספו ובאו להסתופף בצילו ביום הכיפור ממהרים עצמם לנסוע לביתם, ושאל אותם למה הם ממהרים כל כך לחזור לביתם, נענה אחד ואמר שממהר ללכת לביתו לעשות הסוכה לרגל חג הסוכות הממשמש ובא, ולעומתו השיב אחר שממהר עצמו כדי לקנות אתרוג. נענה ואמר שזהו מרמז הפייטן שובו לכ"ם לאהליכם, דכוונת תיבת לכ"ם מורה על עשיית הסוכה ולקיחת ארבעת המינים, דבמצות סוכה כתיב (דברים טז יג) חג הסוכות תעשה "לך" שבעת ימים וגו', ודרשו חז"ל (סוכה כז:) משלך, ובארבעת המינים כתיב (ויקרא כג מ) ולקחתם "לכם" ביום הראשון פרי עץ הדר ודרשו חז"ל (שם) משלכם, והיינו שובו לכם לאהליכם, שיש למהר לשוב לבית כדי להתעסק במצות עשיית הסוכה ולקיחת ארבעת המינים דכתיב בהו "לכם". (ועי' באו"ח סי' תרכ"ז ס"ה ברמ"א).

(מרשימות תלמידו הרה"ג ר' מרדכי ווילליגער ז"ל, נמסר לנו ע"י מכון מגיד מרדכי ותשוח"ח להם)

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, בפתור ופרח משוקדים

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. ובילקוט א' האזינו השמים לפי שהיו עובדים לשמים ותשמע הארץ לפי שעובדים לארץ, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (עבודה זרה ב:) דלעתיד לבוא יטענו האומות ויאמרו ישראל שקבלו את התורה היכן קיימוה וישיבם הקב"ה שמים וארץ יעידו, ויאמרו הם ששמים וארץ נוגעין בעדותן דלולי קבלת התורה לא היו מתקיים שמים וארץ, והקשו התוס' על זה דאדרבה משם מוכח שקיימו ישראל את התורה כיון שהשמים והארץ מתקיימין, ותירצו זה שקיימין שמים וארץ הוא משום הקבלה בלבד, והק' המהרש"א דא"כ הדרא קושיא לדוכתא א"כ אינם נוגעין בעדותן כלל דמשום הקבלה בלבד הם עומדים, אך י"ל עפי"מ דאמרינן בגמ' מכאן מודעה רבה לאורייתא ופרש"י אם ירצה הקב"ה לענשן יטענו אנוסין היינו שכפית עליו הר כגיגית, ולפי"ז יש לומר ששפיר שמים וארץ נוגעין בעדותן שיאמרו שקיימו ישראל את התורה דאל"כ ירצה הקב"ה להעניש והם יטענו אנוסים היינו על הקבלה נמצא שלא היה קבלה למפרע כלל ולכן הם נוגעין בעדות, אמנם טענת מודעה הוא רק על מצוות התורה אבל במצוות שבן נח מצוה ליכא טענת מודעה ושם שמים וארץ לא נוגעין בעדותן, וזשה"כ האזינו השמים ואדברה ולכאורה איך לקח שמים וארץ לעדות הלא נוגעין בעדותן הם ע"ז אמר האזינו השמים לפי שהיו עובדין לשמים וע"ז הוא ממצוות שבן נח מצוה עליהם ולכן לא היו נוגעין כלל כיון דליכא טענת מודעה. (חסדי יהונתן)

☆ ☆ ☆

שיחת לא לו בניו מומם. ונראה דהנה רשז"ל פי' האזינו השמים ותהיו עדים בדבר, ויש לדקדק הלא השי"ת הוא העד הוא הבעל דין הוא הדיין, ולמה לו עדים, וי"ל אשר קושיא זו תירץ ישעי' הנביא באמרו (ישע' א' ב') שמעי שמים והאזינו ארץ בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי, ונראה עפי"מ שפי' בספר עשרה מאמרות דזה שאמרו שהקב"ה הוא העד הוא הבע"ד והוא הדיין זה רק אם חטא בין אדם לחבירו, משא"כ אם חטא כנגדו ית' שאז הוא פסול להעיד, זאת ועוד טעם איכא כמו שאמרו חז"ל (עבודה זרה ג.) שלעתיד לבוא יאמרו האומות מי מעיד בישראל והקב"ה ישיב להם אני מעיד ויאמרו כלום יש אב שמעיד על בנו, וזה שאמר ישעי' הנביא שמעי שמים והיו עדים, ואם תאמר למה לא אעיד בעצמי, לכן אמר בניים גדלתי ורוממתי, וא"כ מתעוררת הטענה כלום יש אב שמעיד על בנו, ועוד שהם פשעו בי' ואט"כ אני הבעל דין ופסול להעיד, ובזה יל"פ גם בפרשתן אשר משה רבינו תירץ בעצמו קושיא זו למה יעידו השמים והארץ ולא הקב"ה בעצמו, ע"ז אמר "שחת לו" כלומר יען חטאו לו להקב"ה לכן "לא" שאינו יכול להיות עד בדבר, ועוד "בניו מומם" כלומר הלא המום הוא שהם בניו וכלום יש אב שמעיד על בנו, לכך הזמין שמים וארץ לעדים. (ילקוט הגרשוני)

ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלוקים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא. הנה ידוע מה שפי' רש"י אני ה' "נאמן לשלם שכר" ובעבירה "נאמן להיפרע", ולכאורה הלא שם הוי' מורה על מידת הרחמים וא"כ הול"ל בעבירה "אני אלוקים" המורה על מידת הדין, אלא דכשנפרע על העבירות אזי הוא ג"כ מצד מידת הרחמים למען יטיב דרכיו, וזהו פי' הפסוק ראו עתה כי אני אני הוא דהיינו ראו כי אותו "אני ה'" האמור אצל מצוה ומורה על הרחמים, הוא הוא האמור אצל עבירה, ואין אלוקים עמדי, שלא נאמר שם השם אלוקים שהוא דין, וזאת משום "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא" כי מה שאני מעניש את האדם אינו אלא לרפאותו ולהחייותו וגם הוא מצד הרחמים. (פנינים יקרים)

☆ ☆ ☆

ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלוקים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא. ונראה עפי"מ שכתבו המקובלים דיש תתקנ"ה רקיעים, ובתת"ק רקיעים רשאי המלאך מט"ט להעלות תפילתן של ישראל, ובנ"ה רקיעים אין לו רשות ליכנס כלל, וזהו הכוונה בפסוק ה"ן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים, דמנין ה"ן רקיעים הוא לה' אלוקיך ואין רשות לאף אחד לבוא לשם, ואי' בגמ' (חגיגה ט"ו.) דאחר טעה בזה שראה למט"ט יושב וכותב זכיות של ישראל והיה סבור שתי רשיות הן, עיי"ש, הרי שעד תת"ק רקיעים אפשר לטעות ח"ו כמו שטעה אחר במט"ט, כי רק עד שם יש לו רשות לילך אבל משם ואילך אי אפשר לטעות כלל דה"ן רקיעים לה' אלוקיך לבדו ואין בלעדו, והנה במשנה תורה יש תתקנ"ה פסוקים ויש לומר הטעם כי ידוע דדיבורו של משה היה בוקע כל הרקיעים, ובזה יובן דכשתמנה תמצא על נכון דעד פסוק זה יש תת"ק פסוקים, ומפסוק זה יש נ"ה פסוקים, ולפיכך אמר "ראו עתה" דייקא אחר תת"ק רקיעים "כי אני אני הוא ואין אלוקים עמדי" כי עד כאן יש למט"ט רשות ליכנס, ואפשר לטעות ח"ו אחריו כמו שטעה אחר, אבל לא כן בנ"ה רקיעים אלו שמזה רואים שאין אלוקים עמדי. (הגר"א זצ"ל)

☆ ☆ ☆

זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. ופרש"י אביך המה הנביאים זקניך המה החכמים, ונל"פ דהנה ההפרש בין חכם לנביא הוא זה שהנביא אינו מחיב לידע מימי קדם רק צריך להודיע מה שעתיד להיות, והחכם צריך לידע כל אשר קרה מיום היותו על האדמה כי בלתי זאת נעלם ממנו כמה דינים אשר למדנו מימי נח ומהאבות הק' כגון אבר מן החי ומילה וכדו', ולפי"ז עולה יפה פי' הכתוב "זכור ימות עולם" אם תרצה לידע מה שאירע דבר בעולם, או "בינו שנות דור ודור" דהיינו שתרצה לידע מה שיקרה באחרית הימים, "שאל אביך ויגדך" דהיינו להנביא דהוא יודע עתידות, ועל השאלה הראשונה אמר "זקניך ויאמר לך" דהיינו לחכמים. (דבר מהרי"א)

אם יהיה חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, איתא במדרש אם יהיה חטאיכם כשנים שמסודרים משׁשׁת ימי בראשית, אז כשלג ילבינו ואם לאו לא אמחול לכם, ויש לפרש על פי מה דאחז"ל (שבת קה:) כך הוא דרכו של היצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לך ועבוד ע"ז, א"כ שפיר מיושב דברי המדרש, אם העבירות מסודרין, דהיינו מקודם עבירה ואחר כך עבירה יותר גדולה, אם כן מוכח דהוא מחמת הסתת היצר, משום הכי מוחל להם, דמי מעכב שאר שבעיסה מעכב, אבל אם העבירות אינם מסודרים רק שעשה עבירה גדולה מקודם א"כ זה לא בא מכח הסתת היצר הרע על כן לא אמחול לו.

(חנוכת התורה)

☆ ☆ ☆

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים וכו' ועיניתם את נפשותיכם, במדרש א' דביום הכפורים מזכיר הקב"ה חטא אדם הראשון, והיא פלא, ויתבאר עפ"מ דאיתא בגמ' (יומא ע"ו.) הני חמשה עיניים כנגד מי כנגד ה' עיניים שבתורה והא אנן שש למדנו ותירצו ששתיה בכלל אכילה היא, ואיתא במדרש (ב"ר י"ט ה') עץ הדעת שאכל אדם הראשון ענבים היה שחטה סחטה לו ושתה, והתירוץ שלו היה למה אכל משום שהציווי היה שלא יאכל מעץ הדעת והוא רק שתה, ושתיה לאו בכלל אכילה, אבל ממה שלמדו לגבי יו"כ ששתיה בכלל אכילה נסתרה תירוצו של אדם הראשון לכן "ביום הכפורים הקב"ה מזכיר חטאו של אדם הראשון". **(שלל רב)**

☆ ☆ ☆

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים וכו' ועיניתם את נפשותיכם וגו', וי"פ דהנה מכל הפרשה משמע שכל דיני יוהכ"פ לא נצטוו רק על עצם היום הזה, ולא מבערב, ובסוף הפרשה אמר בתשעה לחודש בערב, וצ"ב שזה סותר לכל הפרשה, ונראה לפרש, דידוע שאחרי מעשה העגל עלה משה למרום בר"ח אלול, ושהה שם מ' יום עד יוהכ"פ, ואז אמר לו הקב"ה סלחתי כדבריך, וכן ציוה הקב"ה אז לקבוע יום זה כיום הכיפור לדורות עולם, ומיד ירד משה בעצם היום הזה, כדי להודיע לישראל ענייני יום הכיפור, וכדי לבשרם שהקב"ה אמר סלחתי, נמצא לפ"ז באותו הפעם היה יוכ"פ נוהג רק מבעצם יום העשירי, יען שרק בבוקר בא משה ממרום לצוות דיני יוהכ"פ, אבל לדורות ציוה להתחיל בתשיעי בערב, נמצא לפי"ז מכוון היטב הכתובים, "אך" בעשור לחודש "הזה", היינו שרק בפעם הזאת, "יום" כיפורים הוא, "בעצם היום הזה", ולא מבערב, אך בסוף הפרשה כתב, חוקת עולם "לדורותיכם", אז ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש "בערב", שלדורות הבאים ציוה לקבוע יוכ"פ מבערב.

(חתם סופר)

☆ ☆ ☆

ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש מערב עד ערב תשבתו שבתכם, ואפשר לומר הכוונה ע"ד המוסר שבזה בא הכתוב לתרץ היות שהבטיחה תורתינו הק' שיו"כ יכפר על כל חטאי האדם, ומדוע איפוא אחר התענית שלנו ביוהכ"פ והתפילות שאנו מתפללין בו ביום על גאולת ישראל למה אינה עושה רושם להחיש גאולתינו ופדות נפשינו, אך התירוץ הוא כדברי הזוה"ק צווחין ככלבים הב הב שכל בקשתינו בימים נוראים הוא רק על פרנסה ולא על גלות השכינה, וושה"כ כמתמה למה "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש" זו תענית של תשעה באב שאנו מתענין על חורבן בית מקדשינו, "בערב" היינו בגלות שנקראת ערב, ולמה עד לא נושענו, אבל התירוץ הוא יען "מערב עד ערב תשבתו שבתכ"ם" היינו שהשביתה שאנו שובתים ביום כיפור אינה כי אם לטובתינו למען נשיג חיים ופרנסה ושאר צרכינו, לכן לא הועיל יו"כ לצאת לחירות עולם. **(נועם מגדים)**

☆

ובלכתך בדרך זה יש לפרש "אך אם יום או יומיים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא" (שמות כא, כא), כי יום כיפור וראש השנה עומדים ישראל בתשובה, ולא סגי כי הכל הוא מיראת העניות שלא יגזרו עליו, ורצונו שיכתבוהו בספר פרנסה טובה, וז"ש "אך אם יום" היינו יום כיפור, "או יומיים" ב' ימים דראש השנה, "יעמוד" בתשובה ותפילה, ועכ"ז "לא יוקם" והטעם "כי כספו הוא" שעיקר דעתו בעבור הכסף שיהיה לו פרנסה. **(נחל קדומים)**

☆

ועפי"ז יל"פ מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם (שמואל-א' כ' כ"ז), מדוע לא בא בן ישי, למה מתמהמה משיח בן דוד לבוא, "גם תמול גם היום אל הלחם", מפני שגם אתמול ביום א' דר"ה, וגם היום ביום ב' דר"ה מתפללים רק אל הלח"ם, ולא על גלות השכינה. **(הגה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע)**

☆

וכדבר האמור יתכן לפרש מה שאחז"ל "כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו" דהיינו שמי שרוצה להתפלל על ביאת משיח בן דוד צריך ליתן גט כריתות לאשתו דהיינו לצרכי הגשמיים. **(תפארת שלמה)**

☆

ובזה יש לפרש מאמה"כ (תהלים כ') ימלא ה' כל משאלותיך, דהיינו שלא יהא תפילתך על צרכיך רק כל משאלותי"ך יהא שימל"א שמ"י של הקב"ה שאין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק בביגוא"ץ בב"א. **(בשם הבעש"ט הק' זי"ע)**

☆ ☆ ☆

שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד מנחתה ונסכיהם, בבעה"ט א' ביום הכפורים כתיב שעיר עזים אחד חטאת ולא כתיב לכפר לפי שיום הכפורים מכפר, ולפי"ז קשה מה נשתנה שעיר המוספים כאן שלא נאמר בו "לכפר" ואילו בפר ושעיר של עבודת היום של יוהכ"פ הנאמר בפר' אחרי שכתוב בהם "לכפר", ונראה עפ"מ שאחז"ל (פסחים נט:) ואכלו אתם אשר כפר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, הכוונה שאין הבעלים מתכפרים עד שלא אכלו הכהנים את הבשר, לכן שעיר המוספים של יום הכיפורים שהוא מחטאות הנאכלות ולא נשלמה כפרתן עד שיאכלו הכהנים מהבשר והואיל ועכשיו יום הכיפורים ואין הכהנים יכולים לאכול מן הבשר עד הערב לא נשלמה הכפרה באותו יום ע"כ לא כתב בו "לכפר" משא"כ פר ושעיר של עבודת היום שהוא מן החטאות הנשרפות ואין שם אכילת בשר אז בזמן ההקרבה נשלמה כפרתן כתיב בהו "לכפר". **(תורת יקותיאל)**

ודרשת וחקרת

ענינים נפלאים, בסוגיות ובפלפולים, שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים

בענין מצות תשובה – והטעם שאין מברכין עליה

הרמב"ם (פ"א מהל' תשובה ה"א) כתב כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים.

וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכו' וכו'.

☆

המנחת חינוך (מ' שס"ד) כתב דמדברי הרמב"ם מבואר דאין התשובה מצות עשה, דלא כתב מצות עשה שיעשה תשובה, רק אם בא לעשות תשובה, יש מצות עשה שיעשה בפיו ויתודה על חטאיו, עיי"ש.

ובשו"ת הרדב"ז (ח"ח סי' א') מרחיב לבאר שיטת הרמב"ם בכתיבת ספרו וכותב: אין דרכו של הרב לפתוח במצות לא תעשה, אם יש באותן הלכות מצות עשה ומצות לא תעשה, אז לעולם פותח במצות עשה.

כגון הלכות תשובה (פ"א ה"א) פותח, כל מצות עשה וכו', ולא היה יכול לפתוח מצות עשה להתוודות, משום דקרא דמייתי עלה מיירי רק בוידוי על הקרבן, וזה לשונו בספר המצות (מ"ע ע"ג) ובעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן, היה עולה במחשבה שאין הוידוי לבדו מצוה בפני עצמה, אבל הוא מהדברים הנגררים אחר הקרבן.

והנה ממה שהקשה הרדב"ז מדוע לא פתח הרמב"ם בהלכה מצות עשה היא להתודות, ולא הקשה כן על התשובה מדוע לא פתח הרמב"ם בהלכותיו מ"ע היא לשוב בתשובה, משמע להדיא דס"ל בדעת הרמב"ם דאין עצם התשובה מצות עשה, ורק אם עושה תשובה יש עליו מצוה להתודות.

☆

אמנם האחרונים העירו שאה"נ מדברי הרמב"ם הנ"ל משמע דאין מצות עשה של תשובה, אבל הרמב"ם במנין המצות הקצר (בריש הל' תשובה) כתב הרמב"ם להדיא וז"ל: מצות עשה אחת והיא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה, עכ"ל. הרי להדיא דהרמב"ם סבר שיש מצות עשה של תשובה, ולא כפי הנראה מדבריו כאן.

☆

אמנם כפי הנראה מדבריו כאן איתא נמי בספר המצות (עשה ע"ג) שכתב וז"ל: מצוה ע"ג היא שצונו להתודות על העוונות והחטאים שחטאנו לפני האל ולאמר אותם עם התשובה, עכ"ל.

הרי להדיא דסבר דאין מצות עשה של תשובה, אלא כששב יש מצות וידוי.

וכן מבואר ממש"כ הרמב"ם (בפ"ז ה"א) הואיל ורשות כל אדם נתונה לו, כמו שביארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא, עכ"ל.

ולכאורה לשון הרמב"ם שכ' "ישתדל האדם לעשות תשובה" תמוה, דהרי אי נימא דתשובה הוא מצות עשה הרי חיובא רמיא עלייהו לקיימו, ולא רק חיוב השתדלות, אלא מכאן ראיה נמי לשיטת המנחת חינוך דהרמב"ם סבר דאין התשובה מצות עשה.

☆

הרמב"ם (בפ"ב ה"ז) כתב וז"ל: יוהכ"פ הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך "חייבים" הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכיפורים, עכ"ל.

הרי דמלשון הרמב"ם משמע שיש חיוב לשוב בתשובה, ולא כמש"כ המנ"ח, אמנם י"ל דמזה אין ראיה דאפ"ל דהרמב"ם סבר דביוהכ"פ איכא מצוה מיוחדת לעשות תשובה, כמש"כ הריטב"א (ר"ה ט"ז:), וכ"כ הרבינו יונה בשערי תשובה (שער רביעי אות י"ז).

☆

אולם הרמב"ן סבר דתשובה היא מצות עשה, בפר' דברים (ל. יא) עה"פ כי המצוה הזאת לא נפלאת היא ממך וגו' וז"ל: והנכון, כי על כל התורה יאמר "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום", אבל "המצוה הזאת" על התשובה הנזכרת, כי והשבות אל לבבך וכן ושבת עד ה' אלוקיך מצוה שיצוה אותנו לעשות כן, עכ"ל.

וכן כתב הספורנו (עה"פ הנ"ל) וז"ל: כי המצוה הזאת, והטעם שאמרתי והשבות אל לבבך בכל הגוים, שהתשובה צריך שיהיה בעודך בגלות למען תושע, כי אמנם זאת המצוה של תשובה, עכ"ל.

וכן כתב הרבינו יונה בריש ספרו שערי תשובה וז"ל: והזהרנו על התשובה בכמה מקומות בתורה.

וכן כתב בדרשות הר"ן (בדרוש השישי) וז"ל: כי מלבד שהתשובה מכפרת עונות הקודמים, היא מצות עשה מן ההתורה, והיא מן המצות שהודיעונו רז"ל שהם בתכלית השכר, עכ"ל.

וכן כתב בשו"ת מהר"י וויל (סי' קצ"א) וז"ל: ועיקר תשובה בפה דכתיב והתודה, והיא מצות עשה, עכ"ל.

וכן כתב בתשו' בנימין זאב (סי' ש"א בד"ה ואל תתמה) וז"ל: ומ"ע להתודות ולשוב מחטאו מואתה תשוב ושמעת ישראל דפרשת אתם נצבים, עכ"ל.

העולה מכל דברי הראשונים הנזכרים שתשובה היא מצות עשה חיובית, [אמנם יצויין שמד' המהר"י ווייל ובתשו' בנימין זאב משמע דתשובה ווידוי הם מצות עשה אחת].

☆

ברם לשיטת הראשונים שתשובה היא מצות עשה, קשה אמאי אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על התשובה, כמו שמברכין על כל מצות עשה.

בשו"ת בית יצחק (יו"ד סי' קס"ח אות י"ב) עמד על זה ותירץ בהגיון נפלא, דאף בכל מצות עשה צריך כוונה לשם שציונו יתברך שמו לעשותה, מכל מקום תשובה צריך לעשות בשביל שבעצמו יתחרט, דלא יתכן שאם חטא נגד אביו שאחר כך יפייס את אביו ויאמר לו: אני מפייס אותך כי אמרת לי לפייסך בדברים, והלא צריך לפייסו מדעת עצמו ולהתחרט מעצמו על כל מה שציערו, על כן אין שייך לברך על תשובה כי לא שייך לומר וציונו.

ועוד טעם יש בדבר עפ"י מה שכתב הרשב"א בתשו' שאין מברכין על דבר שבא ע"י עבירה, וא"כ ה"נ הרי הגיע למצוה זו רק ע"י שמרד בקונו, ע"כ אין מברכין.

בספר ברכת אהרן (מאמר ש"ח) כתב טעם אחר דמשו"ה אין מברכין על תשובה, עפ"י מה שכתב הרשב"א (בתשו' סי' י"ח) דהטעם שאין מברכין על הצדקה כי אינו בידו, כיון שהעני צריך לקבל מידו הצדקה ובלאו הכי אינו לא מתקיים המצוה, וכיון שצריך לעשות המצוה בצירוף אחר אין מברכין עליה. א"כ הוא הדין הכא אין המצוה כולה ביד העושה, דאי אפשר לה להגמר רק אם הקב"ה מקבל תשובתו וריצה פני אדוניו, ועל מצוה שאין כולה ביד העושה אין מברכין, עיי"ש.

☆

עוד תירוץ מובא בפרדס יוסף (פר' אחרי אות ל') כיון דעיקר תשובה היא בלב, שמתחרט על חטאיו ומקבל עליו שלא ישוב לכסלה עוד, וכדאמרי' בקידושין המקדש אשה ע"מ שאני צדיק גמור מקודשת אפי' הוא רשע דשמא הרהר תשובה בלבו, ועל דברים שבלב אין מברכין, כמש"כ הבית יוסף (או"ח סי' תל"ב) שעל כן תיקנו ברכה על בדיקת חמץ אע"פ שהיא רק מדרבנן ולא על הביטול שהיא מדאורייתא, משום דביטול בלב הוא, ואין מברכין על דברים שבלב.

☆

מדברי הרמב"ם יש ללמוד דאם לא עשה תשובה אינו עובר עבירה כלל בזה שאינו עושה תשובה, אלא דנענש על העבירה שעשה, וכ"כ המנחת חינוך (שם).

אולם הרמב"ן בדרשותיו (לר"ה חלק ע"ז) משמע דאם לא עשה תשובה הרי שהכעיס את בוראו כל ימיו וז"ל: והתשובה חסד גדול על הבריות אבל עונש גדול הוא להם, שבזמן שאדם חוטא לא עבר על רצון הבורא רק בשעת החטא, ובשהוא עומד במרדו ואינו שב בתשובה נמצא כל ימיו מכעיס לשם, ואינו חושש לעשות רצון בוראו כלל, עכ"ל.

☆

ועיין עוד בישמח משה (פר' נשא בד"ה והתודו) שנשאל ע"י משכיל אחד למה לא נכתב מצות תשובה בביאור בתורה הקדושה, ומרחיב לבאר הענין הדק היטב, עיין בדבריו ומשם תדרשנו לטובה.

קחו ברכה אל תוך בתיכם

נעמט אריין אין שטוב

דעם הייליגן רבי מאיר בעל הנס פושקע

פון כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

צדקת רבי מאיר בעל הנס

רופט: 917-880-2712

מכתב ששלח מרן רבינו ז"ל לאנ"ש פה בני ברק יצ"ו לקראת שנת תשכ"ד לפ"ק

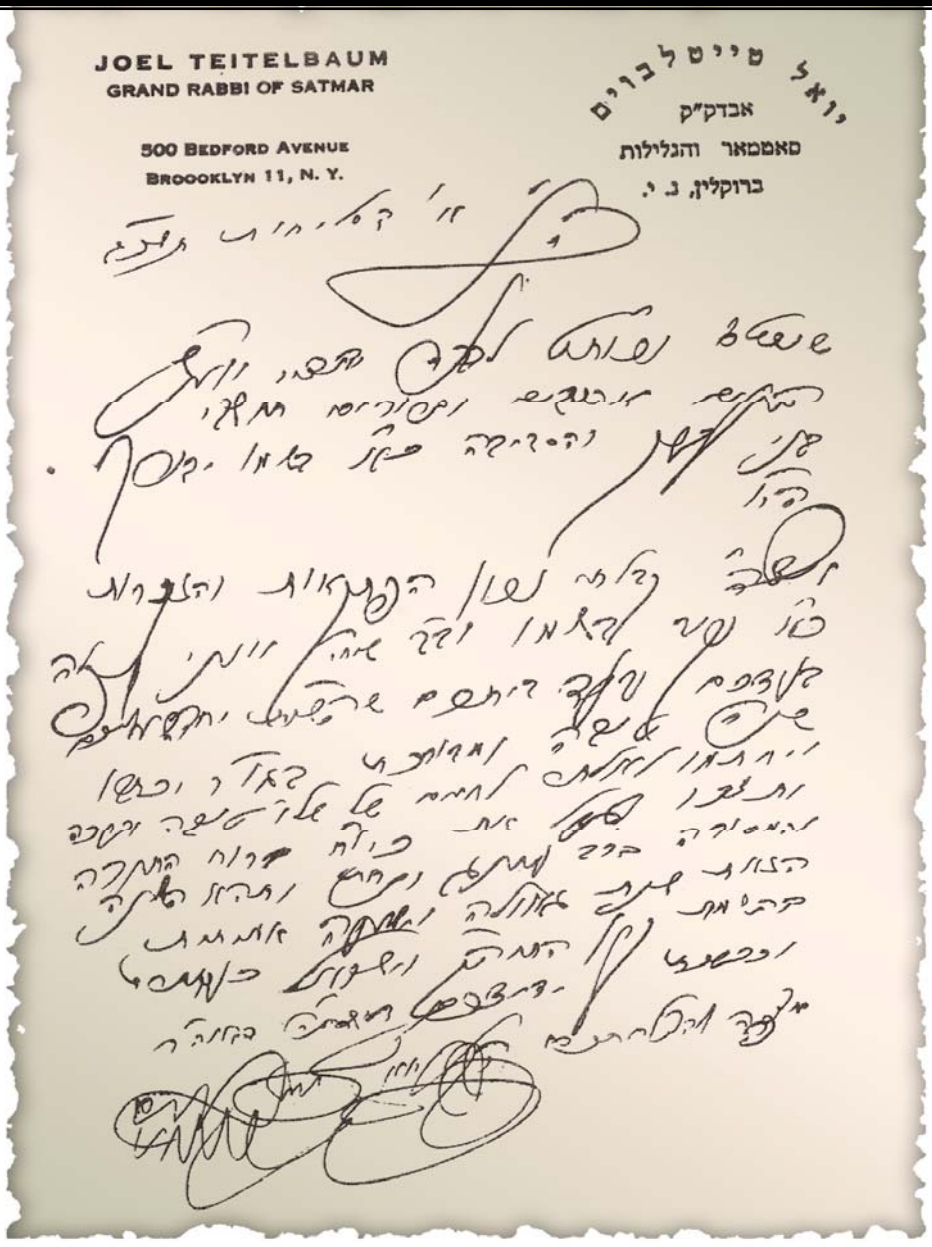
JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR

500 BEDFORD AVENUE
BROOOKLYN 11, N. Y.

יואל טייטלבוים
אבדק"ק
סאטמאר והגלילות
ברוקלין, נ. י.

ב"ה

א' דסליחות תשכ"ג

שוכט"ס וכוח"ט לכבוד ידידי אנ"ש היקרים אהובים וברורים תושבי בני ברק והסביבה כ"א בשמו יבורך הי"ו

אדש"ה קבלתי נכון הפתקאות והזכרות כ"א נקוב בשמו וב"ב שיחיו ואני תפלה בעדכם ובעד ביתכם שהשי"ת יחדש עליכם שנה טובה ומבורכת בגו"ר יכתבו ויחתמו לאלתר לחיים של שלו' טובה וברכה ותזכו לגדל את כיו"ח ברוח התורה והמסורה ברב עונג ונחת ותהא השנה הזאת שנת גאולה וישועה אמיתית בהרמת קרן התוה"ק וישראל, כעתירת וברכת ידידכם דושה"ט באה"ר מצפה להצלחתכם, חתי"ק

פניני התורה

פנינים וחידושים בגמרא מס' יומא
הנלמד במסגרת חבורת "יסודי התורה"

נו"נ ע"י אחד המגי"ש

הלומד מסכת 'יומא'
הוא בבחינת כהן גדול בעבודתו בקודש הקדשים

אנשי שלומינו בכל מקומות מושבותיהם, מתכוננים ליום הגדול והנורא, יום הכיפורים הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, בהכנה דרבה בלימוד מסכת יומא.

היום!!!

מסכת יומא עוסקת בעניני יום הכיפורים, וטעם קריאת מסכתא זו בשם 'יומא' מבואר במהרש"א (בח"א) דכמו כשרוצים להדגיש מאורע מסוים ביום מסוים, כותבים "היום", כמו כן **'יומא'** הוא **'היום'** בארמית, ויום כיפור הוא יום המיוחד בשנה, שאז אין להס"מ כח לקטרג.

יומו של הקב"ה

כתב בילקוט שמעוני (תהלים קל"ט) על הפסוק (שם ט"ז) **"ימים יוצרו ולו אחד בהם", רבי יהושע אומר שס"ה ימים הן, וליחידו של עולם אחד מהן וכו' זהו יום הכיפורים**, עיי"ש.

והעיר הר"ר יהודה אריה היימליך נ"י בעת לימוד השיעור, שפסוק זה מרומז בשם המסכתא **'יומא'**, **'ימים י'צרו ו'לא א'חד מ'הם**, (בילקוט שמעוני הגירסא ולו אחד 'בהם', אבל בתהלים הגירסא ולו אחד 'מהם')..

יום הקדוש

אמנם עדיין צריך עיון, כיון שהמסכתא מדברת מעניני יום הכיפור, למה לא נקראת מסכת 'יום הכיפורים', כמו מסכת 'ראש השנה' 'סוכות' ועוד.

מבואר בבני יששכר (תשרי מאמר ח' אות ב') וז"ל להורות **קדושת היום הוא ממקום נעלם ראוי להסתירו**, ע"כ מנהג אנשי מעשה שלא להזכיר שמו כל כך בפשיטות באיזה דברים, רק כשמזכירים מעניני לאיזה הצטרכות קוראים אותו סתם **יום הקדוש**, ודי בזה למשכיל עכ"ל.

כבר תקנתי להם סדר קרבנות

בגמרא (מגילה ל"א:) "ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה', אמר אברהם לפני הקב"ה שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך, ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה, אמר לו לאו. אמר לפניו רבוש"ע במה אדע, אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו. אמר לפניו רבוש"ע תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם, **אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן אני מעלה עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עוונותיהם**". וכן אמרו חז"ל (פנחות ק"י.) **"כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם".**

מלטם מכל רעה בזא"ת השנ"ה

העולה מן האימורין **שהלומד מסכת 'יומא'**, חוץ מעצם מצות לימוד תורה, **נחשב ככהן גדול הנכנס לפני ולפנים, עומד לפני הארון והכפורת, ועובד העבודה המיוחדת של יום כיפור.**

יהי רצון שיהא לימודינו נחת רוח לפני השי"ת, ויחשב כעבודת הכהן גדול ביום הכיפורים, ובזכות זה יתקבל תפילתינו לרחמים ולרצון, ויקוים בנו הכתוב **"מלטם מכל רעה בזא"ת השנ"ה"**, כפי שרמז רבינו שליט"א ד'**בזאת השנה**' בגימטריא **תש"ע**, ונזכה לגאולה שלימה בב"א.

מי שמחזיק א"ע ל'לא', אצל הקב"ה נחשב כ'לו'

חז"ל דרשו הפסוק "ימים יצרו ולא אחד מהם" שיום כיפור יומו של הקב"ה.

והנה הכתיב הוא **'לא'** והקרי הוא **'לו'**, והכוונה מבואר בספה"ק שבא לרמז שביום הכיפורים מי שמחזיק את עצו ל'לא', אז הוא באמת מסור 'לו' להקב"ה, וכן להיפך, מי שמחזיק את עצמו ל'לו' שהוא מחזיק את עצמו ליש, הרי אצל הקב"ה נחשב ל'לא' לאין ואפס.

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים,
עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

כמה פרטי דינים בעניני יוהכ"פ

נערך ונסדר ע"י הרב יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

<u>כמה פרטי דינים בהל' כיסוי הדם</u>

בכיסוי הדם צריך שיהא עפר גם מלמטה חוץ מהעפר שהוא מכסה מעל הדם (שו"ע סי' כ"ח סעי' ה', דילפי' דכתיב וכסהו "בעפר" ודרשו חז"ל דבעינן שיהא עפר מלמטה ומלמעלה).

וצריך שיזמין להדיא את העפר שיהא מונח מלמטה (שו"ע שם, כדעה א' וכן פסק בתבו"ש), ולכן צריך שיניח עפר במקום שיכסה (ש"ך סק"ב דזה נחשב כאילו הזמינו), ואם מונח שם כבר עפר אזי צריך שיזמינו בפה, דהיינו שיאמר קודם השחיטה "עפר זה יהא לצורך כיסוי הדם" (שו"ע שם, ובהג"ה צבי לצדיק בגליון שם כתב דאפי' למ"ד מצוות א"צ כוונה עכ"ז צריך להזמין, דדוקא כשעושה מעשה בפועל כגון התוקע בשופר שלא לשם מצוה אז אמרי' דיצא אף בלא כוונה כיון שתקע, אבל כאן שהתורה צוותה להניח מלמטה והוא לא עשה שום מעשה או הזמנה).

אם שחט כבר על העפר ולא הזמין עפר מלמטה, אזי אם כבר כיסה בעפר מלמעלה פטור מלכסות שנית, ואם עדיין לא כיסה מלמעלה, אם אפשר יש להחמיר לגרר הדם וליתנו לתוך עפר שהוזמן ולכסותו (תבואות שור סקי"א, ובדרכ"ת מ"ד הביא מספר מנחת הזבח דאם כבר כיסה מלמעלה, אם לא נבלע עדיין הדם צריך לגלותו ולגרר ולכסותו שנית בעפר מלמעלה ומלמטה).

המנהג בכמה מקומות בערב יום כיפור לאחר מנהג כפרות שהשוחט שוחט הרבה עופות בזה אחר זה, מיד אחר שחיטת עוף מכסין הדם בעפר, ותיכף שוחט מעליו עוף אחר ונשפך שם הדם ומכסין שוב עליו עפר וכך שוב, ונמצא שמאחר שהעוף השני והלאה כולם מכסים רק בעפר מלמעלה, וגם שעפ"י רוב מחמת ריבוי הדם העפר שלמטה נעשה לח ומצות כיסוי צריך דווקא יבש ותיחוח.

ונחלקו הפוסקים (מובא בדרכ"ת סקל"ח) אי באופן כזה אפשר לסמוך על העפר שהניח הראשון תחת העוף הראשון, דיש מצדדים דאין לסמוך על העפר שמלמטה כיון שהדם והכיסוי שמעל העוף הא' חוצץ, וגם על העפר שמעל העוף הראשון אי אפשר לסמוך כיון שהוא נתנו בתורת עפר שלמעלה ולגבי העוף השני הרי זה נחשב כמו מצא עפר (ספר דברי יוסף שנשאר בזה בצ"ע, וכן הביא בדרכ"ת ס"ק מ"ב בשם שו"ת דעת הזבח סי' כ"ג שהחמיר בזה, ושם בס"ק ק"צ הביא להחמיר היכא שהעפר שלמטה נעשית לח מחמת הדם, וכן הביא שם מכתבי אביו בשו"ת שם שלמה שאם כבר כיסה מעל העוף הראשון אז נתבטל ההזמנה של העפר מלמטה וצריך להכין עפר חדש למטה).

ויש סוברים דהעפר שהוכן למטה מתחת העוף הראשון מהני לכל העופות ואף שכל אחד מכסה מלמעלה, ואפילו שנתלחלח העפר שלמטה כיון שבשעה שהכין העפר אז היה יבש (כן הביא בדרכ"ת שם משו"ת דעת הזבח בשם שו"ת מהר"י הכהן ושו"ת נפש חיה).

ולכן מהנכון להדר להניח עפר מלמטה לפני השחיטה ובפרט לאחר שחיטת עופות שהעפר הראשון נתלחלח, אולם אפי' הנוהגים לכסות בלא הכנת עפר ולסמוך על העפר שהוכן לפני שחיטת הראשון יצאו להרבה פוסקים.

<u>ברכת הכיסוי</u>

כשמכסה מברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו על כיסוי דם בעפר (שו"ע סי' כ"ח סעי' ב', ועי' בדרכי תשובה באריכות מחלוקת בנוסח הברכה וכן נקטי' למעשה).

ויאחז העפר ביד ימינו ויברך (דרכ"ת כפי שמבואר באו"ח סי' ר"ו דכל דבר שמברכים עליו יאחזנו ביד ימין).

אם לא בירך קודם שכיסה לא יברך אחר כך (תבו"ש וחולק על הפר"ח הסובר שעדיין יכול לברך).

בענין מה שנוהגים בערב יום כיפור ששוחטים להרבה בעה"ב וכל אחד מכסה בעצמו ומברך, דנו הפוסקים אי יש בזה חשש ברכה שאינה צריכה דמעיקר הדין די בכיסוי אחד לכולם, דהיינו עפר מלמטה בתחילה ועפר מלמעלה בסוף, ועי' באלף המגן (סי' תר"ד כ"ה) שהביא מס' שינת אדם שאוסר לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה.

אולם דעת המוהרש"ק מבראד דלא שיך בזה ברכה שאינה צריכה משום דברכה שאינה צריכה לא

שייך אלא במקום שאין שום תוספת מצוה, אבל הכא שייך תוספת מצוה כיון דאם השוחט יכסה יהיה אחד עושה המצוה, משא"כ כשמכבד לאחרים אזי כמה אנשים עושים המצוה ואינו דומה אחד עושה המצוה לרבים (וכ"כ בס' זכרון יהודה שכן נהג הגאון בעל אמרי אש, ועדיין יש להאריך בזה בשאר מצוות ואכמ"ל), וכל מקום לפי מנהגו.

וידוי

מלבד הנוסח לאמירת הוידוי, נכון לפרש גם חטאים פרטיים שלו בין חטא שבין אדם לחבירו, ובין חטא שבין אדם למקום (בכדי שיתבייש יותר כשמזכיר חטאיו).

חטא שאינו מפורסם לרבים יזהר לפרטו בלחש, וחטא המפורסם לרבים יכול לפרטו בקול (דכתיב כסוי חטאה, שצריך לכסות החטא, והטעם בזה מפני שאין זה כבוד המקום שמגלה לרבים שחטא כנגדו, ולכן חטא שאינו מפורסם אין לפרסם, (מ"א ונפסק כן בשועה"ר, דה"ח ובמשנ"ב), ודעת הרמב"ם דעבירות שבין אדם לחבירו אפי' חטא שאינו מפורסם אפשר לאמרו בקול רם, ומאידך דעת הגר"א דעבירות שבין אדם למקום אפי' מפורסם אין לאמרו בקול).

חטאים שכבר התודה עליהם ביוהכ"פ שעבר יכול לחזור ולהתוודות עליהם אע"פ שלא שינה עליהם (ובגמ' קאמר הרי זה משובח משום שנאמר וחטאתי נגדי תמיד)

וידוי בעמידה

צריך להתוודות בעמידה (דכן הוא דרך הכנעה טפי ומתודה כלפי שלם) והיינו משמתחיל לומר או"א תבוא לפניך תפילותינו עד סיום על חטא, ואפי' להשען על שולחן וכדו' שאם ינטל אותו דבר יפול, אסור (ובדיעבד אם סמך עצמו צ"ע אם יחזור ויתודה (פמ"ג)).

ואם קשה לו השחיה יש להקל ודי שיכוף ראשו מעט, בפרט בוידוי השני שחוזר ואומר עם הש"ץ.

בשעת אמירת הוידוי כשמזכיר החטא יכוף באגרוף על החזה או על הלב כלומר אתה גרמת לי שאחטא (משנ"ב בשם אחרונים)

עניית אמן, קדושה, באמצע הוידוי

המאריך בתפילת שמו"ע וכשהוא עדיין באמצע אמירת הוידוי שומע קדיש או קדושה מהש"ץ - אם אמר יהיו לרצון קודם הוידוי, יענה לקדושה - קדוש וכו', ברוך כבוד וכו', ואמן שלאחר המלך הקדוש, ושומע תפלה, ובמודים יאמר רק מודים אנחנו לך, ובקדיש - אמן יהא שמיה רבא, ואמן שלאחר דאמירן בעלמא (דדינו כדמבואר במשנ"ב סי' קכ"ב סק"ד לגבי עניית אמן באמצע אלוקי נצור לאחר יהיו לרצון, ובאלף המגן סי' תר"ז כתב שיכול לענות לכל האמנים ועי' בס' אשי ישראל פ' מ"ו שתמה ע"ז).

הלקאה

יש נוהגים ללקות ארבעים מלקות חסר אחת בעיו"כ אחר מנחה, לא מחמת עונש מלקות (דאין מלקות בזה"ז דאין לנו סמוכים, וגם אין חייב מלקות דליכא התראה) אלא שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו.

והנלקה יהא מוטה פניו לצפון ואחוריו לדרום (רמ"א, ובט"ז כתב הטעם משום שעיקר חטאת האדם היא מחמת ממון וכתיב מצפון זהב יאתה, ע"כ מכניע עצמו לאותו צד להודיע שמשם בא לו החטא, ובמשנ"ב הביא דעת כמה אחרונים דדעתם שה"ה פניו לדרום והעיקר שלא יהא אחוריו למזרח או למערב שהם מקומות שהשכינה שרויה שם).

בורא מאורי האש במוצאי יו"כ

במוצאי יו"כ צריך לחזור שיהיה לו נר ששבת [דהיינו נר שדלק מערב יום כיפור] לברך עליו בורא מאורי האש (שו"ע סי' תרכ"ד ס"ח והטעם משום דהא דמברכין על האור במוצאי יוהכ"פ להורות שיום זה קדוש משאר ימים טובים ונאסר להבעיר בו אש, ועתה במוצאי יוהכ"פ הותר, וזה לא שייך אלא באור ששבת, דהיינו שהיה בעולם ביוהכ"פ ונאסרה הנאתה בו ביום ועכשיו התור לו, ואינו דומה לנר במוצאי שבת דהתם טעם הברכה היא משום בריאת האש במוצ"ש).

מן המובחר להניח נר דלוק בבית מעיו"כ שיהי' מיוחד רק להבדלה במוצאי יו"כ (מ"ב סקי"ג בשם דה"ח) ואם לא הניח ידליק נר מנר ביהכ"נ או נר נשמה וכדומה ויצרפם יחד ויברך עליהם (רמ"א ס"ה ומ"ב שם שעל נר ביהכ"נ י"א שלא נעשה להאיר ואין מברכין עליו בורא מאורי האש כמבו' בסי' רח"צ ועי' בא"א מבוטשאטש) אבל על נר שלא שבת אסור לברך בורא מאורי האש (שו"ע שם).

ואם אינו משיג מיד נר ששבת יכול קודם להבדיל בכדי שיוכל לטעום ואחר כך יחפש להשיג נר ששבת.

ובשעת הדחק שאי אפשר לו להשיג נר ששבת יש אומרים דאפשר להדליק אש חדש ולהדליק ממנו נר אחר ועליו לברך (ח"א, כה"ח דאפשר לסמוך על דעת הי"א בשו"ע הסוברים דבכה"ג גם נחשב אור ששבת ואינו אור הנברא מחדש).

לעילוי נשמת הרבני המפואר בונה ומקים עולה של תורה
הרב החסיד ר' **אליקים געציל** ב"ר שלום **בערגער** ז"ל
נלב"ע ט' תשרי

מודעה משמחת

מיט פרייד טוען מיר מעלדן
אז צוליב די פראבלעמען פונעם הוקאפ אויפן קול סאטמאר סיסטעם
איז אונז געלונגען בעזר השם אריבער צופירן די הוקאפס
צום נייעם **קול התאחדות אברכים** טעלעפאון סיסטעם

212-444-9899 #3

בשעת א הוק אפ וועלן די פאלגענדע לאקאלע נומערן אנקומען צום הוק אפ

ברוקלין
718-504-2188

קרית יואל
845-537-6660

מאנסי
845-694-4550

לאנדאן
(020)8002-9580

מאנטשעסטער
(0161)420-8878

מיר וועלן אויך אנהאלטן דעם אנגייענדען הוקאפס סיסטעם

712-432-1001 pin 425 354 354 #

מער פרטים פון אלע הוקאפס בחצרות קדשינו וועד געמאלדן אויף **קול התאחדות אברכים** 3#

די לאקאלע נומערן זענען נתנדב דורך הרבני החסיד ר אברהם מאיר ראזענוואסער נ י ו
לעילוי נשמת אביו ר אלתר ישעי בן ר אברהם מאיר עליו השלום

די נומער פון קול סאטמאר איז
718-305-6942

הילולא דצדיקיא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

הגה"ק רבינו **אלעזר ניסן** בן הגה"ק רבינו משה זי"ע **טייטלבוים**

אבד"ק דראהביטש יומא דהילולא ח' **תשרי** (תרט"ו)

בשב"ק זו חל יומא דהילולא קדישא של מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן טייטלבוים זי"ע בנו יחידו של רבינו משה איש האלוקים מרן הישמח משה זיעוכי"א, על כן אמרנו וענינו אעלה בתמ"ר אחזה בסנסיניו, לטעום קצת מפרי מגדיו, להעיד על השמש בגבורתו, המאיר ובא מתחילת זריחתו, רב חילי' ותוקפו משחר טל ילדותו, בימי חייו הקצרים עלי אדמתו, אשר ממנו ניקח וממנו נלמד ללכת בדרכיו הקדושים.

מראש צורים אראנו

מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע הי' בנו יחידו של מרן הישמח משה זי"ע (יחיד היה לאביו ולאמו אין כי אם בת אחת ה"ה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה אשת הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, ויספור שהתנצל פעם לפני מורו ורבו הרה"ק החוזה מלובלין שאין לו כי אם הבן עם הבת, והשיב לו רבו: טוב מעט בכוונה) שהי' בן הגאון הגדול רבי צבי הירש מק"ק פרעמיסלא זצ"ל שהי' תלמיד חכם מובהק, ומתפרנס בדוחק מיגיע כפו, והיה נצר למשפחות מיוחסות, ויחוסו מגיע עד לדוד המלך ע"ה כידוע מה שאמר הישמ"מ דמצד אביו התייחס להרמ"א ולהמהרש"א, והמהרש"א התייחס לרש"י ולר' יוחנן הסנדלר עד דוד המלך.

ומדי דברי בו מענין היחוס להרמ"א כדאי להעתיק דברי ההספד שנשא הייט"ל במלאות השלושים לפטירת אביו הק' ובתוך ההספד סיפר ומנה את שבחי אביו ז"ל והי' מדבר גם מגודל ענוותנותו שהיתה ג"כ בהפלגה גדולה מאוד מאוד, ואמר שאין זה חידוש כל כך יען שהמידה הזאת ירושה הוא מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקינו מאוה"ג מרן הישמ"מ זצוקללה"ה איך שפעם אחת נגזרה גזירה רעה על ישראל ועת צרה היא ליעקב ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ"א ז"ל ואמר להשליח: תאמר לזקיני ז"ל, אנוכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד וידעתי שגם הוא הי' שפל ברך בעיני עצמו, והאיש מש"ה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, על כן אני אומר לו שהוא הוריד תורה לישראל וה' עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחב"י הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

ובענין היחוס של רבי יוחנן הסנדלר ראוי לציין העובדא שסיפר רביה"ק זי"ע, כי פע"א אמר הקדיו"ט: "וועז זיינע עלטערן וואלטן געווען פשוט'ע שוסטערס וואלט ער בעסער אויסגעזען", (כי רחוק הוא מאד ממדריגת אבותיו הקדושים), וסיים רבינו ז"ל, ואנכי הייתי אז ילד קטן ואמרתי לאבי הלא הי' לנו סבא שהי' סנדלר, ושאל אותי אבי מי הוא אותו סנדלר, עניתי, הלא אנו מיו"ח של ר' יוחנן הסנדלר, והשיב ע"ז אבי בחיוך "דער יחוס איז צו ווייט"...

וזרח השמש

בחודש תמוז שנת חמשת אלפים וחמש מאות וארבעים ושש ליצירה (שנת ה'ת קמ"ו) זרח השמש בעיר שינאווא כאשר נולד הגה"ק רבי אלעזר ניסן לרבינו משה איש האלוקים מרן הישמח משה זי"ע אשר שימש אז ברבנות בעיר שינאווא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חי' שרה בת הרבני הנגיד המפורסם מו"ה ניסן מפרעמיסלא ז"ל, ונקרא שמו בישראל אלעזר ניסן על פי מעשה שהי': דביום הוולדו ראה אביו בחלום ענין גדול וגם דברי הגמ' (ביצה טו:) מעשה ברבי אליעזר שהי' יושב ודורש כל היום כולו, ועל דבר זה נקרא אליעזר אולם השמיט היו"ד וקראו אלעזר על שם אחד מאבותיו הזקנים שהי' שמו אלעזר, ושם ניסן ע"ש חותן משה מוה"ר ניסן מפרעמיסלא ז"ל.

במעלליו יתנכר נער

כבר משחר טל ילדותו נראו בו סימני טהרה כי לגדולות נוצר ושזה הקטן גדול יהי', יראת ה' הי' חופף עליו כל היום כל רואיו יעידון כי הוא זרע ברך ה', ומסופר כי פע"א בהיותו נער קטן שלחו אביו לקנות דבר מה והלך בשמחה רבה ורקד בכל הדרך מגודל שמחתו כי זכה לקיים מצות כיבוד אב.

כבר בנערותו נודע בתוך הקהל כי עלה למעלה בתורה וחריפותו ובקיאותו הי' למופת בעין כל, וכאשר למד בחדר רק חומש ותהלים דקדק בלימודו וחידש חידושים נפלאים, ואביו הישמ"מ מביא דבריו בספרו תפלה למשה (על תהלים קמ"ט אות ב') וכותב שם בזה הלשון: בני היניק והחכים כ' אלעזר ניסן שיחי', וכן מביא עוד בספרו ישמח משה ח"ג בשם בנו היניק (במסכת כתובות דף כ"ט) ועוד בכמה מקומות

בעת היותו כבן שמונה שנה בלילה הראשונה של חג הסוכות אביו וגם גיסו הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע אשר הי' בעת ההיא סמוך על שולחן חותנו ישבו בהסוכה והילד

שעשועים התנמנם מעט על השולחן כדרך הילדים וכאשר הקיץ ופתח עיניו ראה על אדרת התלוי בסוכה לנוי שהי' כתוב באותיות גדולות מוזהבות כעין של אש תיבת "מגן אברהם" ותיכף שאל מי כתב האותיות, וגיסו שאלו אי' כתוב מגן אברהם, השיבו הכי לא תראה והראה לו באצבע, ואביו שמר את הדבר והי' יושב ודומם.

בהיותו בן תשע שנה חלה חולי גדול והי' מסוכן מאוד, ואביו הי"מ הצטער מאוד בראותו הבן יקיר לו הוא בסכנה עצומה כ"כ ושפך את לבו אל ה' לעורר רחמים עליו, ובראותו מות מרחפת על פני הנער לקח שני אנשים כשרים ושלחם לליזענסק על הציון של הרה"ק בעל "נועם אלימלך" זי"ע ואמר להם: כאשר תבואי לחצר בית החיים תאמרו בפה מלא "אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרבי ר' אלימלך כי באו על ציונו הקדוש להתפלל", ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאות שם בעת ההיא להגיד ולהודיע להרה"ק הנ"ל, ושם בעולם האמת דבר יקר הוא אצל נשמת המתים אשר יכולים להשתכר פרוטה שנותנים לתועלת נשמתם, על כן כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואחר שתאמרו כל זה, תלכו להתפלל על קברו בעד בני, עוד אמר להם שידייקו לראות את השעה בדיוק מתי התפללו על הציון הקדוש, השלוחים נסעו לליזענסק, ואחרי כמה שעות הקיץ הבן יקיר שהיה זה כמה ימים על מיטתו כאבן דומם, וקרא אבא! אבא! הי"מ ניגש אליו בתמהון לראות מה קרא עמו, אמר לו הילד שעשועים: אבא מעתה אהיה בריא אולם בבריאות השלימות, ושאלו אביו: בני מאין אתה יודע, השיב לו הילד: שבזה הרגע היה אצלי יהודי נכבד ותוארו כך וכך, ובירך אותי והבטיח לי שמעתה אהיה בעזהשי"ת בריא ואיתן כראוי, ומהתיאור שתיאר את האיש הבין הי"מ שהוא כתוארו של הרה"ק מליזענסק ששלח להתפלל על קברו, ותיכף הביט אביו הק' על המורה שעות, ואח"כ כשחזרו השליחים להי"מ ראו בדיוק שבאותה שעה שהתפללו על הקבר בליזענסק באותה שעה הקיץ הילד מחליו אשר חלה בו.

<u>האיש מקדש</u>

כשהגיע לפרק האיש מקדש בחר בו הרב הגאון מוה"ר אהרן אבדק"ק חאדרוב זצ"ל לחתן לבתו הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה, חותנו הנ"ל הי' מתלמידי הרה"ק בעל נועם אלימלך ולאחר פטירתו נסע להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והי' ידוע לגאון ומתמיד גדול וחס על כל רגע של ביטול תורה, ויסופר שלפני החתונה של בתו התנצל לפני מחותנו הי"מ שלא יוכל להיות נוכח בשעת החופה מפני שאותה שעה הוא עוסק בשיעוריו הקבועים ורק אחרי חצות הלילה התפנה ובא לסעודת החתונה.

הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה נולדה בדראהביטש ונתייתמה מאמה בהיותה תינוקת בת י"ד שבועות, אביה הרב הגאון רבי אהרן ז"ל נשא אשה אחרת ונתקבל לאב"ד בעיר חאדרוב, ובתו היתומה נשארה בדראהביטש אצל זקינה אבי אמה הרבני הנגיד והלמדן מוה"ר

אגרת הקודש

אשר שלח הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע
לבנו הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע
אחרי חתונתו

טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, נאמנים פצעי אוהב ונשיקות שונא נעתרות, שמע בני מוסר אביך, יתמוך דברי לבך, אל יליזו מעינך, כתבם על לוח לבך, לדברי הקשיבה, לאמרי הט אזניך, רפאות תהי' לשריך, ושקוי לעצמותיך, אם עד עתה קיימת, שמח בחור בילדותך, מעתה הגיע העת שתתקיים זכור את בוראתך בימי בחורתיך, ויראת ה' תהיה על פניך, ותורת ה' יומם ולילה יהגה חיכך, כי כל הבטל ממנה באחריתו על העבר קובל, כי זולתה הכל הבל, ותתרחק מן הבטלה עד קצה האחרון, ובאורייתא קדישא רמש וצפר קרא בגרון, ובכל עצמותיך תאמרנה ותשבית כעס וחרון, ואז תהיה תורתך זכורה, כמו שדרשו רז"ל ערוכה בכל ושמורה.

בני ידידי הלא לך לדעת כי שני ינקותא הם מבחר החיים וביטל שעה אחת הן הוא מגדולי העונות, מעוות אשר לא יוכל לתקון וחיסרון לא יוכל להמנות, כי תמול לעד לא ישוב, ושעה אחת בשני הבחרות כשנה שלימה בשני העמידה חשוב, למאי נפקא מינה לגירסא דינקותא, הוא על לוח חרותה, גם כי יזקין לא יסיר ממנו, כי מה מאוד דברי חז"ל נאמנים, הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש, מהיר לקלוט וקשה לאבד, על כן נעשה מלא וגדוש, ונעשדה כמעיין המתגבר ממקור מעייני חכמתו חידושין לחדש, ונשמע קולו בבואו אל הקודש, דרוש דרש, בני בתורה הקדושה קרא בגרונך, עד לא רחיים על צווארך, ועד לא טירודין דעלמא על קדלך, יראת השי"ת תהיה למולך, ומישיבת בתי כנסיות של יושבי קרנות כמפני הארי תנוס, ועצור לשונך מלה"ר ושקר וליצנות, כי הם רצים לבאר שחת , ואת על נשפך תחוס.

בני יחידי ידידי למען השי"ת, בלום פיך מדברי הבלים, ותתרחק כמטחוי קשת מן הטיילנים, אשר ימיהם בעשן כלים, ומכל שיחה בטילה פיך תשמור כאישון, כי החיים והמות ביד הלשון, ותמיד יהיה בין עיניך כטוטפות, מאמר החסיד בחובת הלבבות, שתהיה בעיניך הנעת האבר הכבד שבאבריך יותר [קל] מהנעת [הלשון] ואל

נחום ז"ל שהיה פרנס הקהל וראש חברה קדישא דשם, (מספרים עליו שהי' למדן מופלג ובימי חייו למד ושנה את הש"ס כולו י"ג פעמים, ותוך חזרתו בפעם י"ד שבק חיים לכל חי, ולפני מותו ציוה לבני ביתו לשכור לומדים עניים אשר יתחילו ממקום שפסק הוא ויגמרו כל הש"ס לטובת נשמתו).

בבית זקינה הנ"ל נתגדלה הנערה עד שהגיעה לפרקה ונישאה עם הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, ואמרו ת"ח מופלגים שהיו מהנכנסים בביתם, אשר אחת לשנים מרובות מזדמן זוג קדוש כזה.

היא היתה אשה חכמת לב מאד וכל ספרי תנ"ך הי' רגיל על לשונה, כל כתביה הי' בלשון הקודש צח ונעים אשר הקוראים הי' משתוממים בראותם מליצותיה הנפלאים ורעיונתיה הנשגבים, גם היתה בקיאה בכל אגדות הש"ס ומדרשים, וגם המפרשים על האגדות כמו מהרש"א והרי"ף וכדו' לא נעלם מאתה, וכמה פעמים כאשר דברו הת"ח או הדיינים ממאמר חז"ל באגדות הש"ס ונעלם מהם לפי שעה איה מקומם היו הולכים לשאול את הרבנית והיא השיבה תיכף אנה נמצא מאמר הזה במקום פלוני, כם כמה דברים ממפורשי התורה כמו אלשיך הק' וכדו' היה נרשם בזכרונה וכן כמה דינים בשו"ע ובפרט שו"ע או"ח היתה יודעת על בורי', גם היתה מחדשת חידושים נפלאים, (ומרגלא בפומי' דכ"ק מרן רבינו הק' בעל ברך משה ז"ל שיש לו בקבלה מאבותיו הק' שפירשה "טוב שכן קרוב מאח רחוק", פי' דוודאי טוב שכן קרוב, אבל מאח הוא רחוק) והאשה הזאת עמדה לבעלה למחסה לבל יבלבלו מחשבותיו הקדושים בענינים מסובכים ומטרידים, גודל צדקת פזרונה אין לשער ותעש בחפץ כפיה לזון כמה יתומים ואלמנות, כמו כן כמה צדקות שעלו להון תועפות כבנין ביהכ"נ הגדולה אשר בעיר דראהביטש, והכל בחכמה נפלאה מאוד.

גם זכתה ל"גילוי עינים" מסופר כשנפטר הרה"צ ר' מרדכי לעטנער מדראהביטשאש זצ"ל מח"ס מאמר מרדכי בערש"ק כשעלה מן המקוה שטבל בה לכבוד שב"ק, ובאותה שעה ראתה על גג המקוה שלהבת אש, והבהילה את אנשי ביתה שנפלה דליקה במקוה, ונודע כי ר' מרדכי נסתלק, ויהי לנס.

אחר נשואיו ישב בדראהביטש בבית חותנו זקינו וישב על תורה ועל עבודה בשקידה רבה, ולא הסיר אביו עין השגחתו ממנו גם מרחוק וידוע האיגרת ששלח לו אז שתוכו רצוף אהבה, דברים ערבים ומתוקים, אשר בו מדריכו בעיקר להתמדת התורה בימי הנעורים, וידוע מחסידי קדמאי שהי' להם קביעות ללמוד את דברי האגרת הזאת מזמן לזמן, ולחיבת הקודש העתקנו כאן את כל דברי האגרת הזאת.

זמנים קשים עבר עליו אחר חתונתו ולא הי' לו זרע של קיימא, והי' לו צער גידול בנים שכל ילדיו שנולדו לו בשנים הראשונות כולם מתו עליו בילדותם בעודם קטנים ר"ל, והי' מיצר ודואג ומריחוק מקום וקירוב הלב שיתף עמו אביו הי"מ בצערו, וכמובן שהזכירו עצמם תכופות אצל אביו הק' מרן הי"מ להיושע בדבר ישועה ורחמים, ופע"א קבלו מכתב ממרן הישמח משה ובה כתוב לאמר, שהיות אשר הרבנית היא נכדת הגה"ק ר' יקותיאל זלמן הלוי לאנדא זצ"ל, שהי' הרב

יותר לו רק לצורך התורה, או לצורך הכרחי בעניינך, ודע כי היום קצר והמלאכה מרובה, כי תוה"ק ארוכה מארץ מדה ומני ים רחבה, אי בעית אימא גמרא אי בעית אימא סברא, הא לגירסא והא לעיוני, ולחזור על למודו כמה פעמים עד שתהיה כמונח בקופסא, כי הלומד ואינו חוזר כמוליד וקובר.

בני בני! למען השי"ת תראה לקבוע שיעורין דאורייתא לגרסא בגמרא ותוספות והרא"ש עם חדושי זקנינו מהרש"א ז"ל ולחזור כ"פ, וכן שיעור פוסק ללמוד ולחזור כ"פ, ושיעור מקרא דהיינו תורה עם פירש"י ונביאים או כתובים סימן א' או ב' סימנים, ושעה אחת ביום לעיין היטב ביגיעה רבה עם כל עשתנותיך ומחשבותיך ורעיונך, כי שניהם כאחד טובים למיגמר ולמיסבר וגם מזה אל תנח ידך, ואם יהיה לך איזה חידושין תאמריהו בפני לומדים, ואם יתיישר בעיניהם כתבוהו ואל בינתך אל תשען, כי אין אדם רואה חוב לעצמו, בפרט כי אתה צעיר לימים והמה ישישים, ותרגיל עצמך לכתוב אחר גמר השיעורים בכל יום, ותהיה צייתן לכל ותלמד מכל אדם, כמו שאמרו רז"ל איזהו חכם הלומד מכל אדם, ובפרט שתציית מאוד לכבוד חמיך וחמותך, ותרגיל עצמך לכתוב בלי שיבושין וטעות כי שבשתא כיון דעל על.

למען השם ית' תרחק מן הבטלה מאוד מאוד, כי הלואי שיספיק כל הזמן לזכות בכתרה של תורה, ואיזה זמן הוא נעשה נותר להוציא לבטלה, ועוד ראוי לך לדעת, הלא הזמן אשר האדם חי הוא מבחר הקנינים, כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו, ואם יקח אדם צרור כספו וישליך למצולות הנהר משתגע יקרא, ואם כן יותר מזה הוא משתגע מי שמשליך קצת מחייו לקיא צואה בלי מקום, ולמען השי"ת תרחיק עצמך מכת החנפים והצבועים, ומדרך השקר לא יחרוך רמי' צידם, רק תדרוך בדרך אמת כפיך כן לבך, ותהיה ירא שמים בסתר כבגלוי, ותשכים בבוקר ותתפלל בכוונה וברעותא דלבא, ותרגיל עצמך במעט שינה מעט תנומות, וכל התחלות קשות, אבל הבא לטהר מסייעין לו וההרגל נעשה טבע, ותרגיל עצמך לקרות בעת הפנאי קצת באיזה ספר מוסר בכל יום והרחק עצמך מדרך תהפוכות כי מה לאנוש בדרכי ההבל, אם ירתק החבל, ע"כ ישוב וניחם עד נפשו לא תחבל וטרם בא רב החובל, הפקדון לקבל, וטרם לקבר יובל ותעתועיו ישליך באהבה טרם תרוץ גולת הזהב, מה לשפחה [החומר] כי גבירתה [הנשמה] בעיניה תקל, בזכרה יום בואה סופר ושוקל, מה לעבד בעבודת רבו מואס, בזכרו

הראשון של דראהביטש (אביו של זקינה רבי נחום ז"ל) ומנוחתו כבוד שם, לכן תלך הרבנית על קברו של זקינה לעורר רחמים שמים להיושע בזרע של קיימא ותקבל עליה שם על ציון הקודש שכאשר תלד בן זכר יקרא שמו בישראל על שם זקינה הנ"ל, פקודתו שמרה רוחם ובשנת תקס"ח כאשר נולד להם בן ה"ה מרן הייט"ל ויקרא שמו בישראל יקותיאל יהודה (זלמן לייב), יקותיאל אחרי זקינה ר' יקותיאל זלמן זצ"ל, ויהודה אחר זקינה רבי לייב חסיד מלבוב זצ"ל.

<u>על כס הרבנות</u>

ויגדל האיש הלוך וגדול, וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לו כתר מלוכה, ובשנת תקצ"ד כשנפטר רבה של סיגוט הרב הגאון רבי מנחם מענדל שטערן זצ"ל יצאו שנים מנכבדי קהילת סיגוט לאוהעל להציע לו את כס הרבנות.

אביו בעל הישמח משה שלח עמם בחזרה אגרת מיוחדת למנהיגי הקהילה כדלקמן: "היות ששמעתי כי אתם מבקשים רב ומורה לקהילתכם, הננו בזה להודיעכם כי בני יחידי ראוי לאותו איצטלא, והוא גדול כאחד הגדולים בחריפותו ובקיאותו וקדושתו, ואם כי כלום אב מעיד על בנו אולם אנכי אגלה טפח ומכסה טפחיים, ולא תבושו בו בעולם הזה ולא תכלמו בו לעולם הבא".

בעת נסעו לשבת על כסא הרבנות נסע עמו אביו, ותרעש כל הארץ ונתקבצו אלפים מישראל שנסעו אתם ללוותו, והזקנים שבאותו הדור ספרו שלא ה' קיבוץ כזה מעולם, ובכל מקום בואם לבשו בגדי שבת ויו"ט, ויסופר שהיש"מ בכה אז מאוד ע"ז הכבוד אשר בני ישראל היקרים יטריחו את עצמם כ"כ לכבדו ולנשאו, ואוי לו למי שהעולם מטעין בו, או אז פיו פתח בחכמה בנו הק' מהרא"ז ואמר לו: אבי, הכבוד הזה אשר יטריחו בנ"י וישתדלו לעשות לא לך הוא, רק לתורתך, אשר ידעו כי הנך תלמיד חכם גדול מובהק ומייגע א"ע בתורת ה', אז נחה דעתו ואמר: "נחמתני בני נחמתני", ופירש בזה מאמה"כ בתהלים "לכן שמח לבי ויגל כבודי", והיא לו נדפסה בתפילה למשה על פסוק הנ"ל.

בבואו לסיגעט תיכף התחיל לפקח ולעיין על כל עניני דמתא, לתקן להם תקנות טובות, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, וחתימת יד קדשו נמצא על תקנות חברא קדישא, אשר הוא יסד, וגם נודע שם לפועל ישועות והרבה באו בצל קורתו להתברך ממנו.

<u>וישטמהו בעלי חיצים</u>

שש שנים ישב על כסא הרבנות בק"ק סיגוט, אך לא היו אלה ימי מנוחה ושלוה וימררו חייו בעלי חצים, והוא תיכף בבואו לשם ראה שלא ישבע נחת שם ורצה לעזוב את המקום, אולם אביו ואנשי שלומו לא נתנוהו לעשות זאת, ויעצו לו להמתין עד אשר תשך הסערה.

זמן קצר לאחר בואו לשם החלו בני הקהילה להציק לו ועמדו נגדו במחלוקת ואף העלילו עליו בפני שרי המחוז, שאת כל יגיע כפיהם חייבים הם לשלם לקהילה לצורך קיומו של הרב, שנים אחדדות לאחר מכן נתלהב הסכסוך ביותר, כאשר

יום שרבו כועם, ומשלם אל פניו להאבידו כפים מעץ יעננו ואבן מקיר מעידו.

על כן בני יחידי מחמד עיני ולבי, נפשי קשורה בנפשך [כאילו הנני] עומד ומשתטח לפניך בוכה ומבכה משה כותב בדמע ומתחנן אליך שתעזוב דברי היצר ותדבק בדרכי היוצר ב"ה וב"ש, וכעת אין לך לחשוב מחשבה אחרת כלל וכלל רק בהבורא ית"ש ובתורתו, ואף בעסקך במפורסמות בצורכי גופך כוון תהיה פתוחין לך בעליתך נגד אלקיך, ובכל דרכך דעהו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ולמען השם אף אם תלמוד חו"מ או יו"ד, מכל מקום תלמד מעט בכל יום בש"ע א"ח על מנת לעשות, למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו לחיים, כי כשמו כן הוא, כי הוא אורח חיים למעלה למשכיל, ולמען השי"ת תראה לחדש מידי שבת בשבתו חידושי תורה, דהיינו ביום ועש"ק תלמד איזה ענין קטן בגמ' ותוס' ומהרש"א, ותיגע בו מאוד לחדש בו ותכתוב לי מה שתחדש, ותקיים בו מצות כיבוד אב על אופן המעולה והשלם שבשלמות, כי אין לי נחת רוח ותענוג עולם כמו בשמעי מחידושי תורה היוצאים ממעיניי חכמתך, ואודות המקוה... לא תלך יותר מדאי רק בעת הצורך או לכבוד שבת ותתענג על רוב שלום ושמח באשת נעורך, ויהיה מקורך ברוך, ויתן ה' האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהן את בית ישראל.

והנה אהובי בני הלא ידעת אם לא שמעת כי אני יודע בעצמי באמת ובלב שלם שאינני בגדר צדיק, והלואי שאהיה בגדר בינוני, אף אעפי"כ השי"ת ברוב רחמיו שומע תפלת כל פה וקרוב ה' לכל קוראיו כתיב, והנה זה דרך כל ישראל להתפלל בימים הקדושים האלו עבור בניו ובנותיו וחתניו וכלותיו וב"ב, וידוע ומפורסם שבכל התפלות מזכירין שם האם דוקא, ויש בזה טעם על פי סוד כנודע לי"ח, אף שאין לי עסק בנסתרות, מכל מקום ידוע לי ואני מאמין שדרכם בקודש דרך אמת, על כן תכתוב לי שאם אם זוגתך תחי', כדי שאדע להזכירה בתפילה למשה ובתפילה לעני בדעת ובמע"ט כמוני, וזה עני קרא וה' שמע.

בני בני אל יהיו דברי אביך עליך למשא, כי מרוב אהבה דברתי עד הנה, חזור עליהן כ"פ, ובני קח אמרי ומצותי תצפון אתך בעומק הלב, ולא תקרא את דברי מן השפה ולחוץ בלא לב, והיה זה שלום מאד"ש כנפשך וכנפש אביך המעתיר בעדך בכל העניינים.

אסר את שחיטתו של השוחט מקרטשינוב, כי לא בדק בסימנים בעת השחיטה.

שמונה רבנים מגדולי ישראל עמדו לצידו של הגה"ק רבי אלעזר ניסן להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך אחר שבררו הענין ונודע הדבר שנכון עשה במה שפסל השוחט, והי' כותבים מכתבים לחזק אותו, וגם לבני הגליל להשתיק המחלוקת, ובס' שו"ת דרך יבחר נדפסו מכתבי קודש שכתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" אודות ענין זה: "ישאו הרים שלום לחיים ולחסד עד עולם, עיניו תחזנה בנין היכל ואולם, לכבוד ידידי הרב הגאון המאה"ג המפורסם שלשלת היוחסין החסיד ועניו נ"י עה"י פ"ה כקש"ת מו"ה אלעזר ניסן נ"י האב"ד דק"ק סיגוט והגליל יע"א. אותיותיו הקדושים הללו באהלי ביום שבוע העבר, והייתי משתתף בצער של ת"ח וקירות לבי הומה לי אל לא טובה השמועה בנידון השוחט הפסול ר"מ הידוע, כי בערה כאש רשעה להכשיל רבים... והנה עיניו הבדולח לנוכח יביטו בהמכתב שצירפתי פה לאנשים גליל דמר, אולי יכנסו דברי באזניהם למען ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ובזה אצא ואומר שלום שלום למר ולתורתו ושפעת שלומו יגדל וישגא מאוד אחריתו כמעיין המתגבר וכצאת השמש בגבורתו כנפש היפה ונפש אה"נ הדורש שלומו וטובתו כל הימים בלב תמים. הק' יחזקאל פאנעט

וזהו פתשגן הכתב אשר כתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" לאנשי הגליל הנזגר באגרת הנ"ל: הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם, צדק ומשפט אורחותם, ויהי כנהר שלומותם ה"ה אמוני שלומי ישראל, יראי ה' וחושבי שמו תושבי גליל מאראמאראש כל איש ואיש לפי מהללו יתברך וישתבח באהלו, ויהי שלום בחילו, עד בוא מלך ישראל וגואלו. קול ענות אנוכי שומע הכצעקתה הבאה אלי על שלשה פשעי השוחט ר"מ מישוב קרעטשינוב, אשר שינה ושילש באולתו בתועבה כפולה ומכופלת, נדרשתי לאשר שאלוני כבוד הרב הגאון המפורסם בנש"ק מהרא"נ האבדק"ק סיגוט והגליל עם העתק מהגב"ע והפס"ד אשר נגזר מהבד"צ על השוחט הנ"ל... ועתה ברוכי ה' החרדים על דברו, אליכם המצוה הזאת אחיי נא אל תרעו הנזרו לכם מהתגאל בזבח תועבה, ומרק פיגולים כליהם, ונפלאת היא בעיני כי המצא ימצא אחד העם אשר לבבו פונה היום להתריס נגד הה"ג אב"ד נ"י בהמרות עיני כבודו, כעת במקום ימריא כמתלהלה יורה זיקים לאשמת העם אל תאבו ואל תשמעו לו, ולא תהי' זאת לכם לפוקה ולמכשול, ושלא לכוות בגחלתו של הגאב"ד נ"י הזהרו ובכבודו אל תתימרו ויהי כן ה' עמכם, ישפות שלות השקט בארמנותיכם, ותחזנה בציון עיניכם, ויהי נועם ה' עליכם. הכ"ד אוהביכם הנאמן הדורש שלומכם וטובכם. הק' יחזקאל פאנעט החונה פק"ב והמדינה

כן נדפס תשובה ארוכה בענין זה בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ב) להגאון בעל מהר"ם א"ש, וכמו כן בס' אבן המאיר (ח"ב) נמצא תשובה אליו בענין זה מהגאון ר' פאליק זצ"ל האבדק"ק סעליש יצ"ו, ועוד.

אלה וכאלה הוסיפו מתנגדיו והעיזו לנתק את הציצית מטליתו בשעה שהתפלל, ובכל עת שדרש, כדי להכעיסו המה יצחקו וידברו בקול, גם העיזו לשבור חלונות ביתו ואוהביו וידידיו קראו לאסיפה, אכן אין איש נענה לבקשתם, פע"א באו לפניו מתנגדיו והציקו לו מאוד, וחם לבו בקרבו אש תבער בו, וקרא ואמר: "למי עוללתם ככה, לאיש כמוני נוטר ברית קודש", וזקני החסידים מספרים שהאנשים האלו אשר עמדו לנוכח לא הוציאו את שנתם כי מתו במיתה משונה ר"ל.

כהנה וכהנה הוסיפו בני עוולה לענותו, כי רשעים האלו אשר כים נרגשו השקט לא ידעו וכל מחשבותם רק רע כל היום, עד שבאחת הלילות הציתו את ביתו בארבע פינותיו ונמלט על נפשו ביחד עם אנשי ביתו, בחמלת ה' עליו, אז החליט כי כבר שתה מכוס התרעלה די והותר, ועלה אצלו בהסכמה להעתיק את משכנו למקום מגורת אביו זצ"ל לק"ק אוהעל.

וסיפר הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א מה ששמע מק"ז מרן רבינו הק' ז"ל שא' הטעמים שעזב מהרא"נ את סיגוט היתה מפני שבני העיר היו עניים ואביונים והיו הולכים יחף בלי מנעלים לרגליהם, וכך נכנסו בביהמ"ד להתפלל, וזה לא הי' יכול רבי אלעזר ניסן לראות בחילול בית ה'.

לאחר זמן קצר קבלוהו לאב"ד דראהביטש אשר שם הוקירוהו והעריכוהו לפי גודל גאונותו וצדקתו ועוותנותו וישב בכבוד ובמנוחה, והי' האב"ד והמנהיג הרוחני של הקהילה במשך חמש עשרה שנים עד יום פטירתו.

אשרי העם יודעי תרועה

בילדותי שמעתי מאבא מארי הגאה"צ מו"ה אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש שדרש סמוכין לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא וגו', כלומר לכל המורא הגדול אשר עשה משה ושמא תאמר הלא כתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יזכה אדם את ארחו, והתי' לזה שמפני כן קבע ה' זמן תשובה בחודש תשרי ואז סולח ומוחל ומכפר בר"ה ויוהכ"פ עד שעי"ז נעשה האדם ברי' חדשה וגם השמים והארץ נעשים בריה חדשה, וז"ש לעיני כל ישראל "בראשית" – אותיות בא' תשרי (כדאי' בתיקונים) **ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהכל נעשית כבריה חדשה מפני התשובה, כי תחילה והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ממעשה הרשעים, ואח"כ ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, שהוא כינוי לתשובה כדכתיב שפכי כמים לבך נוכח פני ה', ואז ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור, וזהו אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את "בוראם" בתרועה דהיינו שנתחדש הבריאה בא' תשרי ע"י התרועה, ואז ה' באור פניך יהלכון כמאמה"כ ויאמר אלוקים יהי אור, עכ"ד ביתר ביאור.** (רב טוב)

וכדאי להעתיק מה שכתב הגה"ק בעל שמן רוקח זי"ל לבנו, וז"ל בא"ד: "ושמחתי כי ת"ל נתרומם קרנך לק"ק דראהביטש שהיא עיר גדולה לאלקים, ותדע נאמנה כי הגדול שבהם הוא הרב הגדול מוה"ר אלעזר ניסן בן הגאון החסיד אבד"ק אוהעל, ולפי הנשמע הוא אדם כשר ולמדן מופלג..."

ביום כ"ח תמוז שנת תר"א כאשר נפטר אביו הי"ש"מ בקשו ממנו אנשי אוהעל לבוא ולשבת על כסא אביו כי כן צוה אליהם לפני מותו, אולם הוא סירב והציע להם לקבל בנו בכורו ה"ה מרן הייטב לב זי"ע, וכתב להם בזה"ל: "לא אוכל למלאות משאלותיכם המשרה היקרה עלי, אם יש את נפשכם הנדיבה יקרא שם בני עליכם, הנהו הושיבוהו לכסא הוראה", ואחר ת"ב נגמר הדבר ונתקבל בעל "ייטב לב" לממלא מקומו של זקינו הי"ש"מ.

עבודתו הק'

דרכי עבודתו גבהו ונשגבו למאד בדרכי ה' וסדר היום שלו הי' עד שעה ב' אחר חצות הי' מלובש בטלית ותפילין של ר"ת ואח"ז בשעה ג' או ד' אכל סעודתו ותפילת מנחה הי' מתפלל ג"כ בתפילין של ר"ת בלא טלית, ומעריב הי' מתפלל כשתי שעות אחר צאת הכוכבים.

דביקותו בה' הי' הפלא ופלא וכל תנועותיו הי' רק ביחודים, אף בעת שאיפתו בטאבאק ראו בו שמייחד דברים נשגבים, לא לקח בשום פעם טאבאק תיכף אשר פתח את "השאכטיל" כי אם חמשה או ששה פעמים לקח בין אצבעותיו והניח עד אשר לקחו להחוטם, ופעם אמר כי טבק ר"ת ק'דוש ב'רוב ט'ובך.

כל דרכיו הי' בהצנע לכת, ולא רצה שחסידיו ומעריציו יטריחו את עצמם לבא אליו ואף כי באו מרחוק שולחם מפניו, הי' ענוותן ושפל ברך בעינו עד מאוד, ואהבת ישראל הי' תקוע בלבו כ"כ עד אשר בגודל ענותנותו אמר "אשר במצוה הזאת בכחו להתפאר שיש לו אהבת ישראל באמת" וכן נכתב על מציבת קבורתו.

מעולם לא נהג לכתוב חידושיו כי הי' לו כאב עינים והי' קשה עליו מלאכת הכתיבה, ועל כן לא נשארו ממנו בכתובים ובנו מרן הייטב לב מביא בספריו כמה פעמים מה ששמע מפיו.

ועל אף שלא הביט בספרים מחמת כאב עיניו כי אם לפרקים מכל מקום הי' רגיל על לשונו דפים דפים גמ' ודפים בזוהר, ואמרו עליו חכמי לב שהי' מכירין אותו שמותו כאחד מן הראשונים, ואף קודם הדרשה שנהג לדרוש בשבתא דריגלא לא עיין כמעט בספרים ואך לפרקים ציוה ליתן לו ספר אחד או שניים ועם כל זה הי' הדרשה יותר מב' שעות.

כמה פעמים ישב כמו ג' או ד' שעות בימי הקיץ אחרי סעודת היום של שב"ק ולא דיבר עם שום אדם וידו על מצחו ופניו הי' כלפיד אש ועמוק במחשבתו בדביקות.

צדיק גוזר

לא נפל מכל אשר דבר ונתקיים בו ותגזור אומר ויקם לך, ופע"א רצה אביו למסור לו החכמה מהקמיעות אך מגודל ענוות צדקו לא רצה לקבלם, ואח"כ אמר אביו קודם פטירתו: "שכל מי שיצטרך דבר ילך לבנו כי הכח שיש לי בהקמיעות יש לבנו בפיו הקדוש שכל אשר גוזר הקב"ה מקיים".

פ"א שאל לילד אחד מה אתה לומד השיבו הילד אלף ושאל "נו קאנסט דו מיר ווייזן אַ אלף אויפן הימל" והשיב הילד ניין איך קען נאר ווייזן אין סידור, אמר לו: איך קען אבער ווייזן אַ אלף אויפן הימל", השיב הילד: יא וועז איך וואלט געוועז אַ רבי וואלט איך איך געקענט ווייזן אַ אלף אויפן הימל, דבריו אלו מצאו חן בעיניו וסטר על לחיו של הילד ואמר לו: "זאלסט מיר זיין אַ אלטער יוד" ונתקיימו דבריו שנפטר בשיבה טובה.

פ"א בא אליו איש אחד עם ילדו שנפל עליו פחד פתאום מאיזה דבר השיבו שיעמוד עצמו על ספסל ויביט היטב בצורתו, כדי שיזכור את צורתו בעת שיבאו לו החולי הזה, וכן עשה ונעשה בריא.

פעם אחת הי' באונגארין ולא הי' שם דגים על שב"ק אמר לאשת בעה"ב דשם שיתנו על הכירה קדירה עם מים ובצלים וכן עשו ולעת ערב חצי שעה קודם שבת בא לבית ציפור אחד והשליך דג גדול והי' פלא.

בגדי לבן ביום הכיפורים

ונראה לפרש על פי שפירש אבא מורי הגאה"צ מו"ה אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש מאמר חז"ל (תענית כו:) **לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו. ונל"פ הענין דהנה נוהגין ללבוש ביוהכ"פ בגדי לבן הטלית וקיטל בגדי מתים, למען לזכור אחריתו כי באלו עתיד האדם אחר פטירתו לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אבל אז אין חכמה ואין עצה לזה לפייס את בוראו כי אם עתה ברגע הן בעודני חי עת לעמוד לפני בוראו בלב נשבר להתחרט על העבר ולבקש סליחה ומחילה מלפניו על כל החטאים וכו', אולי ינחם ה' צבאות וימחול לו, ואלו הבגדים שאולין לפי שעה כי הלא הם מיוחדים על אחר פטירתו אלא ששואל אותם לשעה זו למען להכניע לבבו בזכרו אחריתו ובוודאי כי בני עליה הם א"צ להכניע לבבם להתעורר בתשובה מכח אלו הבגדים המזכירים אחריתו של אדם כי הם בלאו הכי שבים בתשובה בכל עת ובכל שעה מפחד ה' ומהדר גאונו וכל שכן ביום הגדול והנורא הזה אשר לא יוכלו עמוד כמו רגע בלא תשובה אמיתית בלב שלם ובלב שמח ולמה לובשין גם הם בגדים אלו אין זה אלא שלא לבייש מי שאין לו בחי' זו להתעורר מאליו וצריך הוא לבגדים הללו לעוררו, וז"ש יוצאים בכלי לבן שאולין מאחר הפטירה כדי שלא לבייש מי שאין לו ר"ל התעוררות אחר מבלעדי זה.**

("ייטב פנים")

פע"א כאשר הי' נכדו הגה"ק בעל ייט"ל זי"ע אב"ד באוהעל נסע אצל הרה"ק מראפשיץ ונסע דרך דראהביטש, ואחיו הרה"צ ר' נחום צבי זלה"ה כאשר ראוהו מרחוק אמר הבשורה לאביו זללה"ה כי בנו הייט"ל בא אצלם על שב"ק, ואהיו אמר לו: תראה כי לא ירצה להיות כאן על שב"ק כי הוא נוסע לראפשיץ, וכן היה כי שאל אותו אחיו אם יהיה כאן בשבת אמר "לא" כי פניו מועדות לראפשיץ.

אשכבתי' דרבי

בערב שבת שלפני ראש השנה בשנת תרי"ד, שמונה ימים קודם פטירתו הלכו כמה תלמידי חכמים יראים שבעיר לקבץ מעות לצורך פדיון שבוים נחוץ מאוד ובאו גם לביתו של רבם, ובאותו יום כבר נפל למשכב וחלה את חליו אשר לא קם ממנו עוד, והיו עינו זולגות דמעות ואמר: "אחינו עוסקים במצות פדיון שבוים וכחי אין אתי להיות להם לעזר לזכות בהמצוה הגדולה הזאת כדרכי אויה לי".

בליל שב"ק בין כסא לעשור שלמחרתו הי' עיוה"כ בשנת תרט"ו כשעה אחת קודם עלות נשמתו הטהורה השמימה ישב על מטתו ולקח בידו הטאבאק וכדרך התנהגותו בעת שהי' בריא אולם כן נהג אז ולא ניכר שום השתנות אם שהי' גוסס והי' לפלא בעיני אותם שראו את הדביקות הנפלא הזה.

כשראתה הרבנית הצדיקת ע"ה אשר בעלה הקדוש הנהו מסוכן מאוד וסכנת מות מרחפת עליו לא סרה תכשיט' בעת הלכה על מטתה בחשבה שאם תסיר התכשיטין ויהי' מה שיהי' שוב לא יהי' נכון להלבישם ולא רצתה לנהוג אבלות בשבת ועלתה על מטתה להנפש מעט, ותקם בעוד לילה בעת יצאה נשמתו, והתכשיטין על ראשה, וביום השבת לא אמרה דבר ואף דמע לא תדמע עיני' מגודל קדושת השבת, ואכלה סעודת הצהריים בחדר האחר כדרכה בכל שבת לא חסרה דבר, ואף שלוש סעודות אכלה, ורק אחר צאת הכוכבים בעת הדליקו הנרות והניחו גוף הקדוש של בעלה על הקרקע, אז הסירה התכשיטין מעלי' ונכנסה לחדר שבעלה הקדוש מונח לספדו ודמעתה על לחי' ופי' פתחה בחכמה ואמרה: עד כה הי' בעלי אומר בכל עיו"כ קודם כל נדרי פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, ועתה ג"כ ליל עי"כ ונאמר בעוונותינו פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי, וזלגו עיניה דמעות מאין הפוגות ואין לשער נהרי נחלי דמעות שירדו מהמון אנשים ונשים מהקהלה הקדושה והגדולה עיר דראהביטש אשר שמעו קול דבריה קול היורדים חדרי בטן.

בערב יוה"כ שחרית כאשר הובילוהו לקבורה אמרה הרבנית להמשרת כי ערב יום הכיפורים היום וצריכים להכין סעודה כמו ביו"ט, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו ולא ארכו הימים כי בשנה שאחריו יום ג' עשי"ת תרט"ז שהוא בתוך שנה של פטירת בעלה בשנת מלאת לה שבעים שנה עלתה נשמתה הטהורה בגן עדן.

גלוי וידוע שהגה"ק בעל דברי חיים זי"ע קרא נכדיו בשם אלעזר ניסן וצוה לבניו שג"כ יקראו בניהם בשם זה אבל רובא דרובא מאותם שנקראו כך לא הי' זרע של קיימא, על כן כשנולד בן להגה"ק ר' ברוך מגארליץ ואביו הד"ח צוה שיקרא אותו בשם אלעזר ניסן ומה גם כי הבן הוא נכדו, כי ר' ברוך הי' חתנו של מרן הייט"ל, ולא הסכים ר' ברוך בטענה שאינם קיימים אז אמר לו אביו שיקרא אותו סיני אשר אותיותי' כמו אותיות ניסן והוא הרה"ק ר' סיני אבד"ק זמיגראד זצ"ל וכן נוהגין עד היום הזה נכדיו לקרוא סיני תחת ניסן.

זרעו אחריו

א) מרן הגה"ק בעל הייטב לב זללה"ה, ב) הגה"ק רבי שמואל מגארליץ זללה"ה, ג) הגה"ק רבי נחום צבי מדראביטש זללה"ה, ד) בתו הרבנית הצדקנית מרת חנה ראכיל שהיתה נשואה להגאון ר' ישראל יעקב הכהן ראפאפורט אבדק"ק טארנוב בעל שו"ת מהרי"ך, אך היא מתה בקיצור ימיה בלא בנים ר"ל. יסופר שפע"א שלח הגה"ק ר' אלעזר ניסן קוויטל להרה"ק החוזה מלובלין והזכיר בו את שמות בניו ויהיה כאשר קרא החוזה את השם "יקותיאל יהודה בן רויזא בלומא" ה"ה הייט"ל נענה ואמר: "עס שיינט עס שיינט" וכשקרא שמה של בתו "חנה ראכיל בת רויזא בלומה" אמר: "נעבעך נעבעך", וכן היה, שכאמור הרבנית חנה ראכיל נקטפה באבה על פני אביה ואמה ל"ע, ומרן הייט"ל האירה הארץ מכבודו.

לוח ההילולא

ח' תשרי

- רבי נח מלעכאוויטש ב"ר מרדכי - תקצ"ג
- רבי אלעזר ניסן ב"ר משה מדראהביטש - תרט"ו

ט' תשרי

- התנא רבי עקיבא בן יוסף - ג"א תת"פ
- רבי נפתלי הירצקא ב"ר יעקב פרץ מראצפערט - תרנ"ח

יום הקדוש

- הנביא זכרי' בן יהודיע הכהן
- האמורא רב אחאי ב"ר דרבה בר אבוהו - ד"א רע"א
- רבי משה יצחק ב"ר נפתלי אלימלך מפשעווארסק - תשל"ז

י"א תשרי

- האמורא רב טביומי מר ב"ר אשי - ד"א רכ"ה
- האמורא רב הונא ברי' דמר זוטרא - ד"א רכ"ז

י"ב תשרי

- רבי אברהם המלאך ב"ר דוב בער המגיד ממעזריטש - תקל"ז
- רבי שמואל ב"ר מנחם מענדל מליובאוויטש (מהר"ש) - תר"מ

י"ג תשרי

- רבי עקיבא איגר ב"ר משה - תקצ"ח
- רבי מנחם מענדל מדעעש (מעגלי צדק) ב"ר יחזקאל - תרמ"ה

י"ד תשרי

- רבי ישראל ב"ר שבתי המגיד מקאזניץ (עבודת ישראל) - תקע"א

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתן

שובה ישראל עד ה' אלוקיך

שם שבת תשובה לרמז כי יוה"כ נק' שבת שבתון, ובשבת זה נוכל לעשות הכנה על יוה"כ, ולכן נק' שבת תשובה ב"פ שבת, גם ר"ת מן שב"ת וס"ת מן תשוב"ה הוא אותיות ש"ה ג' היצ"ר ששבת זה מסוגל להכניע היצר. **(דעת משה)**

אמר מה שאנו קורין לשבת זה שבת תשובה אי משום שהוא בימי תשובה, הלא באמת כל שבתות מסוגלים לתשובה כמ"ש אם תשוב, גם אמרו שבת בו תשוב ונ"ל כמו ששמעתי מהרבי מקאצק זי"ע ע"י שני דברים יכולין להושע בכל טוב אפי' לביאת משיח, והוא ישוב הדעת ומנוחה כשה"כ בשובה ונחת תושעון וזו שבת שובה, כי ע"י שבת זה נוכל לבא לישוב הדעת ומנוחה. **(זר זהב)**

שבת זו נק' שבת תשובה, ע"פ המובא מהאריז"ל שכל יום מעשרת ימי התשובה מתקן את יומו, היינו שיום א' מעשי"ת מתקן מעשיו שבכל יום א' מימות השנה, וכן הלאה וא"כ השבת מתקן את כל שבתות השנה, והנה ענינו של שבת הוא וקראת לשבת עונג ר"ל שכל העונג שלך יהיה רק משבת ולא מענינים חומריים, ואם לא הי' בבחי' זו בכל שבתות השנה צריך לתקן זאת בשבת זו כמ"ש צריך לשוב בשבת זו, כמ"כ צריך לשוב בשבת זו על כל השבתות שלא קבל בשמחה ועונג כראוי וכנכון. **(הס"ק מסלונים)**

אפשר לתת טעם מה נקרא שבת זו שבת תשובה, דהנה זה השבת הראשון אחר שקבלנו על עצמנו מסירת נפש בראש השנה בודאי זה יועיל שתשובתנו תקובל לפני הבורא ב"ה לכך שפיר נקרא שבת שובה ודייקא נקבע ענין זה על שבת זו שהיא אחר ראש השנה שקבלנו מסירת נפש על עצמינו כנ"ל ובוודאי מסוגל שבת זו לתשובה עילאה ולהכין עצמינו בתשובה ליום הכפורים הבעל"ט. **(ברך משה)**

יש לומר מילתא בטעמא על מה שנוהגין בכל תפוצות ישראל לדרוש בשבת שובה דרוש ופלפול עוד קודם שמאריכים בדברי כבושין, כי כאשר הקב"ה יושב על כסא דין, עומדים למעלה הרבה משטינים ומקטריגים על בני ישראל, ואנו מבקשים להשפילם ולהכניעם כדי שנזכה לשנה טובה ומתוקה, לזה עוסקים בפלפולא דאורייתא לחדש חידושים ולהסיר הקושיות, ובזה גורמים לזמר עריצים ולהכרית הקליפות אלו הקליפות שלא יקטרגו עלינו, ועל ידי זה יצאו לאור דינינו. **(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)**

לפני ה' תטהרו

אמנם שאף אם אין עושין תשובה אלא ביוהכ"פ בלבד אזי ג"כ עצומו של יום מכפר, מ"מ לזכות לטהרה שלימה וגמורה שיהי' לטהר אתכם מכל חטאתיכם, צריך לזה להקדים ולעשות תשובה בכל אלו ימי התשובה המוקדמין לפני בוא יום ה' יום הדין הגדול הזה יום הכפורים, ואך אם ככה יעשו אז יכולין לצאת ביוהכ"פ בטהרה גמורה מכל חטאתיכם, וז"ש הכ' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, אמנם לזכות לזה צריך שיהי' "לפני ה'" תטהרו, היינו להקדים בתשובה ולטהר עצמו גם לפני בוא יום ה' הגדול והנורא הזה ועד"ז תזכו לטהר אתכם מכל חטאותיכם. **(דברי יואל)**

רמזו רז"ל בשקלים מי שאבד חותמו פי' צלם אלקים מעל פניו ממתינין לו עד הערב ערב יו"כ אם מוצאין לו כדי חותמו מצות ומעשים טובים נותנין לו ומחזירין לו הצלם ואם לאו אין נותנין לו. **(הרי בשמים)**

פעם אחת רצו אנשי ק"ק מעזיבוז לבטל מנהג שיושבין עם הקערות בערב יוה"כ, שמבלבלין, ושמע הבעש"ט ולא הניח לבטל וסיפר להם מעשה, שבשנה אחת קודם יו"כ נתקשרו הקליפות יחד לבל יניחו תפילות ישראל לעלות למעלה, וכיון שהתחילו לקשקש בקערות ערב יוה"כ שמשמיע קול בהשלכת המעות מאותו קול נתפרדו הקליפות כולם. **(פאר לישרים)**

הנה ידוע שיש כמה עבירות אשר רק מיתה ויום כיפור מכפרים אבל יו"כ בעצמו אינו מכפר וכמבואר בש"ס יומא

ולזה י"ל שהוא מקטרג ביו"כ שעשו כמה עבירות עד שאין כח ביוה"כ בעצמו לכפר, אמנם העצה לזה ליתן צדקה שהוא מצלת ממיתה כמו שכתוב וצדקה תציל ממות, ואז יו"כ עצמו מכפר גם כן ונכתבים ונחתמים לחיים. **(תפארת בנים)**

איתא בגמרא עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר וי"ל הטעם מחמת כל זמן שלא ריצה לחבירו יש קטרוג למעלה ואינו מניח לכפר עליו עד שירצה חבירו שכל זמן שיש לחבירו תרעומת עליו אז יש למעלה כנגדו קטרוג עליו, וכיון שנתרצה חבירו חלף הלך לו המקטרג. **(נועם אלימלך)**

כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי דזה ידוע דבעשי"ת אם האיש ישראל מסתכל במעשיו זוכה לתקן את העובדות של כל השנה, כל יום הוא מתקן (זה היום של) כל ימי השנה, וביוה"כ נתתקן המחשבות של כל ימות השנה דידוע דמי שהוא צדיק אפילו כשיש לו עובדות מתוקנים מכל מקום צריך לראות ולתקן המחשבות כראוי, לפי שאי אפשר להמלט ממנה (שלא יהא חסרון בזה) וביוכ"פ נתקן המחשבה כראוי, ולכך בערב יוה"כ צריך לראות לתקן העובדא יותר ויותר למען יהיה כלי שלימה שעל יד זה יוכל לתקן ביום מחר גם המחשבה, ולכן מצוה לאכול בתשיעי כדי לתקן העובדות של כל השנה, וממילא יהי' אח"כ ביכולת לתקן המחשבה ביוה"כ [וכו'] ולכך צו"ם מספרו קו"ל כנודע, לפי שע"י הצו"ם נתעלה הקו"ל, ועל ידי האכילה של יום התשיעי יש בכח ביוה"כ להתעלות המחשבה כתיקונו. **(מדבר קדש)**

כתב בשל"ה דעינוי נפש דערב יו"כ על ידי האכילה הוא כדי שיענה הנשמה וזה תענו נפשותיכם דייקא תרי נפשות הנשמה בערב יו"כ והגוף ביו"כ והטעם לפי ענ"ד שכל דבר יתוקן בדומה לו, ולכן רדיפת התאות הגשמיות יתוקנו בצום דיוה"כ ומיעוט עונג בשבתות וימים טובים וסעודת מצוה והדומה יתוקנו באכילת ערב יו"כ. **(חתם סופר דרשות)**

צריך להרבות ביום זה באכילה ושתיה ולכן צריך לאכול כפי ערך ב' ימים. **(פרי עץ חיים)**

אכילת ע"כ הוא לתקן בחינת יסוד צדיק שנפגם על ידי שלא היה הזווג בקדושה וטהרה וכדומה. **(עטרת ישועה)**

כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי, דער פסוק איז אויף אים מעלה, כי בזה מעלים כל האכילות ושתיות של כל השנה. **(בית אהרן)**

איתא בכתבי האר"י דבכל יום ויום מעשרת ימי תשובה מתקן דבר אחד, וערב יום כיפורים מתקן מה שפגם באכילה ושתיה בכל השנה ויום הכיפורים מתקן מה שפגם בכל השנה מה שלא אכל. **(מדבר קדש)**

ע"י אכילת עיו"כ מביאין שובע לעולם כי כן הכונה בכל אכילה להמשיך שפע וברכה, כיון שאוכלים ונהנים מברכה. **(זרע קודש)**

וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, יש לרמז זאת על אכילת עיו"כ, שע"י אכילה זו בכוחינו לפעול רפואה לחולי ישראל וע"י אכילה זו שאנו עושים הכנה שיהיה בכוחינו לצום ביום הכפורים, מסיר הקב"ה כל מחלה מאתנו, על כן סיים והסירותי מחלה מקרבך שכן מקרבך עולה יו"ם כפו"ר. **(עטרת ישועה)**

פירשו המפרשים אוילים מדרך פשעם ועונותיהם יתענו ר"ל מי שמתאוה לאכול אלא שמענה נפשו זה אינו מגדר חכם אבל העיקר היא כל אוכל תתעב נפשם שאפילו אם יתנו לו מעדני מלכים תתעב יתעבנו נפשו, שהרי ויגיעו עד וגו' מכח העון, ומי שפוסקים לו דין מות אפילו אם נותנים לו כל מעדן שבעולם אינו יכול לאכלו כי שקץ ישקצנו ותעב יתעבנו צריך שהיא התענית כל כך שמכח צער החטא והעונש אינו מתאוה לאכול ובזה נבין טעם אכילה בעיו"כ שנחשב לתענית כי אז מפחד ומאימת הדין ביום הגדול והנורא נפשו קצה באכילה ושתיה אלא שמוכרח לאכול כמצות התורה ואם כן האכילה צער הוא כמו מי שמענה נפשו בתענית כמו כן הוא מענה נפשו באכילה ושתיה לכן האכילה בתשיעי נחשב לו כאלו התענה אמנם התענית ביוה"כ נחשב לאדם חכם לתענוג ולא לצער שבזה יכופר עונו ויקרע גזר דינו וגם מרוב צערו מחטאיו אינו מתאוה לאכול כלל, כדאשכחן בשבת שמותר להתענות תענית חלום שזה נחשב לו לעונג וזה שכתוב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב היינו באכילה ושתיה שזה יהיה נחשב אצליכם עינוי מצער האכילה מערב עד ערב תשבתו שבתכם ר"ל שהיא יום התענית נחשב לכם בחינת שבת שאתם מתענגים אותו באכילה ושתיה או בתענית שהוא עונג לכם כמו כן אתם מענגים זה היום באותו תענית שזה לכם לעונג ובזה יכופר. **(ייטב פנים)**

ה' עינויים אלו הם להיפוך תענוגים ר"ל שצריך להיות תענוג גדול כמו שמחויב להתענג בשבת באכילה ושתיה וכיוצא עכשיו צריך להיות לאדם תענוג ע"י ה' עינויים שהם ה' תענוגים, ונגדם הם ה' תפלות להתענג בם שזכה להיות לו בעולם הזה בחינת שליטת עולם הבא שאין בו בחינת אכילה ושתיה ויהיה לו ענויים הללו לתענוג שאין צריך לגשמיות עולם רק כמו בעוה"ב שהוא תענוג רוחני שהוא חיות לה'. **(אור החכמה)**

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם

על כן יש חרדה ובכיה והתעוררות גדול לכל אדם בערב יו"כ לעת ערב שאז שעה אחרונה של עשרת ימי תשובה, וביוה"כ לית ליה רשותא לאיסטוני על כן בא השטן בכל כחו לקטרג על כל אדם ומזלם חזי כל כן בוכים אנשים ונשים וטף וראוי לעשות כן בכל שעה מעשרת ימי תשובה דאמרו רבותינו ז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עוה"ב, כל שכן וקל וחומר כל שעה ושעה מעשרת ימי תשובה. **(כתר שם טוב)**

כל שעה ורגע מיום הקדוש והנורא הזה, הוא כולל כמה ימים מימי השנה שהוא הכללות מכל השנה. **(באר משה)**

יום הכיפורים שהוא יום עליון וקדוש בקדושת מעלה על כל השנה שהוא חיות של כל השנה ומובחר שבכולן לקדושה שעל כן ביומא דכיפורי שטן אין לו רשות לאסטוני כמו שאמרו רז"ל. **(מאור עינים)**

יום הכיפורים שאין בו אכילה ושתיה רק הנאה מזיו השכינה בעולם הבא והיא הנקודה האמצעית בשנה שנותן חיות לכל השנה. **(מנחם ציון)**

אחר עשרת ימי תשובה יש יו"כ שבת שבתון שכולל כל שבתות השנה והוא שער הנ' משערי בינה. **(שפת אמת)**

הבורא ברוך הוא וברוך שמו נתן לנו יום מחילה יו"כ והוא בגדר למעלה מהזמן כי יום הכיפורים אינו מיוחד במנין ימי השנה כמבואר בספרים הקדושים. **(דברי חיים)**

כי ביום הזה יכפר מכ"ל חטאתיכ"ם לפנ"י ה' סופי תיבות מילה כי ביום הזה נמחל הפגם מהיסוד. **(שם)**

אמרו חז"ל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויוה"כ שבהם בנות ישראל יוצאות בבגדי לבן שאולים כי בחמשה עשר באב בודאי יודעין שהוא ההתחלה ללבן העונות והם בחינת בגדי לבן שאולים כמו כן ביוה"כ שאז כבר תקנו מעשיהם צריכין לידע שהם עדיין בגדי לבן שאולים שעדיין לא עשו כלום. **(צמח צדיק)**

בטעם לבישת הקיטל ביום הקדוש יש בזה שני טעמים בשו"ע טעם אחד לפי שאנו דומים ביו"כ למלאכי השרת וטעם ב' משום שהוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר ע"י"ש, ולכאורה שני הטעמים הללו סותרים זה את זה דלטעם הראשון הוא מעורר השמחה שאנו דומים ביום זה למלאכים, ואילו לטעם השני שמזכיר יום המיתה הוא מעורר עצבות ח"ו, אמנם אפ"ל דשני הטעמים אחד הם ושניהם לעורר שמחה, משום דבאמת שמחה גדולה הוא שבו בשעה שמלובשים בבגד מתים עדיין יכולים להתפלל לפני הקב"ה דהלא לא המתים יהללו יה כתיב ואז כבר אי אפשר להתפלל ולא לפעול מאומה, משא"כ עתה אע"פ שמלובשים בבגדים אלו מ"מ עדיין אנו יכולין להתפלל לפני ה' ולתקן את הכל ובזה שפיר יכולין לשמוח. **(דברי יואל)**

אומרים כל נדרי ביום כפור כי עיקר לשמור הלשון כי ברית הלשון מכוון נגד ברית המעור ובשעת אמירת כל נדר"י שעולה שד"י צריך לכוון לתקן בחינת יסוד שיהיה שורה שם שד"י כמבואר בכתבי האריז"ל. **(עטרת ישועה)**

התענית של יוה"כ רפואה הוא לכל האברים. **(תורת אבות)**

הנה ר"ה הוא בחינת ראש, ויום הכיפורים בחינת לב ועשין בו ה' עינוים ומתפללין ה' תפילות שכל הה' מדות מתעגג בהם בלב שלם לעבודתו יתברך שמו ונגד ה' מוצאות הפה שיהיה פיו ולבו שוין. **(זרע קודש)**

הבכיה הנעשה ביום הזה אם דרך עוצב בו היא לא תצלח, כי אין השכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה והנה אין שמחה גדולה מיום הזה אשר באמצעותו נזכה לפשט כל עקמימיות שבלב בכח התשובה והצום והבכיה עד שנהיה בישרות לב אחד להתקרב למלך הגדול והנורא אבינו שבשמים להחזיר הנשמה למקורה וידו פשוטה לקבל שבים וביום הזה יכפר עלינו לטהר נשמותינו מטומאה, ועל דרך הזה תהיה כל הבכיות של יום הזה של שמחה שזכינו לקרב עצמינו להיות דבוקים באלקים חיים כולנו ביום הזה וזהו ע"ד עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. **(דברי שמואל)**

גבי עבודת יו"כ כתיב בכל הבגדים תיבת ב"ד, כי הוא ר"ת ב'כיה ד'מעה להורות אשר עיקר הוא להתפלל בבכיה ודמעה, כי שערי דמעות לא ננעלו. **(עטרת ישועה)**

פעם אחת אמר [הרה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל] בסעודת ערב יוה"כ כי ביום הזה יכפר ר"ל עיצומו של יום מכפר אבל עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם ר"ל שהדבר מוטל עליכם לטהר את עצמיכם מכל חטאתיכם ואחרי זה שמעתי מפי אחד ששמע זאת מפי מרן קדוש ישראל מרוזין זי"ע שאמר כן בסעודה הנ"ל ובכה מאד באמירתו זאת.
(דברי יצחק)

יום הכיפורים בעת שישראל עוזבים כל טובות והנאות עולם הזה כדי לקיים רצון הבורא יתברך אז יבא כח וחיזוק לכל הטובות והרכוש שלהם. **(מי השילוח)**

ולקח את שני השעירים וגו' אמרו רז"ל במס' יומא בלשון של זהורית הקשור בראש שעיר המשתלח הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ע"כ ולכאורה האיך משכחת לא הלבין הלא יוה"כ מכפר בכל ענין כמו שכתב הרמב"ם והנ"ל דיש שני מיני תיקונים לעבירה א' מחילה וסליחה שהקב"ה מוחל ואינו מעניש ב' רפואה לחולי ומכות פצעים של הנשמה מהעונות שחובל העובר עבירה בעצמו הנה יוה"כ הוא יום מחילה וסליחה וכפרה שהקב"ה מוחל וסולח אבל רפואה אינו רק ע"י תשובה כנאמר ושב ורפא לו והנה על פי זה מבואר לא הלבין הוא סימן שאף הקב"ה מוחל ואינו רוצה להעניש מכל מקום יש כל המכות והפצעים והרושמים האדומים בהנשמה שצריך לטהרן ולנקותן ולרפאותן לכך היו עצבין אבל הלבין הוא סימן שעשו תשובה גמורה ולא נשאר שום רושם של פצע וחבורה ונטהרו מכל וכל לכך היו שמחין. **(ישמח משה)**

ואל יבא בכל עת אל הקודש כלומר שאל יבא אל הקדושה אם יאמר בכל עת לגשת לשוב ועוד חזון למועד, כי מי יודע מה יהיה ומה יולד כי אם בזאת ר"ל כי אם ברגע הזאת שעומד בו יכול לבוא אל הקודש אם לא יאחר פעמיו וזה שכתוב כי ביום הזה ר"ל אם יחשוב שאין לו כי אם היום הזה שעומד בן יכפר עליכם, כי באותו יום בודאי לפני ה' תטהרו דאם לא עכשיו וכו' וכל שכן שיש לחשוב כן ביום הקדוש והנורא הבא לקראתינו לשלום הוא יוה"כ שאחריה לא יהיה כמוהו עד יוה"כ הבא בשנה שאחר זה וכבר כתיב דרשו ה' בהמצאו וגו' על כן אחינו בני ישראל שימו על לבבכם הדברים הנאמרים ושובו אל ה'. **(ייטב פנים)**

ויש להוסיף ולפרש את הפסוק על פי דברי החת"ם סופר זי"ע בדרשות ליוהכ"פ שפירש בפסוק מקוה ישראל ה' מושיעו בעת צרה שהכוונה היא ע"ת צר"ה דייקא שהעת הוא צר, ולא צרות לב ח"ו כי ואתהלכה ברחבה כתיב ורוחב לב הוא כאמור אשריכם ישראל ושמחה גדולה היא לנו וכו' עי"ש, ולפי"ז יש לומר שהפסוק קאי על זמן הקדוש הזה שאנו עומדים בו עכשיו בליל יום הכיפורים שהוא עת רצון וזמן מסוגל לתשובה ולשבירת הלב כראוי לפני מלך אל חי וקיים ואם נשים אל לבנו את אשר לפנינו, אז בודאי נוכל לפעול ולהגיע עכשיו בזמן קצר ועת צר מה שלא נוכל להשיג בזמן אחר במשך של הרבה ימים וזה שאמר הכתוב שלח לחמך על פני המים היינו להשים אל הלב ולהתעורר לתשובה אמיתית כנ"ל כי ברוב הימים תמצאנו, אם תרצה לעשות כזה בזמנים אחרים של השנה צריך אתה לזה הרבה ימים. **(מהר"ם ט"ב)**

ביום הכפורים קודם קריאת מיתת בני אהרן התעורר שנית על עון ש"ז לבטלה ר"ל ושהדמעות בעת הזאת תיקון גדול לזה. **(דברי שמואל)**

איתא בזוהר כל המוריד דמעות ביוהכ"פ בעת קריאת התורה על מיתת בני אהרן אין בניו מתים בחייו, וזהו הרמז כאן אמור אל הכהנים שיתעוררו על בני אהרן שמתו ובזה מזהיר גדולים על הקטנים שלא ימותו בחייו. **(חתם סופר)**

פירוש הצדיק מניקלשבורג תפלה לעני כי יעטוף מלשון ובהעטיף הצאן העטופים ללבן היינו שכל התפלה הוא מה שהעני" ורוכב על החומר הוא משיח צדקינו יעטוף יאחר מועדו וזמנו לבוא ואני מצאתי רמז לדבריו כי בתפלת נעילה ראוי להיות דיקא על איחור ביאת העני הזה כי נעילה אותיות להעני והבן. **(ישמח משה)**

בתפלת נעילה שעתה היא עיקר החתימה שהיום יפנה השמש יבא ויפנה בוודאי מהראוי שכל מי שנגע יראת ה' בלבבו באפס מה, הגם שעברו מה שעברו כבר מימים קדושים ימי אלול הרצון ועשי"ת ולא נתן אל לבו לשוב על כל פנים מהראוי שהחי יתן אל לבו עתה לפתוח לו פתח התשובה בעת נעילת שער ולכוון עוד בתפלתו זאת באומרו פתח לנו שער בעת נעילת שער, שאם לא עכשיו אימתי וכו' ע"כ מה מאוד יחרד האיש וילפת בגודל הפחד והמורא לכוון עוד בתפלתו זאת ביתר שאר מכל התפלות ואז יהיה נעילת דלת בפני החיצונים שלא יוכלו לקטרג בשום קטרוג ח"ו על ישראל וכדאיתא בספרים שתיבת נעי"ה אותיות נע"ל י"ה שהשי"ת ב"ה עושה מנעול וסתימה בפני הקטרוג מהחיצונים שלא יוכלו לקטרג בשום דבר על ישראל. **(באר משה)**

עכשיו הוא גמר דין בישיבה של מעלה לומר איש פלוני אתה זכאי וח"ו איש פלוני אתה חייב, והשכינה מעוררת וצועקת איככה אוכל וראיתי באבדון מולדתי על כן נעורר עצמינו לעורר רחמים שיושיט המלך לה עתה את שרביט הזהב לכנס לפנים משורת הדין עם כל עמו כי זהב ר"ת זה זהב זה הוא ברוך, ר"ל זה בגימטריא י"ב דהיינו שכל י"ב שבטי יה יהיו ברוכים בכל מיני ברכות ויקבץ נדחינו בב"א. **(ישמח משה)**

נדע שיש כמה מדרגות זה למעלה מזו בענין גילוי י"ג מדת הרחמים שההתחלה הוא בר"ה על ידי השופר ועיקר הגילוי הוא ביוה"כ ובפרט בנעילה דיוה"כ. **(ליקוטי תורה)**

כבר בארנו בענין תפילת נעילה הכל הולך אחר החיתום כי סיום הדבר הוא להעלות כל התפלות מכל היום.
(תפארת שלמה)

ויום טוב היה עושה בצאתו בשלום מן הקודש

בזמן המקדש כשהלבין החוט בודאי נתמלאו בני ישראל בשמחה וגם עתה צריכין להאמין כי נטהרנו מעונותינו ובאמת זה האות כפי מה שמרגיש האדם שמחה בנפשו. **(שפת אמת)**

מה שנהגו העולם שאומרים זה לזה (זאלסט האבין אללעס גיטץ אויס גיבעטען) דממה נפשך קשה אם נתקבל תפלתו הא כבר נתקבל ואם לא נתקבל תפלתו ח"ו צריך לבקש רחמים עליו בלשון שהוא על להבא אך הוא על דרך שמצינו בשלמה המלך עליו השלום שהתפלל כשגמר בנין בית המקדש ואחר כל התפלה שהתפלל כפל ואמר ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה' אלוקינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דברי יום ביומו, מרמזים זה לזה שמאפשר להיות שהתפלה שהתפלל לא היתה בכוונה כראוי ומשום זה לא נתקבלה ח"ו אך יהא רעווא מלפני אבינו שבשמים שתתקבל גם כן. **(דברי יחזקאל)**

פעם אחת היה אצל אדמו"ר זי"ע חסיד אחד שהיה עליו משפט קשה דיני נפשות, והיה החסיד הזה בעגמת נפש גדול כמובן והיה אז מוצאי יום טוב והחסידים עשו ריקודין בשמחה גדולה בבית החיצון שלפני היכל אדמו"ר זי"ע והחסיד הנ"ל היה אז לפנים בהיכל אדמו"ר זי"ע כי היה איש מקורב ורצה לעורר רחמים על עצמו בשעת שמחת מרן זללה"ה ויאמר אדמו"ר זי"ע אליו מדוע לא ילך גם הוא לרקד עם החסידים. וסיפר לו מרן זי"ע מעשה שאצל הבעש"ט זי"ע היה פעם אחת במוצאי יוה"כ שלא נראתה הלבנה לקדשה, והבעש"ט זי"ע ראה אז ברוח קדשו שבאם יחסר המצוה הלזו ח"ו תיכף אחר יוה"כ ח"ו לא טוב יהיה על ישראל, ונתעגם מאד מזה אחר יוה"כ ורצה לעבוד במוחין דגדלות שלו שיהיה לבנה, ושאל כמה פעמים אם נראה הלבנה אך למרות זה התקדרו השמים בעבים עד שאין שום סברא שיהיה לבנה עוד בלילה ההוא, וחסידי הבעש"ט זי"ע לא ידעו מאומה עד היכן מגיעים הדברים מצורך הלבנה אז במוצאי יוה"כ ולאשר נהגו לעשות יו"ט במוצאי יוה"כ בצאתם בשלום מן הקודש בעבודתם ועבודת רבם הבעש"ט ביוה"כ אשר ממש היה דוגמת עבודת הכהן גדול לכן גם הפעם היו שמחים מאד בריקודין בהתלהבות קודש, ומתחילה רקדו בבית החיצון של הבעש"ט זי"ע ואח"כ מגודל התלהבות קדושתם בשמחה דחקו עצמם ונכנסו לחדרו של הבעש"ט זי"ע ורקדו גם שמחו לפני הבעש"ט זי"ע, ויהי כאשר גבר עליהם עוצם התלהבות נפשם בריקודין של שמחה בחדר הבעש"ט, הרהיבו בנפשם לבקש שגם הבעש"ט בעצמו זי"ע ירקד עמהם ויקחו גם את רבם הבעש"ט זי"ע בתוך וירקד עמהם ויהיה בתוך הריקוד הקדוש הזה קראו פתאום בקול שהלבנה בטיהרה ורצו לקדש את הלבנה בלילה הזה ואמר אז הבעש"ט שמה שרצה הוא הבעש"ט לפעול בעבודה ומוחין שלו ולא פעל פעלו החסידים רק בשמחה לבד. **(דברי דוד)**

איתא במדר' במוצאי יו"כ בת קול יוצאת ומכרזת לך אכול וגו' כי כבר רצה האלקים מעשיך והבת קול הזאת מסתמא נשמעת בלב כל אדם לפום שיעוריה דילי'. **(תורת אמת)**

ולפי"ז י"ל דמשום הכי עשה יו"ט בצאתו בשלום מן הקודש, היינו שיצא בשלום שנתכפר לו עונותינו ונעשה שלום בינינו לבין אבינו שבשמים, ויש עלינו חיוב חדש על המצות ולכן צריך לעשות יומא טבא וכמו שצריך לעשות יו"ט בשעה שנעשה בנו בר מצוה. **(עצי חיים)**

זוֹחֲלִים וְרוֹעֲדִים מִיּוֹם בּוֹאֶךָ

[סליחות ליום ראשון]

לב מי לא יפחד וועז ס'קומט צו גיין דעם יום הקדוש וועט מען אונז אנשרייבן צו א יאר פון:
פרנסה בריווח? נחת פון די קינדער ? געזונט פאר די משפחה? הרחבת הדעת? און אלעס גוט'ס ?

דא האט איר די הייליגע הבטחה!

פאר וועד עס שטיצט אונזער הייליגן כולל עצי חיים צדקת רבי פאיר בעל הנס

...ואלקא דמאיר יעינינו בצירוף זכות אבותינו הק' מייסדי כוללינו להוושע בדבר ישועה ורחמים,
בבני בריכי, חיי אריכי, ומזוני רויחי, רב ברכות ושובע שמחות, חיי נחת, וכל טוב סלה

(לשון קדשו של מרן רבינו שליט"א בכתבו לטובת כוללינו הק')

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דרשת ליל יום הקדוש שנת תשס"ט לפ"ק

נמסר לנו ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוח"ח להם

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, במתני' שלהי יומא (פ"ח מ"ט) **אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.**

ונראה בהקדם מה שהקשה בכתנות אור (פ' נצבים) היאך מהני תשובה שיתקרב החוטא להקב"ה, הלא קי"ל (פסחים עג:) נראה ונדחה אינו חוזר ונראה, והאדם היה נראה תחילה, וכשחטא נדחה מקדושתו, ואיך יהיה חוזר ונראה בתשובה. ותירץ על פי מה דאיתא במס' זבחים (דף לד:) כל שבידו לא הוי דיחוי, ופירש רש"י משום שבידו לתקן, והכי נמי הרי בידו לתקן על ידי תשובה. ובזה פירש הכתוב (דברים ל יא) לא נפלאת הוא ולא רחוקה הוא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, כי מה שהתשובה מועלת הוא מחמת כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, דהוי בידו, עכ"ד. הרי לנו כי מה שהתשובה מועלת הוא משום דהוי בידו של האדם לשוב אל ה' ולהתקרב אל הקדושה בכל עת ובכל שעה.

אמנם באמת לא עלתה לנו ארוכה בזה, על פי מה שכתב בספה"ק דרך אמת (פרק ו) לפרש הפסוק (משלי ד כג) מכל משמר נצור לבך, היינו מכל משמר שתרצה לעשות לנפשך, בעיקר נצור לבך, כי אמרו חז"ל (אסת"ר פ"י ס"ג) צדיקים לבם ברשותם ורשעים לבם אינו ברשותם, כי הרשעים מסורים ביד לבם כי תאוות לבם מושל עליהם, והוא מסור ללבו לכל אשר יחפוץ יטלו וכל כולו הוא טפל להלב המושכו לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו רח"ל, עכדה"ק. (ועמ"ש האלקבץ בספר אילת אהבים שיר השירים ד טז). ולפי זה יפול לבבינו במכמורינו כי בזמן שמתגבר נסיונות היצר הרע רח"ל, ח"ו לבינו אינו ברשותינו, ואף בבוא זמני התשובה וימים הקדושים, והאדם עושה חשבון עם נפשו לשוב אל אלהיו, כבר אין בידו לתקן כי לבבו איננו ברשותו כי אם בשבי ובמאסר.

אכן יש למצוא תרופה לנפשינו על פי מה שכתב בעיר דוד (אות רנח) דבבני אדם לא אמרינן דיחוי, דקי"ל בעלי חיים אינן נידחין, ואף לרבי יוחנן דבעלי חיים נידחין, היינו דוקא בהמה דלמיתה אזלא, ואם תאמר והלא סוף כל אדם למות אחר קצוב שנותיו ואם כן יהיה דינו כבהמה, יש לומר שאני אדם לפי שעתיד לעמוד לתחיה לעולם הבא לפיכך מיתתו אינו נחשב לכלום, עכ"ד. נמצא דמזה הטעם מועיל לנו התשובה, מחמת שהאדם עתיד לעמוד לתחיה לעולם הבא, ובעל חי אינו נדחה מקדושתו לעולם.

והנה כתב בפרשת דרכים (דרוש כה) דמתחיית המתים הוי ראיה שיש לנו דין בנים למקום, דאיתא במסכת סנהדרין (דף לט.) אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, עי"ש. וכתבו בתוספות שם, הא דלא קשיא ליה היאך נטמא, דישראל נקראו בנים למקום. ואיתא בגמרא (תענית ב.) שלשה מפתחות בידו של הקב"ה הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואחד מהם הוא של תחיית המתים דכתיב (יחזקאל לז יג) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם, ופירש"י אני ה', אני ולא שליח. ולפי זה בתחיית המתים דכתיב ביה אני ה' דהיינו שאינו על ידי שליח, חזרה קושית התוס' למקומה דמאחר שהקב"ה הוא כהן היאך מחיה מתים, ואין לנו אלא מה שתירצו התוספות שישראל נקראו בנים למקום וכהן מיטמא לבנו, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מאמר חז"ל בסוף מס' סוטה (דף מט.) בכובד הגלות, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה הוה מרגלא בפומיה דברי הגמרא אלו, ודקדק בזה (דברי יואל לראש השנה אות ס) שהוא משולל הבנה, דכי רק בעיקבתא דמשיחא עינינו צופיות לה', הלא גם מעולם ומיום הוסדה ארץ לא היתה תקותינו כי אם על אבינו שבשמים, עי"ש לפי דרכו בקודש. אמנם לפי האמור יש לומר שאין הכוונה על עצם הישועה, דבודאי לה' הישועה מעולם ועד עולם, רק הכוונה על עסק התשובה שהוא מן ההכרח מקודם כדי לזכות לישועה ושירחם עלינו בעל הרחמים, ועל זה אמרו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי בדורות הקודמים שהיו ישראל במדריגה עליונה לא היה הלב במאסר היצר, והיה שייך שיזכו לתשובה שלימה מכח דהוי בידו לשוב, אולם בעוה"ר בדרא בתראה הדין אשר לבבינו אסור ברהטים בשבי ומאסר היצר שוב לא הוי בידו לשוב ויש חשש דנימא דיחוי, ולזה אמר אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, דלא הוי דיחוי מכח תחיית המתים וזהו מחמת שהקב"ה הוא אבינו וכביכול אב

מיטמא לבנו, וכיון דלא שייך דיחוי שפיר מועיל התשובה.

וזה שאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכ״ם שבשמים, כי מה שיש לנו אבינו שבשמים אב הרחמן זה מטהר אותנו, שמועיל לנו התשובה כל הימים אשר אנו חיים על האדמה, כי לא ידח ממנו נדח, והאדם מעולם לא נדחה מן הקדושה, ותמיד מועיל התשובה לשוב אל אבינו שבשמים.

*

עוד יש לפרש מאמר הגמרא, בעקבתא דמשיחא על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, ולכאורה אינו מובן הא גם מעולם כי אם בה׳ בטחונינו וכל תקותינו.

ונראה על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות ז.) אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא מנין שהקב״ה מתפלל שנאמר (ישעיה נו ז) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי, תפלתם לא נאמר אלא תפלתי, מכאן שהקב״ה מתפלל, עי״ש. ועל פי זה ביאר מרן דו״ז זללה״ה בדברי יואל (להושענא רבה אות יא) מה שאנו מתפללין הושענא למענך אלהינו, כי אף אם אנחנו מצד עצמינו אין אנחנו ראויים שיתקבלו תפלתינו, מכל מקום אנו מצפים ומייחלים על תפלות הקב״ה שיתקבלו, ואף שאנו אינם ראויים להתקבל תפלתינו, מכל מקום הבוכ״ע מתפלל ורחמנותו גדול עלינו כרחם אב על בנו. ועל זה אנו מתחננים הושענא למענך אלהינו, שנוושע בזכות תפלותיו ית״ש, שיתקבלו תפלותיו עלינו לטובה ונזכה לישועה שלימה, עכ״ד.

״אמאל נישט אזוי לאנג צוריק איז געווען צדיקים ערליכע אידן אויף וועם זיך צו פארלאזן, ס׳איז געווען ווער ס׳זאל דאווענען פאר אונז, ווער ס׳זאל זאגן א גוט ווארט, ס׳איז געקומען די הייליגע טעג, א חודש אלול, א ראש השנה, א יום הקדוש, איז געווען ווער עס זאלן מעורר זיין צו תשובה, ווער עס זאלן זיין די שליחי ציבור מתפלל צו זיין פאר אונז. אין הימל זענען דא שערים, שערי תפלה, און ווען די טויערן זענען געווען פארשפארט, האבן זיי געהאט די שליסל צו עפענען די טויערן, ווי מ׳זאגט פתח שערי שמים לתפלתינו.

היינטיגע צייטן שטייען מיר אין אזא מצב, מ׳דארף זיך שטעלן דאווענען פאר אידן, מען דארף אויס׳פועל׳ן ישועות ורפואות, אבער ס׳זענען שוין נישט דא קיין צדיקים און ערליכע אידן, נישט דא ווער עס זאל מעורר רחמים זיין פאר אונז, אויף וועם קענען מיר זיך פארלאזן.

אבער איין האפענונג איז אונז געבליבן, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, השי״ת איז דא, ער איז מתפלל פאר אונז, ווי די גמרא זאגט בבית תפלתם לא נאמר אלא בבית תפלתי, מכאן שהקב״ה מתפלל.

דער אייבערשטער איז אונזער טאטע, אבינו שבשמים. טאטע אין הימל זיי מתפלל פאר אונז, אוי וויי!, טאטע זיי מתפלל פאר אונז, הייליגער טאטע דאוון פאר אונז, רחמנות׳דיגער טאטע בעט פאר אונז, אוי וויי!.

וון עס קומט די הייליגע טעג, דאונט יעדע טאטע פאר זיינע קינדער, יעדע טאטע האט אינזין זיינע קינדער, כרחם אב על בנים, נישט קיין חילוק וויאזוי דער קינד קוקט אויס, וויער נאך ווי אונזער טאטע אין הימל ווייסט יעדען איינעם וואס אים פעלט, השי״ת קוקט אריין אין יעדן איינעם, אין יעדע אידיש הארץ, יעדע צובראכן הארץ, לאמיר בעטן פון אונזער טאטן ער זאל מתפלל זיין פאר אונז, אוי וויי, הייליגער טאטע, אוי וויי, אוי וויי.

ישראל קדושים מאמינים בני מאמינים!, אונז גלייב מיר באמונה שלימה אין דברי חז״ל, די גמרא האט אונז מגלה געווען בבית תפלתם לא נאמר אלא בבית תפלתי, מכאן שהקב״ה מתפלל, אוי וויי, הייליגער טאטע בעט פאר אונז!.

דער מנהג העולם איז, אז ערב יום כיפור פארנאכטס גייט יעדע קינד צו זיין טאטע און בעט אים טאטע בענטש מיך. דער אייבערשטער איז אונזער טאטע, אונז בעט מיר פונעם אייבערשטען, טאטע בענטש אונז, הייליגער טאטע בענטש כלל ישראל, בענטש אונז א ברכה בכללית און א ברכה בפרטית פאר יעדן איינציגער איד באזונדער, אוי וויי!, טאטע בענטש אונז, אוי אוי, טאטע בענטש אונז!.

וון א טאטע בענטשט זיינע קינדער זאגט ער יברכך ה׳ וישמרך. הייליגער טאטע מיר קומען צו דיר, זאג אונז יברכך ה׳ וישמרך, די חז״ל דרש׳נען (במ״ר פי״א ס״ה) יברכך ה׳ בבנים, ערליכע געזונטע קינדער, אוי! וויפיל אידן דארפן די ברכה, וויפיל אידן ווארטן אויף קינדער, וויפיל אידן ווילן זעהן אביסל נחת פון די קינדער, אוי וויי!.

יברכך ה׳ בנכסים (ספרי פ׳ נשא), פרנסה פאר אידישע קינדער, אידן מוטשענען זיך אזויפיל מיט פרנסה. יברכך ה׳ בתלמוד (הובא בדמשק אליעזר), מ׳זאל זוכה זיין צו זיצן און לערנען, עוסק זיין בתורה, אידן ווילן פארשטיין לערנען.

וישמרך בגופך (במ״ר פי״א ס״ה), מ׳זאל זיין געזונט, וויפיל אידן ווארטן אויף א רפואה, אוי

וויי!, אזויפיל חולים!, אזויפיל קראנקע אידן!, אוי וויי!.

דער מדרש זאגט (שם) וישמרך מיצר הרע, אוי וויי, אזא שוועכע דור מיט אזעלכע ביטערע נסיונות, אידן גייען ארויס אויף די טריפה'נע גאס, אידן ווילן זיין ערליך!, וישמרך אונז דארף מיר א שמירה ניצול צו ווערן פון די שרעקליכע פיתויי היצר. אוי וויי!.

*

דער נביא זאגט (הושע יד ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוניך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, הושע הנביא זאגט מוסר פאר אידישע קינדער מ'זאל תשובה טוהן, כי כשלת בעוניך, און די תשובה זאל זיין ונשלמה פרים שפתינו, זאגט רש"י מ'זאל באצאלן די קרבנות וואס מ'איז מחוייב מקריב צו זיין, מיט די ליפן.

בעוה"ר אין די לעצטע פאר חדשים איז נישט געווען ונשלמה פרים שפתינו, נאר מיר האבן ליידער מקריב געווען קרבנות בפועל.

דער פסוק זאגט (דברים יט טו) על פי שני עדים וגו' יקום דבר, אין די לעצטע פאר חדשים איז ל"ע נעדר געווארן צוויי חשובע בחורים, בחורי חמד שלא טעמו טעם חטא, פון דא אין שטאט, אונז האב מיר מקריב געווען צוויי קרבנות, צוויי נשמות טהורות, נפשות יקרות, אוי וויי! א כהן און א לוי. די גמרא זאגט (ר"ה לב:) אז יום הכיפורים ספרי חיים וספרי מתים פתוחים, היינטיגן טאג זענען די ספרי מתים אפן, היי יאר זענען אין די ספרי מתים צוגעקומען צוויי פרישע נעמען!. די צוויי נשמות זענען יעצט דא אין בית המדרש מיט אונז (עיין דרשות התם סופר נצבים דף שנ:), אונז וויל מיר בעטן פון די הייליגע נשמות, זייט שליחי ציבור און בעט פאר אונז.

טייערע בחורים, עטץ זענט טאקע קוים בר מצוה געווען, אבער עטץ זענט שוין גדולים בני י"ג שנה, ראוי צו זיין שליחי ציבור, גייט ארויף אין הימל און בעט פאר אונז.

עטץ ווייסט דאך וואס ס'מיינט, עטץ האט דאך אויסגעטרונקען א כוס מלא, כוס התרעלה. איינער פון ענק האט דאך מיטגעמאכט אזויפיל יסורים, דו ווייסט וואס עס מיינט די ביטערע מחלה, זאג פארן טאטן אין הימל אז עס איז שוין גענוג געווען!, אבינו מלכינו מנע מגיפה מנחלתיך, אוי וויי!, ער זאל זאגן פארן מלאך המשחית הרף, ער זאל זאגן ס'איז שוין גענוג!, שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרות ישראל די, אוי וויי שוין גענוג געווען, אבינו מלכינו שלח רפואה שלימה לחולי עמך!, וויפיל אידן קוקן ארויס אויף דעם, אזויפיל צובראכענע הערצער, עס זאל שוין זיין סוף וקץ לכל צרותינו, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, א גוט געבענטש יאר פאר גאנץ כלל ישראל.

וועז איינער ברענגט א קרבן חטאת דארף ער זאגן ווידוי, לאמיר זיך אלע מתוודה זיין ברבים כדי ס'זאל נישט זיין קיין אומזינסטע קרבנות, און זאל דאס זיין א כפרה על כל עוונותינו". אנא תבא לפניך וכו'.

(אחר הוצאת ספר תורה)

שמעתי מפ"ק של כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בשם אביו ק"ז הגה"ק בעל עצי חיים זללה"ה על מאמרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, היינו שכל הצרות והיסורים שבעולם שהוא אוי להם לבריות, הכל הוא מחמת עלבונה של תורה, עכדה"ק.

ואפ"ל בביאור הענין שייכות צרות ישראל מחמת עלבונה של תורה, על פי מה שכתב בתפארת שלמה (פ' ויחי) על הכתוב (שיר השירים א ד) משכני אחריך נרוצה, פי' אנו מתפללים להקב"ה להמשיך אותנו אליו במדת החסד ואנחנו נרוצה אחריו, כי קנין משיכה הוא בשני אופנים, הא' הכישה במקל והיא תבוא, והב' קורא לה והיא באה, והנה באופן הראשון בבחינת הכישה במקל כבר לקינו והוצללנו בכובד הגלות המר, אך אנו מצפים להיות הגאולה וישועה באופן השנית בבחינת קורא לה והיא באה, עכדה"ק.

ושמעתי מפ"ק של אבא מארי זללה"ה להוסיף על זה בדקדוק לשון הכתוב משכני אחריך נרוצה, שהרי יש חילוק בין שני קנינים אלו, כי באופן קורא לה והיא באה, אז האדם הקונה עומד לפני הבהמה וקורא אותה, הוא הולך והבהמה הולכת אחריו, מה שאין כן באופן הכישה במקל הוא להיפך, שהאדם הולך אחרי הבהמה ומכיש עליה ורצתה לפניו, ועל זה מבקשת כנסת ישראל מלפני הקב"ה משכני אחריך נרוצה, שיקנה הקב"ה אותנו בקנין משיכה בקריאה של חיבה, והיינו אחרי"ך נרוצה, כי אז הקב"ה עומד לפנינו ואנו הולכים אחריו, בבחינת קורא לה והיא באה שהבהמה הולכת אחר הקונה, מה שאין כן כשהיא בבחינת הכישה במקל אז הבהמה הולכת לפני הקונה.

והנה כי כן מצינו בצאת ישראל ממצרים שהשי״ת קנה אותנו בקנין משיכה להיות לו לעם סגולה, והיינו דכתיב (שמות יג כא) וה׳ הולך לפניה״ם, שהקב״ה הלך לפני מחנה ישראל בבחינת קורא לה והיא באה לקנות בקנין משיכה. וככה היה במדבר כמו שנאמר (ירמיה ב ב) לכתך אחר״י במדבר בארץ לא זרועה, שהקב״ה הלך לפניהם בבחינת קורא לה והיא באה.

אמנם בפרשת מתן תורה מבואר כי מה שזכינו לקריאה של חיבה היתה על מנת שנעסוק בתורה ובמצות, וכמו שאמר (שם יט ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים, שזכינו לבחינת קורא לה והיא באה, ואביא אתכם אלי, שהקב״ה קרא אותנו אליו, וגמר אומר ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, כלומר אם שמוע בדברי תורה, אז דוקא תשמעו בקול״, קול הקריאה של חיבה שהקב״ה קורא אלינו, הרי התנאי שבכדי שנזכה לקריאה של חיבה צריכים לעסוק בתורה וקיום המצות.

ובזה יל״פ מאמר הגמרא (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ולפי דרכינו הכוונה פשפש ולא מצא, שאינו מבין למה המשיכה הוא דוקא באופן הכישה במקל, לזה אמר יתלה בביטול תורה, כי אלמלי היו עוסקים בתורה היו זוכים לקורא לה והיא באה.

ועל זה אמרו חז״ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב דוקא, היינו מהר סיני ששם ניתנה תורה לישראל והתנה עמהם תנאי זה, ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, כי מה שהוא אוי לבריות בחינת הכישה במקל, הוא מעלבונה של תורה, כי מחמת שאינם עוסקים בתורה, לכן אינם זוכים לקנין משיכה בבחינת קורא לה והיא באה, אלא על ידי הכישה במקל ה״י.

ועל דרך זה יל״פ הכתוב בפ׳ וילך (דברים לא כא) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד, כלומר אם ימצאו אותנו ח״ו רעות רבות וצרות, בחינת הכישה במקל, תדעו שהסיבה לזה הוא מחמת שלא עסקו בתורה, וענתה השירה הזאת לפני״ו לעד, שהסיבה מה שאנחנו נמצאים לפני ה׳ והוא בבחינת הכישה במקל, הוא מחמת השירה הזאת שלא עסקו בתורה.

״לוידער האבן מיר געהאט א יאר מיט אזויפיל צרות, בעטן מיר די תוה״ק אז עס זאל שוין זיין א קריאה של חיבה וואס איז לפניו, קורא לה והיא באה.

אבער דאס אלעס איז נאר אויב מ׳האט אפגעהיטן די תורה, אויב מ׳האט געלערנט די תורה, אפגעהיטן די מצוות פון די תורה, דעמאלטס קען די תורה הקדושה ממליץ זיין אז ס׳זאל א קריאה של חיבה.

אויב אבער האט מען נישט אפגעהיטן די תורה הקדושה ווי עס דארף צו זיין איז לוידער דא די משיכה מיט א הכישה במקל, אזוי ווי דער זיידע ז״ל זאגט אוי להם לבריות, דאס וואס איז פאר אידן אוי, דאס איז מעלבונה של תורה.

יעצט אז מיר האבן ארויסגענומען די תורה הקדושה, לאמיר בעטן מחילה פון די תורה הקדושה, לאמיר זיך מתבונן זיין, עס איז אדורך א יאר, וויפיל האבן מיר געלערנט די תורה, וויאזוי האבן מיר מקיים געווען די מצוות התורה, אונז שטיי מיר דא פאר די תורה הקדושה מיט א געוואלדיגע עלבון, ככלי מלא בושה. מיר קוקן זיך אזוי אן, אונז האב מיר פאראיאר אויך איבערגעבעטן די תורה, אונז האב מיר פאראיאר אויך צוגעזאגט, זיך מקבל געווען אז היי יאר וועט מען מער נזהר זיין אין די תורה, עס איז אדורך א יאר און אונז קוק מיר אויס די זעלבע.

אבער סוף כל סוף אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, דער אייבערשטער האט אונז געגעבן די תורה, ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו, מיט דעם זענען מיר העכער פון אלע אומות העולם. מיר זאגן צו, אונז וועל מיר זיין שטענדיג דבוק אין די תורה הקדושה, אונז וועל מיר זיך חלילה קיינמאל נישט אפרייסן פון די תורה הקדושה!.

און אז אונז וועל מיר זיך מקבל זיין צו זיין ערליך אפגעהיטן, מ׳זאל האבן אפגעהיטענע אויגן, אפגעהיטענע מחשבות, און אוודאי אוודאי אפגעהיטענע מעשים, אין דעם זכות וועט די תורה הקדושה זיין א מליצה ישרה פאר אונז, אז מיר זאל מיר האבן א לעכטיג יאר, א געבענטש יאר, א שנה טובה ומבורכת, אונז זאל מיר שוין זוכה זיין צו די גאולה שלימה וואס אידישע קינדער קוקן ארויס און האפן שוין אזויפיל יארן, און אונז זאל מיר זוכה זיין צו התרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו בב״א.

האזינו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — פח — בלתי מוגה

יום ג' פרשת כי תצא תשס"ט לפ"ק

ביקור חברי וועד העוסקים בענין טערקישע טליתים

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בקרית יואל יע"א

רבינו קיבל את פני העוסקים במלאכת הקודש

א' מחברי הוועד: מסתמא האט דער רבי געהערט, אז ס'האט זיך געטוהן א האלב יאר צוריק וועגן די טערקישע טליתים.

רבינו: יא, אוודאי האב איך געהערט, מ'האט געטראפן שעטנז אין דעם און אויך אנדערע מינים אין דעם.

א' מחברי הוועד: האב איך זיך דעמאלטס ארויסגעלייגט אין דעם, אז פון די תקלה זאל ארוים קומען א תיקון, איז מען געגאנגען מיט די עדה החרדית צוזאמען, וואם איז א הכשר וואם איז מקובל אויף כלל ישראל, און מ'האט אנגעהויבן מברר צו זיין וואם דער פראבלעם איז געווען, און מ'האט געטראפן אז דער הויפט פראבלעם איז געווען אז דער וועבער האט אליינס געקויפט די וואל, און ער האט געזוכט צו קויפן וואל אויף ביליג...

רבינו: יא, אזוי ווי דרך התגרים.

א' מחברי הוועד: איז ער געגאנגען קויפן פון סוחרים וואם האבן געברענגט פון איטאליע, מ'האט געזאגט אז ס'איז וואל.

רבינו: אזוי, און דארטן איז געווען ארויסגעלייגט פאליאסטער אדער משי [דאז מחוייבים בציצית רק מדרבנן (שו"ע סי' ט' ס"ב)], און א חלק פשתן אויך [דבזמן הזה שאין לנו תכלת ולכן אין אנו מקיימים מצות ציצית בשלימות, אסור ללבוש טלית מצמר ופשתים, משום לאו דכלאים (שו"ע שם)].

א' מחברי הוועד: און נאך א זאך, דאם גאנצע ענין איז געווען ביי א טערקישן טלית אז די וואל קומט פון טונים.

רבינו: און אז ס'קומט פון ערגעץ אנדערשט, איז דאם דאך שוין נישט קיין טערקישער טלית.

א' מחברי הוועד: מ'פלעגט צוזאגן אז דער שר פון פשתן איז נישט שולט אויף דעם מקום.

רבינו: יא, אזוי זאגט מען.[1]

---

1 וזה לשון ספר שלחן מלכים [להרה"ג ר' משה צבי לאנדא ז"ל מקלינווארדיין] (ס"ש אות י"ד): "ומשמו' דמרן אור עולם רב שר שלום מבעלזא זי"ע שמעתי, כי בעת נתיסדה הטלית פאבריק ביערעסלאוו, והקדוש מה"ו שמעון מיערעסלאוו זי"ע נתן כתב תעודה והכשר על הטליתים דשם, הקפיד עליו כי לדעתו לא טוב עשה בזה, כי באמת אנשי מעשה נוהרין מלבישת צמר, מחשש תערובות חוט פשתן ח"ו ועל כן יראה ופחד יאחזון ללבוש טלית של צמר, כי לפעמים יתערב נימא מפשתן עוד בחיי הכבש בצמרתו, אמנם במקומות שעושין הטירקישע טליתים, אין הארץ מגדלת פשתן, כי שר הארץ ההוא אינו סובל פשתן, והטליתים דשם נקיים מחשש שעטנז, עד כאן דברי קדשו. וכן שמעתי שמרן אור עולם הדברי חיים ז"ל הקפיד שיהיה טלית טירקיש", עכ"ל.

וכן כתב באשל אברהם (סי' ט"ו) דטליתים של צמר מארץ תוגרמה נקיים מחשש שעטנז, ועי' בתולדות קול ארי' (מכתב קל"ו את ב) שהביא ג"כ מהשר שלום מבעלזא זי"ע שאמר שבעת החורבן חלקו הע' שרים בין עצמן השבח של ארץ ישראל, השר של מדינת טורקיי לקח שבח הצמר, והשר של מדינת אונגארין לקח שבח היין, עיי"ש.

איך פלעג אויך אמאל גיין מיט א טערקישן טלית, מיט יאהרן צוריק.

א׳ מחברי הוועד: די יונגעלייט האבן געזאגט אז ס׳וועט זיין אינטערסאנט פארץ רבי׳ן צו הערן איבער דעם. מ׳איז געפארן קיין טונים, דארט קען מען נישט גיין אזוי ווי דא.

רבינו: כ׳פארשטיי, מ׳קען דאך נישט אזוי ארום גיין אין די גאסן דארטן.

חברי הוועד סיפרו לרבינו כל פרטי הנסיעה והבדיקות שעשו בכדי לחוות בטוח שהצמר הוא רק משם, ולזה שלחו העדה החרדית עמהם מומחה גדול על טעקסטיל לבדוק את הצמר, והלכו למקום הרחלים ולקחו מכחמשים ששים רחלים חתיכות צמר ואותו מומחה בדקם, עד שמצא שיש חמשה סימנים שעל ידם יכולים לדעת האם הצמר בא משם.

רבינו: אזוי?! מ׳קען דערקענען אויף די וואל אז ס׳קומט פון דארטן?

א׳ מחברי הוועד: די וואל דארט איז אביסל א קראצעדיגע וואל, און נאך, די שעפעלעך האבן א שוואכקייט אין זיך, אז בשעת זיי לעבן פאלט ארויס האר, ס׳הייסט ׳שער מת׳, דאס שפינט זיך מיט מיט די שעפעלע, און מ׳קען זעהן שפעטער קליינע שטיקלעך הארעלעך אין די וואל.

רבינו: כ׳האב געהערט פון סקווירא אז מ׳איז געפארן דארטן וועגן דעם.

א׳ מחברי הוועד: רבי אהרן גאלדמינצער (דומ״צ דק״ק סקווירא) איז טאקע מיט געפארן מיט אונז.

רבינו: ביי ענק איז שוין דא יעצט טליתים פון דארט?

א׳ מחברי הוועד: יא, כ׳האב געברענגט פארץ רבי׳ן א טלית פון דארט.

חברי הוועד הגישו לרבינו טלית חדש שהביאו עמהם משם

א׳ מחברי הוועד: אינטערסאנט, ס׳איז אויך נישט אזא דיקער טלית.

רבינו: נישט געפערליך... וויפיל קאסט אזא טלית?

א׳ מחברי הוועד: אויף צו פארקויפן אין גאס וועט עס מסתמא קאסטן ארום צוויי הונדערט דאלער, ס׳איז נאכנישט פארטיג, מ׳דארף נאך ארויפנייען די לייוועגט, אבער פארץ רבי׳ן האב איך געברענגט א מתנה א טלית, כ׳האב געוואלט אז דער רבי זאל וויסן וואס מ׳האט דא אויפגעטוהן.

רבינו: אויף אזא זאך דארף מען באצאלן, ביי א חפץ של מצוה איז נישטא אזאך בחינם, מ׳דארף עם באצאלן.[2]

א׳ מחברי הוועד: בהחיא הנאה דקא מקבל מיניה (קידושין ז.), [דמבואר שם שאם נתנה האשה בסף קידושין לאדם חשוב, מקודשת, דהיא נהנית ממה שהאדם חשוב נתרצה לקבל מתנה ממנה].

וועג מ׳האט געהאלטן אינמיטן שניידן די וואל האב איך געזעהן ווי אזוי רבי אהרן גאלדמינצער צולאכט זיך אזוי... פרעג איך איהם וואס לאכט אירי? זאגט ער מיר, פאר צוויי וואכן צוריק זאגט מיר א איד אז ער וויסט בידיעה ברורה אז ס׳איז נישטא קיין וואל דארטן.

וכן מובא בס׳ **אמרי פנחס** (שער סדר היום אות י׳) **שבמדינות הישמעאלים אי״צ לחשוש לשעטנז.**

וע״ע **תוס׳ מעשה רב** (הל׳ ציצית אות ד) **שכן הקפיד הגר״א מווילנא ז״ל,** וסמך על **המשנה בכלאים** (פ״ט מ״ז) **כלים הבאים מהחוץ למדינת הים אינו צריך בדיקה.**

וע״ע **בס׳ שולחן מלכים** (שם) **שהרה״ק העטרת צבי מזידיטשויב** והרה״ק **מצאנז** ז״ע **גם היו מחמירים בזה,** וכן **מובא בס׳ מנהגי מהרי״ו שכן נהגו נכדי הרה״ק מראפשין.**

2 ידועים דברי **הזוה״ק** (תרומה דף קכ״ח.), **ויקחו לי תרומה, האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה ולאשתדלא ביה בקב״ה, אצטריך דלא לישתדל ביה בריקניא ובמגנא, אלא אצטריך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חילי, בגין דלא זכי בההוא עובדא לאמשכא עליה רוחא דקודשא אלא ״באגר שלים״, בגין דרוח מסאבא איהו אזדמן תדיר במגנא ובריקניא ואזדבן בלא אגרא, ורוח קודשא לאו הכי, ״אלא באגר שלים״ ובאשתדלותא רב סגי וברעותא דלביה ונפשיה, עיי״ש.** וע״ע **מ״ש מרן ז״ל בזה בברך משה חלק שמות** (עמ׳ ע״א וצ״א).

רבינו: פון וואנעט ווייסט דען יענער, ער רעדט אזוי ווי אלע מענטשן רעדן.

חברי הוועד המשיכו לספר סדר ההשגחה מאחרי גזירת הצמר עד לאריגת הטלית בכל פרטיה ודקדוקיה.

רבינו: וואם טראכט איר צו טוהן מיט טליתים קטנים, ס׳איז דא וואם האבן מקפיד געווען אויף דעם אויך?[3]

א׳ מחברי הוועד: גראדע האב איך אויך טליתים קטנים, כ׳האב געהאט א דורכפאל ס׳איז אויסגעקומען אויפן מאשין קליינע טליתים, האב איך געמאכט פון זיי טליתים קטנים. ס׳איז דא אידן וואם גייען מיט טליתים קטנים אויך פון טערקיי, רבי אהרן מרדכי רוטנער (רב וחומ״צ בעיה״ק ירושלים ור״מ בישיבת המקובלים שער השמים) האט געזאגט אז דער בעלזער רב (הרה״ק מהר״א ז״ל) איז געגאנגען מיט דעם, נאר ער האט געהאט אויפן גוף וואונדן פון היץ, איז איהם שווער געווען צו גיין.

רבינו: דערפאר האט ער מתיר נדר געווען.

אינדערהיים – איז סיגעט – איז מען אויך געגאנגען א טערקישן טלית,[4] אין וויזשניץ איז מען נישט געגאנגען.[5]

א׳ מחברי הוועד: כ׳האב געהערט אז דער שינאווער רב האט געפרעגט דעם צמח צדיק (הגה״ק רבי מנחם מענדל מווישניץ ז״ל) פארוואס ער גייט נישט מיט א טערקישן טלית, האט ער געזאגט ווייל דער טאטע (הרה״ק התורת חיים ז״ע) איז נישט געגאנגען, האט ער געזאגט אז דער טאטע האט געהאט מלאכים זאלן איהם היטן פון שעטנז.

דער גוי האט אונז געפרעגט פארוואס דארפן מיר דווקא וואל פון דארטן, האבן מיר געזאגט אז על פי המסורה וואקסט נישט דארטן קיין פשתן, זאגט ער מיר אז היינט וואקסט אויך נישט קיין פשתן דארטן, פשתן דארף אסאך וואסער, און ס׳פעלט דארט וואסער.

רבינו: דער טאטע ז״ל האט זיך אויסגענומען מיט מיין שווער פאר איך האב חתונה געהאט אז ער זאל מיר שיקן א טערקישן טלית.

א׳ מחברי הוועד: אלם בעלזא? (כי בידוע היה רבינו ז״ל בעל ברך משה דבוק בלו״נ לצדיקי בית בעלזא).

---

3 כן מובא באשל אברהם (בוטשאטש סי׳ ט״ו סק״א) וז״ל: הטליתים הקטנים הנהוגים גם עתה, אצ״ל אותן של צמר נארצות תורגמה המשומרים משעטנז, ולבנים כפי מצוה מן המובחר, וכן כתב להדיא בחומש היכל הברכה (קאמארנא שלח) וולש״ק: וטובים היו הדורות שלפנינו שהיו מדקדקין להיות להם טלית וטלית קטן טירקעש, שהוא מצמר נקי ללא חשש, ע״ש.

וכן מובא בס׳ גדולת יהושע שהרה״ק מנאסאד הקפיד ללבוש רק טלית קטן מטערקיש, ופע״א אמר שמי שאין ידו משגת ללבוש טלית קטן מטערקיש, עדיף שילבוש טלית קטן הנעשה מבד לאוועג״ט.

4 עי׳ בס׳ גדולת יהושע (עמ׳ ע״ג) שבעיר חוסט יצ״ו היה שם טלית פאבריק, והביאו אז צמר מטוניס [טערקיי] כדי לעשות מהם טליתים, וביקשו ממרן הגה״ק העצי חיים ז״ל שיתן להם מכתב תעודה על הטליתים שלהם, וענה מרן ע״ז שמקובל מצדיקים שהיחוס והחשיבות של טערקישע טליתים הוא אלא אם נעשים ג״כ שם בטערקיי, ולא אם מביאים הצמר משם ועושים אותו במקום אחר.

5 עיי׳ בס׳ לקט קמח החדש (סי׳ ט׳ סק״ח) וז״ל: ...כבר נתפשט כל ירא השם לובש ט״ק וטלית גדול מצמר כמבואר, ויש ב׳ מיני טליתים שקורין ׳טערקישען טלית׳ ו׳קלמעער יערסלעווער טלית׳, בגליל התחתון באונגארין התלמידי חכמים וחסידים, וכן החסידים בגאליציען ובצאנז וכו׳ נוהרו ב׳טערקישער טלית׳, וחסידי רוזי׳ן וויזניץ לובשים ׳קלאמעער יערסלעווער טלית׳... עיי״ש באריכות.

ועי׳ עוד שם שבימי מלחמת העולם הראשון נגנבו מאביו של הגה״צ בעל גדולת יהושע ז״ל הטלית והתפילין שלו, ולא הי׳ אז בנמצא לקנות טערקישע טליתים ובאין ברירה קנה סתם טלית, ולאחר זמן נזדמן שמרן הגה״ק העצי חיים ז״ל בא לשבות בעיר וואשערהעלי, ואביו ז״ל נסע לשם להסתופף בצל קדשו, ובשבת קודש בעת קריאת התורה קראו לאביו לעלות לתורה ומרן בעל העצי חיים ראה שטליתו אינה מטערקישע ושאלו הלא דודך [הגה״ק מנאסאד] מקפיד מאוד על טערקישע טליתים, והשיב שנגנבו ממנו הטלית ותפילין שלו כנ״ל, עיי״ש.

אמנם מן הענין לציין שבס׳ מרא דשמעתתא (אות ו) מביא שהרה״ק מהרש״א מראצפערט זי״ע סבר שכל החשיבות של הטערקישער הוא רק אם אורגים אותה בטערקיי, אמנם הגה״ק מנאסאד סבר שגם אם אורגים אותה במדינה אחרת עדיין חביבותא גבן, כי העיקר שהצמר בא מטערקיי, עי״ש.

רבינו: ניין, אלם סיגעט (כי הי' קפידא שלא ללבוש בגדי צמר, עי' שו"ת השיב משה סי' ז', וחת"ס יו"ד סוף סי' ס"ט, ועי' מ"ש בס' ליקוטי מאיר סי' ג' אות ז' ח' וכו' מכמה צדיקים עיי"ש).

א' מחברי הוועד: דער רבי געדענקט אז דער רבי ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל) איז געגאנגען מיט א טערקישן טלית.[6]

רבינו: אוודאי געדענק איך.

א' מחברי הוועד: און פארוואס האט ער דאס אויסגעטוהן?

רבינו: קודם ער איז עלטער געווארן, און ס'איז שווער געווארן, און די משמשים האבן געזוכט אזוי צו פארגרינגערן, דאס איז איין טעם.

צווייטנס ער אליין האט געהאלטן און געזאגט אז די וועלט ווערט א קליינע וועלט, מ'טוט אימפארטירן אלע מיני סחורות, און מ'טוט אויך אימפארטירן פשתן אהין, די גאנצע זאך איז געווען ווייל דארט איז נישט געווען שכיח פשתן, היינט אבער אז מ'טוט אימפארטירן איז דאך במילא דארט אויך דא פשתן.[7]

און ער איז געווארן עלטער, און ס'איז געווארן שווערער, כ'קען נישט זאגן אזוי פונקטליך ווען ער האט דאס אויסגעטוהן, צי ווען ער איז נישט געזונט געווארן אין שנת תשכ"ח, אדער פריער, אבער ס'איז זיכער אז ער איז געגאנגען מיט א טערקישן טלית.

דער טאטע ז"ל איז אויך געגאנגען א טערקישן טלית, און ער האט זיך געהאט אויסגענומען מיט מיין שווער, ווייל ער האט געוואוסט אז אין וויזשניץ גייט מען נישט, א מחותן קויפט דאך א טלית,[8] האט ער געבעטן מ'זאל שיקן א טערקישן טלית.

רבינו שילם להם את דמי הטלית

וחברי המשלחת לא רצו לקבל את הכסף אלא ברכת קדשו

אולם רבינו לא רצה לקחת בחינם

ושילם כאשר הושת עליו

ובירכם רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלטס מצליח זיין מזכה צו זיין אידן.

---

6 בס' הבית בהבנותו [ליקוטים בעניני נישואין ממרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל] (פרק ב' אות ו') מובא שפעם אמר רב אחד למרן רבינו ז"ל, שחסידי צאנז הדרו אחר טערקישע טליתים מכיון שבעיר סטאניסלאוו היה פאבריק של טליתים אשר הפועלים היו מחסידי סאדיגער, ומחמת שמרן הדברי חיים הי' לו מחלוקת עמהם ע"כ לא רצה שיחזיקו אותם בפרנסתם, ועל כן בחר בטערקישע טליתים, כששמע מרן רבינו ז"ל את הדברים מחה נמרצות על כך ואמר שאין ברצונו לשבת עם אחד שמדבר מינות ואפיקורסות, וכוונתו עפי"ד הגמ' (סנהדרין ק.) דהמבזה ת"ח הרי זה אפיקורס וזה זלזול גדול לומר שח"ו היה למרן הדברי חיים כוונה של נקמה בענין של הידור מצוה, הס מלהזכיר.

ועי' עוד בקובץ עץ חיים, סיון תשס"ט (עמ' קע"ו) בירור מקיף בדעת מרן הדברי חיים וצאצאיו ז"ל בענין לבישת טליתים מטערקיי וכיוצ"ב.

7 וכ"כ בס' הבית בהבנותו (בפרק הנ"ל) שכאשר נשאל רבינו ז"ל על ענין לבישת טערקישע טלית, השיב שאבוה"ק ורבותה"ק הקפידו על זה מחמת חזקת הארץ ההיא שאינה מגדלת פשתן וליכא חשש שעטנז, אבל בזמנינו אשר רוב המסחר הוא בהוצאת סחורה ממדינה למדינה בטלה חזקת הטערקישע צמר.

8 עי' בספה"ק אור המאיר (דרוש לסוכות) וז"ל: "ואנו רואין בנוהג שבעולם כי יקח איש אשה ביום חתונתו ביום שמחת לבו מנהג העולם לשלוח מהכלה טלית וציצית להחתן ומנהג ישראל תורה, ואמרתי טעם לשבח וכו' עתה תחזה שהזהיר במצות ציצית מצילתו מן החטא, ולכן ביום חתונתו וביום שמחת לבו של אדם ביום שנכנס לחופה עם בת זוגו שולחת לו טלית וכו', ואין שום דבר בעולם לבטלה", עכ"ל.

וכן הובא מנהג זה בשדי חמד מערכת חתן וכלה אות י"א.

ועי' בסה"ק נועם מגדים פ' שלח מ"ש לפרש הכתוב וינס ויצא החוצה, עיי"ש.

ואגב האי ענינא נציין שבס' שולחן מלכים הנ"ל (שם) שבימי הרה"ק מלובלין היו חסידים ואנשי מעשה שולחים את הטלית שקנו להחתנים שלהם להרה"ק מלובלין שיעיד ברוח קדשו האם הוא נקי מחשש שעטנז, ע"ש.

דברות קודש בימי ראש השנה העעל"ט

בביהמ"ד הגדול דקהל יטב לב דסאטמאר ווילליאמסבורג

ליל א' דראש השנה

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. יש לרמז בו מענינו של היום ראש השנה, גם הענין המבואר בספרים (פרע"ח שער תפילות ר"ה פ"ז) שזה מסוגל לפרנסה.

וי"ל על פי דברי הצל"ח (ברכות ד:) מצינו (יומא פו:) שני מיני תשובה, דהיינו תשובה מאהבה ותשובה מיראה, וההפרש ביניהם, שבתשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות ובתשובה מיראה זדונות נעשו כשגגות. אמנם גם על ידי תשובה מיראה שנעשו שגגות, כשחוזר אחר כך ועושה שנית תשובה, הרי הוא מאהבה ונעשו זכיות, וזה שאמר הנביא (הושע יד ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוניך, ואז עדיין נשאר שוגג וכדרשת חז"ל (יומא פו:) בזה, ואמר אחר כך קחו עמכם דברים ושובו אל ה', לעשות תשובה שנית, אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב, דהיינו שנהפך לטוב ולזכות, עכ"ד.

ובזה אמרתי לבאר מאמר המשנה (ראש השנה ל:) בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר, התקינו וכו' שיהיו נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הכוונה כי בדורות הראשונים נתעוררו ביום ראש השנה לתשובה מאהבה ויראת התרוממות, והזדונות נעשו זכיות, ואז באו פרקליטים ומליצי יושר לפני בית דין של מעלה להעיד על התשובה שעשו בני ישראל ביום החודש הזה. וזה שאמר בראשונה היינו בדורות הראשונים, היו מקבלין בבית דין של מעלה עדו"ת החודש הן הפרקליטים ומליצי יושר על התשובה של ראש השנה, כל היום, כי במשך היום שבו כולם מאהבה, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא, מחמת שלא נתעוררו רק לתשובה מיראה ונשארו עדיין שגגות, ונתקלקלו הלוים בשיר, שלא יכלו להוציא לצדק דינם, התקינו שיהיו נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש, כי סגולת השופר לעורר לבחינת יראה ככתוב (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרד"ן, ועל ידי שיתקעו בשופר בשני הימים, יתעוררו לתשובה מיראה שני פעמים, והוא כמו תשובה מאהבה ונעשו זכיות.

והנה כתב בזרע קודש (פ' צו) הנה השי"ת ברא ז' ארצות, ואמרו חז"ל (אבדר"נ פל"ז) שתבל גבוה מכולם והוא הארץ אשר אנו עם בני ישראל עליה, ויש לרמוז שלכן נקראת תב"ל, כי הוא בגימטריא ב' פעמים ירא"ה, כי צריך לעובדו יתברך בב' בחינות יראה, והם יראה תתאה יראת העונש, ויראה עילאה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, עכ"ד.

וזה שאמר לדוד מזמור להוי"ה הארץ ומלואה, שנמשך מדת הרחמים בעולם כמ"ש (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה, מכח תב"ל ויושבי בה, היינו שעושים ב' פעמים תשובה מיראה, והוי כמו תשובה מאהבה והזדונות נעשו זכיות, ולכך אומרים מזמור זה בראש השנה, שזה מורה הטעם שקבעוהו לשני ימים, כדי שיתעוררו בשני הימים לתשובה מיראה, ושני פעמים תשובה מיראה הוי כמו תשובה מאהבה ויתהפכו הכל לזכיות.

והנה בבאר שבע לאא"ז מטאלטשווא זללה"ה (פ' חיי) הביא בשם הקדמונים, דאף דקי"ל (קידושין לט:) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום על מצות כאלו שנתהפכו מזדונות לזכיות על ידי תשובה מאהבה, על זה איכא שכר גם בהאי עלמא, עכ"ד. ובכן כיון שבאמירת מזמור זה יתעורר האדם לב' בחינות יראה ויעשה שני פעמים תשובה מיראה, לכן אמירת מזמור זה הוא מסוגל לפרנסה, כי על הזכיות שנעשו מהזדונות, יש שכר מצוה בעולם הזה. אמנם בשנה זו שחל ראש השנה בשבת, ואין תוקעין בשופר ביום הראשון כפי תקנת חז"ל, צריכים להתעורר לעשות תשובה מאהבה, ויה"ר שנזכה לזה ויתהפכו כל המעשים לזכיות, ויושפע פרנסה בריוח לכל בית ישראל וכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה ולשנת גאולה וישועה, שפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יום א' דר"ה שחל בשבת

איתא בזוהר הקדוש (אמור דף צט:) **ביומא דראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות מאת יצחק אבינו. ואז נאמר** (בראשית כז כז) **וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ודרשו חז"ל** (סנהדרין לז.) **אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, והתכוין יצחק אבינו לברכו בברכה כללי לכל בני ישראל לכל הדורות גם בעת שיהיו ח"ו בבחי' בוגדים, והמליץ טוב בעדינו לזכותינו ביום המשפט ביום הזה דר"ה.** ויש להבין מהו הדמיון כריח שדה אשר ברכו ה'.

וי"ל על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה זי"ע בדרשת הושענא רבה שנת תשכ"ב (נדפס בדברי יואל הו"ר אות כג, ויש אתנו כמה אנשים שזכו לשמעו מפיו) משל למלך אדיר וחזק שסרחו בניו והגלם למדינה רחוקה, וברוב טובו וחסדו היה חק קבוע מאת המלך לבא לבקר במדינה פעם אחת בשנה, להתבונן על מעשיהם ולתת להם ההזדמנות שיבואו לפניו לבקש ממנו על נפשם ועל חיותם, והורגלו הבנים להמתין על זה הזמן פעם אחת בשנה, ובבוא המלך אל מקומם, הלכו ושיחרו פניו בבכי ותחנונים ותבעו כל אחד כפי צרכו ומבוקשו, והמלך ברוב טובו וחסדו כשראה שנכנע לבם נתמלא רחמים עליהם ומילא כל משאלותם לטובה, ויהי כאשר ארכו הימים והבנים סרחו עוד, בבוא הזמן הקבוע פעם אחת בשנה אל ביאת המלך, והמלך צריך לקיים דת הקבוע מלפניו, בא אל המדינה והתחפש עצמו בלבושים כדי שלא יכירוהו, וכשראו הבנים כי בא מועד ואת פני המלך לא ראו, היתה נפשם עגומה עליהם, משתאים לדעת האם לא בא המלך אביהם אל מקומם, ובצר להם הלכו ושאלו את פי איש חכם היודע תכסיסי המלוכה מדוע אין המלך בא אל מקומם, והוא ענה להם גם אני הנני אובד עצות כי כמוני כמותכם אינני רואה את פני המלך, אמנם דבר אחד אני יודע בבירור כי המלך נמצא כאן במקום, כי כך מקובלני מבית אבא שאי אפשר למלך לשנות שום דבר בהנהגתו וחק הקבוע מלפניו, ובודאי שגם בשנה זו המלך הוא בנמצא כאן, אלא שהוא מסתתר עצמו ומתחפש בלבושים שלא יכירוהו, ובכן זאת העצה היעוצה להתחיל ולזעוק ולבקש אבינו מלכינו התגלה נא לעינינו שנוכל לראותך.

והנמשל מובן, כתיב (ישעיה נה ו) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ודרשוהו חז"ל (ראש השנה יח.) על עשרת ימי התשובה, כי חק קבוע הוא מלפני המלך מלכי המלכים ית"ש כביכול לבא בעולם השפל ונמצא בינינו כדי להתבונן במעשינו, ונותן לנו ההזדמנות שנוכל להתקרב אליו לבא ולהתחנן על חיינו ועל נשמותינו, והנה בימים הראשונים בבא אלו הזמנים היו רואים ומרגישים שהשי"ת נמצא בכאן, ונתעוררו כולם לתשובה ויצאו מהימים האלו בישועה על כל משאלותם, אמנם כהיום הזה גברה ההסתרה ואין אנו מרגישים כלום, עברו ימי חודש אלול ועומדים אנו ביומא דראש השנה שהוא יום הראשון של עשרת ימי התשובה, ואין אנו רואים את המלך שהוא בנמצא כאן, אמנם עלינו לדעת כי נאמנים עלינו דברי חז"ל קראוהו בהיותו קרוב אלו עשרת ימי תשובה, שבודאי השי"ת נמצא בכאן, והוא נמצא אתנו בבית המדרש בתוכינו כמו בדורות הראשונים, ומה שאין אנו רואים אותו ואינם מרגישים את הקדושה, זהו מחמת שהשי"ת כביכול ב"ה מסתתר עצמו ומתחפש בלבושים שלא נכירהו, לזאת העצה לבא ולהתחנן מלפני המלך, אבינו מלכינו, והופע בהדר גאון עוזיך, ואז בודאי נזכה לתשובה ולפעול ישועה בכלל ובפרט, עכדה"ק. וכך אמר אז מרן דו"ז זללה"ה בלשון קדשו: **טאטע אנטפלעק דיך פאר אונז, לאמיר דיר זעהן, מ'וויס מיר דעם אמת הקב"ה איז דא צווישן אונז, נאר זייער פארשטעלט, לאמיר זיך בעטן, היילגער טאטע אנדעק דיך פאר אונז, אונז זאל מיר דיך זעהן, לאמיר דיך שפירן.**

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר בפרשת העקידה (בראשית כב יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה, הכוונה שהתפלל אברהם אבינו שבמקום המקדש יזכו בני ישראל להרגיש קרבת אלקים, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, שיתגלה אליהם השראת שכינתו יתברך שמו.

ובזה יתפרש ברכת יצחק אבינו שבירך את יעקב בנו ביומא דראש השנה, והמליץ טוב בעד בניו אחריו עד סוף כל הדורות, וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, שהוא ראה גם אותנו ברוח הקודש איך שאנו עומדים בדור השפל הזה בעיקבתא דמשיחא, ארכו הימים ודבר כל חזון, עומדים אנו בראש השנה ונמצאים

בשפלות גדול כי אין אנו מרגישים כלום שהשי"ת נמצא בינינו, לזה ביקש יצחק אבינו רחמים עלינו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', דאיתא בגמרא (פסחים פח.) אברהם קראו לבית המקדש הר יצחק קראו שדה, ולזה התפלל יצחק אבינו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', היינו כמו במקום המקדש זוכים להרגיש השראת השכינה בבחי' בהר ה' יראה, כן יזכו בני ישראל בכל הדורות ביום ראש השנה לחזות בנועם ה' ולהרגיש השראת השכינה, שהשי"ת נמצא פה אתנו בביהמ"ד ומצטרף עמנו בתפלותינו, ובפרט היום שחל יום טוב של ראש השנה בשבת, ואמרו חז"ל (זוהר בלק דף קעט:) מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבתות של חול, מכל שכן ביום הקדוש הזה שהקב"ה נמצא בתוכינו, והרחמן ית"ש ימלא כל משאלותינו ברחמים וברצון.

וגמר אומר ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'. יתבאר על פי מה דאיתא במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. וידוע (רא"ש ור"ן שם ובטור או"ח סי' תקפ"ח) שהרי"ף היה תוקע בבית דינו בראש השנה שחל להיות בשבת. והנה כהיום אין לנו עוד בעולם שום בית דין קבוע שיתקעו בשופר ביום הזה, אמנם י"ל כי בשמים בבית דין של מעלה מקיימין תקנת רבן יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין, וביום הזה שחל ראש השנה בשבת השי"ת תוקע בשופר בבית דין של מעלה.

די סגולה פון תקיעת שופר איז געוואלדיג גרויס, תעיר ותריע להכרית כל מריע, אבער ווער איז דען היינט בכח דאס אלעס אויפצוטוהן, נאר אז דער אייבערשטער בלאזט, ער זעהט דאך אלעס וואס טוט זיך ביי אידישע הייזער, בעט מיר אונז פון השי"ת, רבונו של עולם קוק אריין און אונזערע הערצער, טאטע דו זעהסט דאך אונז, יעדן איינעם מיט זיינע צרות וואס אים פעלט!, וואס אים קוועטשט!, הייליגער טאטע, דו ווייסט דאך אלעס וואס טוט זיך ביי אונז, העלף אונז!, דו ביזט דאך א רחמנות'דיגער טאטע!.

ובכן י"ל כי כאשר ראה יצחק אבינו ברוח הקודש גלות ישראל, כמו שדרשו (ב"ר פס"ה סכ"ג) שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי כו', כריח שדה הרי חרב, עי"ש. ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין, וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ולדרכינו י"ל שראה יצחק אבינו ברוח הקודש, שבזמן הגלות בראש השנה שחל בשבת לא יתקעו בשופר מחמת תקנת חז"ל, ויהיה חסר סגולת תקיעת שופר להשפיע לבני ישראל כל מילי דמיטב, לזה אמר ויתן לך האלקים מטל השמים, היינו שמכל מקום יזכו לכל מיני השפעות טובות, מטל השמים היינו מכח תקיעת שופר בשמי מעל, שבזכות זה נושע בכל מילי דמיטב.

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, שטייט אין מדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) ורוב דגן אלו הבחורים, ותירוש אלו הבתולות. יצחק אבינו האט דא אינזיינען געהאט כלל ישראל עד סוף כל הדורות, ורוב דגן אלו הבחורים, אידישע אינגלעך, ותירוש אלו הבתולות אידישע מיידעלעך, טאטע!, רחמנות!, אב הרחמן, רחמנות'דיגע טאטע!, די הארץ צוגייט ווען מען הערט צרות ישראל וואס אידן מאכן אלץ מיט, מיט אידישע אינגלעך און אידישע מיידלעך, הערשט דעם לעצטן שבת קודש אינדערפרי, איז ארויסגעגאנגען דא אין שטאט א אידישע אינגעלע זאגן תהלים, און ער איז אוועק געריסן געוואקסן. א יעדן יאר ראש השנה אידן קומען אין בית המדרש מתפלל זיין, זאגט מען אבינו מלכינו חמול עלינו ועל עוללינו וטפינו, מען איז מתפלל און מיר בעטן זיך צו השי"ת, הייליגער טאטע האב רחמנות, מיר האבן זיך נישט צו ווען צו וועגדן, נאר צו אונזער טאטן אין הימל, אוי וויי, הייליגער טאטע, דו ביזט דאך אבינו אב הרחמן, חמול עלינו, האב רחמנות אויף אונז, ועל עוללינו וטפינו, אויף אידישע אינגלעך און אידישע מיידלעך. היי יאר ראש השנה איז שבת קודש זאגט מען נישט קיין אבינו מלכינו, אונז פארלאז מיר זיך אבער אויף די תפלה פון יצחק אבינו וואס האט שוין מתפלל געווען אויף אונז און האט געזאגט ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שדה מיינט שבת קודש ווען מען בעט נישט אבינו מלכינו, זאל אבער זיין די ברכה פון ויתן לך האלקים וגו'

ורוב דגן אלו הבחורים, אידישע אינגלעך ותירוש אלו הבתולות אידישע מיידלעך, זיי זאלן אלע זיין געזונט בגשמיות וברוחניות.

דער נביא זאגט (ירמיה לא יד) **כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, לכאורה וואס איז די דאפלט לשון מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו. קען זיין אזוי, עס איז דא אידן וואס מאכן מיט מיט קינדער בגשמיות, צער גידול בנים, און עס איז דא אידן וואס מאכן מיט מיט קינדער ברוחניות, זיי ווילן זעהן נחת פון די קינדער, זאגט דער פסוק קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, אויף די וואס מאכן ליידער מיט בגשמיות מיט געזונט וכדומה, מאנה להנחם על בניה כי איננו, אויף די וואס מאכן ליידער מיט ברוחניות, עס איז דא אידן וואס באנעצן די קישן ביינאכט, זיי ווילן שוין זעהן אביסל נחת פון די קינדער, רחל אמינו ווייגט מיט זיי מיט.**

יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, זאגט דער מדרש, מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זו אגדה, נאך זאגט דער מדרש ורוב דגן אלו הבחורים ותירוש אלו הבתולות, דאס מיינט ערליכע אידישע קינדער וואס זיצן און לערנען מקרא משנה תלמוד אגדה.

אבער אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, אידן זאלן האבן פרנסה בהרחבה, אידן מאכן מיט אסאך נסיונות מיט פרנסה, דער מצב הפרנסה איז לעצטענס זייער שוואר, אין אזא טאג קוקן מיר ארויס אויף די ברכה פון יצחק אבינו וואס איז געווען אין ראש השנה און האט געבענטשט יעקב אבינו מיט זיינע קינדער עד סוף כל הדורות, ער האט אונז אויך אינזין געהאט, ובזכותו אנו חיים אין זכות פון די ברכות, עס זאל מקוים ווערן ויתן לך האלקים מט"ל השמי"ם ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש כפשוטו, פרנסה בריוח ובניקל.

ויה"ר שיתקבלו תפלותינו עם תפלת כל עמו בית ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, שנזכה לשנה טובה ומתוקה, שנת אורה שנת ברכה, ויושפע לנו פרנסה בהרחבה וכל מיני השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, בני חיי ומזוני רוויחי, ויקויים בנו הברכה ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ובמדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) מטל השמים זו ציון ומשמני הארץ אלו הקרבנות, והכוונה על הבית המקדש השלישי דלעתיד שירד בנוי ומשוכלל מן השמים (רש"י סוכה מא. ד"ה אי נמי), ונזכה לשנת גאולה וישועה ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת יום א' דראש השנה

בשולחן ערוך (או"ח סימן תקפ"ג סעיף א) **יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה רוביא כרתי סילקא תמרי קרא, וכשיאכל רוביא יאמר יהי רצון שירבו זכיותינו.** יש לדקדק מהו הכוונה בתפלה זו שירבו זכיותינו, והלא אם לא סיגל האדם מצוות ומעשים טובים בפועל המעשה איך תועיל התפלה להרבות זכיותיו.

וי"ל בפשטות על פי מה דאיתא בגמרא (סנהדרין קד.) ברא מזכי אבא, ויש לפרש בזה ברכת יצחק אבינו ליעקב אבינו (בראשית כז כח) ויתן לך האלקים וגו' ורוב דגן ותירוש, ובמדרש רבה (פס"ו ס"ג) ורוב דגן אלו הבחורים דכתיב (זכריה ט יז) כי מה טובו ומה יפיו דגן בחורים. עוד איתא במדרש, מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זו אגדה. כי ביומא דראש השנה נכנס יעקב לקבל הברכות (זוהר אמור צט:), ולזה ברכהו שיזכה לבנים טובים בחורים העוסקים במקרא משנה תלמוד ואגדה, וברא מזכי אבא, ויצטרפו זכיותיהם לזכיות ויצא דימוס בדין. וזה שאנו מתפללין שירבו זכיותינו, היינו שנזכה לבנים טובים וישרים מאירים בתורה ועוסקים במצוות ובמעשים טובים, ועל ידי זה יתוספו וירבו זכיותינו.

ס"ג יום א' דראש השנה שחל בשבת

וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, במדרש רבה (פס"ו ס"ג) **מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זו אגדה.**

יתבאר על פי דברי א"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (לראש השנה אות יח) בענין תקנת חכמים שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת מחמת גזירה שמא יעבירנו (ראש השנה כט:), שזה גופא הוא לנו למליץ יושר, דבאמת האיך יצאנו ידי חובתינו במה שאנו חייבין להלל ולהודות לשמו יתברך בכל עת ובכל שעה על רוב נפלאותיו וטובותיו, וכמו שנאמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל, ואמרו ז"ל (ב"ר פי"ד ס"ט) על כל נשימה ונשימה תהלל, ומי גבר יזכה לזה לפרוע חובתו לשמו יתברך, ומלבד זה לא מבעיא שאין אנו יוצאין ידי חובתינו, ונהפוך הוא שקלקלנו מעשינו וכו', מתמיהים אנחנו עלינו איך נהייתה כזאת. אבל התירוץ לזה היא השכחה שנטבע בנו בטבע לשכוח טובותיו אשר הם בכל עת ועידן, ומרוב הטירדות ותלאות ופגעי הזמן נשכח מלבינו מה שאנו מחויבים לה', ואם כן הרי שוגגים ואנוסים אנו, כי בעת החטא האדם שוכח את הכל, אבל לא מזדון לב חס ושלום. וראיה לזה שכן הוא הדבר באמת, מהא גופא דחזינן דחז"ל אסרו לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת מטעם שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברשות רבים, והכוונה הפשוטה דמחמת טרדה ישכח ממנו שהוא שבת ויבא לידי איסור, והנה אם מחמת אונס שכחה אנו דוחים מצות עשה שבתורה תקיעת שופר שבא להעלות זכרונינו לפני אבינו שבשמים, מכל שכן שיש לנו די השב על מה שעברנו שהיה הכל מחמת שכחה, עכ"ד.

ונקדים עוד מה דאיתא במסכת ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ובגמרא מנא הני מילי, אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן וכו', אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. והנה בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"א) ובמדרש (ויק"ר פכ"ט סי"ב), הוכיח ממקרא בתורה דבמקדש תקעינן, דבמקום שהקרבנות קריבין שופר דוחה שבת, עי"ש. אמנם עדיין קשה לשיטת רבי לוי בר לחמא דמן התורה בראש השנה שחל בשבת הוא רק זכרון תרועה, אם כן איך עקר רבן יוחנן בן זכאי דבר תורה, והתקין שיהו תוקעין בכל מקום שיש בית דין, הא אין בית דין יכולין לבטל דברי תורה בקום ועשה, ועל כרחך כדרבא דמדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה גזירה שמא יעבירנו.

ובזה אמרתי לפרש מה שנאמר בפרשת שופטים, כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, וביאר א"ז זללה"ה בייטב לב שם שהכוונה על דבר המופלא למשפט של מעלה. והיינו איך שייך לדון את האדם לפי מעשיו, הלא אם תמצה עמק הדין מי יצדק לפניך בדין, והגם שיש מליצה ישרה בעד האדם שאנוס הוא מכח מדת השכחה, עם כל זה יפלא ממך דבר למשפט, לומר מליצה ישרה זו, שהרי זה תלוי בדברי ריבות בשעריך, בפלוגתת רבי לוי בר לחמא ורבא בטעם שאין תוקעין בשבת, דלרבי לוי בר לחמא מדאורייתא לא תקעינן וליכא הך מליצה ישרה, לזה אמר וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, להביא ראיה מהא דבמקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ואי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן, ועל כרחך כי מה שאין תוקעין כהיום הוא רק מדרבנן כדרבה גזירה שמא יעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, ומזה יש לנו מליצה ישרה על כל מה שחטאו ופשעו נגד הבוכ"ע, כי שוגגים ואנוסים אנחנו, כי בעת החטא האדם שוכח הכל.

והנה איתא בזוהר הקדוש (אמור דף צט:) כי בראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות, ואיתא בגמרא (סנהדרין לז.) וירח את ריח בגדיו, אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו. ולפי זה י"ל שהתכוין יצחק בברכתו להמליץ טוב על בניו עד סוף כל הדורות שיזכו לצאת זכאים בדין ביומא דראש השנה, ולזה ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין, וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ובמדרש רבה (פס"ה סכ"ג) מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי וכו', כריח שדה, הרי חרב, עי"ש. והיינו שראה יצחק ברוח הקודש כי במקדש היו

תוקעין בראש השנה שחל בשבת אבל לא במדינה, ואחר החורבן תוקעין בכל מקום שיש בית דין קבוע, ומזה ראיה כי מה שאין תוקעין שופר בראש השנה שחל בשבת הוא רק מכח תקנת חכמים גזירה שמא יעבירנו, ולזה גמר אומר ויתן לך האלקים מטל השמים, ובמדרש רבה (פס"ז ס"ג) מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד. מטל השמים, רמז למקרא שנאמר יום תרועה יהיה לכם, ומשמני הארץ זו משנה, פי' מה ששנינו במסכת ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ורוב דגן זו תלמוד, הוא מה דקמפרש בגמרא טעמא דרבנן הוא דגזור ביה שמא יעבירנו, ואם כן יש בזה מליצה ישרה בעד בני ישראל כי כל מה שאינם יוצאים ידי חובתם כלפי מעלה, הוא מחמת שגבר עליהם השכחה, ובזכות זה יוציא לצדק דינם.

ועל פי זה יש לפרש מה שאנו אומרים בתפלת היום, כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, ולכאורה הוא סתירה מיניה וביה, אם אין שכחה לפני כסא כבודך מהו הנשכחות שהשי"ת זוכר, אמנם על פי האמור יל"פ הכוונה כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, היינו שהשי"ת זוכר דבר זה שהאדם הוא בעל שכחה ויש לו כמה נשכחות, ולכן הגם כי אין שכחה לפני כסא כבודך, עם כל זה הוא ית"ש זוכר הברית ומתמלא רחמים עלינו.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה אמר אחר יום הראשון דראש השנה '**דאס שווערסטע איז שוין אריבער**', כי יום הראשון הוא דינא קשיא ויום השני הוא דינא רפיא (זוהר פינחס דף רלא:), עכדה"ק. ואכן ראש השנה שחל בשבת אינו רק ביום הראשון בלבד, דקי"ל (טור או"ח סי' תכ"ח) לא אד"ו ראש, ולכן התקינו חכמים יום זה אם יקרה בשבת קודש זכרון תרועה מקרא קודש, כי ביום הראשון שהוא דינא קשיא אנו צריכים ביותר למליצה ישרה לזכותינו במשפט, ויה"ר שיתעוררו עלינו המליצה ישרה לזכותינו בדין, והרחמן יקבל תפלותינו ותפלות כל ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, ונזכה לשנה טובה ומבורכת שנת אורה שנת ברכה ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל ב' דראש השנה

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, יש לתת טעם לשבח על מה שאומרים מזמור זה בליל ראש השנה.

ויל"פ בהקדם מה דאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) על הכתוב (תהלים מז ו) עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים. ביאור הענין על פי המבואר בכוונת תקיעת שופר (פרע"ח שער השופר פ"ב) שהמתקת הדינים הוא בשם **אלהי"ם** במילוי יו"ד (כזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם עולה ש), שהוא מנין שם **מצפ"ץ** חילוף **הוי"ה** בא"ת ב"ש, מספר ברחמי"ם, ועל זה מורה הש' של תיבת ש'ופר, עכדה"ק. וזה שאמר עלה אלקי"ם בתרועה, היינו שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בשם אלקי"ם שהוא מדת הדין, ובשעה שישראל נוטלין שופריהן ותוקעין לפניו אז הוי"ה בקול שופר, שנמתק מדת הדין על ידי ש' של שופר שהוא בגימטריא מצפ"ץ מנין ברחמי"ם.

והנה מבואר בספה"ק (פרע"ח שער ספירת העומר פ"ז) עוד המתקה להשם הקדוש **אלקי"ם** באותיות הקודמין, דהיינו שאותיות **א' מ'** לא יתחלפו, שהא' אין לו אות הקדום לו, שהוא אות ראשון שבאותיות, ולפני המ"ם סתומה הוא גם כן מ"ם פתוחה, רק הל' מתחלפת בכ' והה' בד' והי' בט', הרי **אכדט"מ**, עולה ע"ד שם הבטחון, בטחו בה' עדי ע"ד (ישעיה כו ד), עכ"ד. ובזה פירש במאור ושמש (פ' משפטים) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ותרגום אונקלס ואילין דיניא די תסדר קדמיהון, רצה לומר שתמתיק השמות המורים דינים וגבורות, בשמות המרומזים באותיות הקודמין, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בייטב לב (פ' וארא) הביא בזה משמיה דהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זצ"ל, שזה השם **אכדט"מ**, ראשי תיבות **כ'י ט'וב א'חרית ד'בר מ'ראשיתו**, פי' כי נמתקים אחרית האותיות, מראשיתו היינו אותיות הקודמין, עכ"ד. ובבחינה זו כתב באמרי נועם (פ' שופטים אות יג) במה שהותקן בתקיעת שופר לתקוע שלשים קולות בפעם אחת, בתקיעות

דמיושב ובתקיעות דמעומד ובחזרת הש"ץ, כל פעם שלשים קולות (עיין של"ה מס' ראש השנה פרק תורה אור שכן המנהג על פי האריז"ל). הטעם כי אות למ"ד (במילואו) עולה ע"ד שהוא אכדט"ם, הוא המתקת שם אלהי"ם, עכ"ד. נמצא מזה שהמתקת הדינים בתקיעת שופר נעשה על ידי מילוי האותיות, בתקיעת ל' קולות והאות למ"ד במילואו עולה שם הקדוש אכדט"ם ונמתק שם אלהי"ם.

אך כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (ר"פ בא) בביאור ההבדל שבין אותיות שלנו לאותיות של אומות העולם, כי אותיות של כל אומה ולשון אין באותיותיהן שום מילוי זולת הנכתב, אבל אותיות לשונינו הקדושה יש בכל אות מילוי מלבד הנכתב, כי יסוד דת הישראלי להאמין בלבו הנאמר בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו, יותר ממה שעינינו רואות בחוש ויותר ממה שמשיג בעין השכל, כי אם מכח אמונה, מה שאין כן לשונות העמים אינו משמיע לאזניו מילואי האותיות, שמאמינים רק במה שעיניהם רואות ולא מה שאזנינו שמעו מאבותינו, וזה שורש המינות ואפיקורסות, ולכן פרעה לא היה יכול ללמד לשון הקודש (סוטה לו:), שלמד יוסף אותו מתחלה אל"ף בי"ת האותיות ומילואיהן כנהוג בישראל, ולא הוה גמר, כי זה דרכו לבלי להאמין בנעלמות שאין עיניו רואות, על כן לא קבל ממנו, עכ"ד. (וע"ע בייטב פנים שפת חים אות ה). ועל פי זה יתבאר המדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי דוקא בני ישראל המאמינים בהנעלם ומילוי האותיות, וזהו דרך ישראל סבא ללמוד את נערי בני ישראל להאמין באותיות הנעלם, לכן הם מכירין לפתות את בוראם בתרועה, כי על ידי תקיעת שופר נמתק השם אלהי"ם על ידי מילוי האותיות, היינו אלקי"ם במילוי יו"ד או במספר למ"ד תקיעות שתוקעין בשופר, ועל ידי זה הקב"ה עומד מכסא דין לכסא רחמים והופך לנו מדת הדין למדת רחמים.

ולזה אנו אומרים בראש השנה יום הדין, לדוד מזמור להוי"ה, היינו שנמשך מדת הרחמים בעולם, על ידי הארץ ומלואה, ארץ יכונה על התורה על דרך הכתוב (תהלים קיט ב) גבור בארץ יהיה זרעו, ומתרגם גבר באורייתא יהא זרעיה, ומלוא"ה רומז על מילוי האותיות, כי זהו מעלת לשונינו הקודש לשון התורה הקדושה שיש בה מילואי אותיות, וכיון שאנו מאמינים באותיות הנעלם, יועיל לנו התקיעת שופר המורה על מילוי האותיות, לפתות את בוראינו בתרועה, ויומשך עלינו רחמים וחסדים וישועה וברכה בכל הענינים.

דרשה לפני תקיעת שופר יום ב' דר"ה

איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז ו), בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין, הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסה רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם. וכעין זה אמרו עוד במדרש (שם ס"ד) כתיב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים אימתי בחודש השביעי. וצ"ב במה יכולים בני ישראל לפתות את בוראן בתרועה יותר מן שאר האומות.

ויל"פ על פי מה שכתב בבני יששכר (להו"ר אות ד) ובאגרא דכלה (פ' לך) על מה שהבטיח השי"ת לאברהם אבינו (בראשית יז יט) אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקימותי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו, ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אותו וגו' ונתתיו לגוי גדול, ואת בריתי אקים את יצחק וגו', ודרשו חז"ל (ב"ר פמ"ז ס"ה) אמר רבי אבא מכאן אתה למד בקל וחומר בן הגבירה מבן האמה, כתיב הנה ברכתי אותו והפריתי אותו זה ישמעאל, וקל וחומר ואת בריתי אקים את יצחק, עכ"ל. ולכאורה צריך ביאור למה לן הקל וחומר, כיון שכבר מפורש הדבר הבטחת אלקינו ית"ש בפסוק הקודם לזה, ומה יתן ומה יוסיף שוב הקל וחומר, ונראה לי שזהו הבטחה גדולה מאלקינו ית"ש אלקינו מרחם, אשר הבטיח לאבינו לאברהם איך יתנהג עם זרעו של יצחק, דהנה ההבטחה הקודמת שאמר לו השי"ת והקימותי את בריתי אתו לברית עולם ולזרעו אחריו, היינו זרעו המיוחס אחריו יתנהגו אחריו בתורה ומצות ומעשים טובים, והנה אם ח"ו באיזה זמן לא יתנהגו אחריו לילך בדרכיו בתורה ומצות, הנה יש חשש ח"ו להפרת הברית, הנה היוצר כל הוא אלקינו המרחם על בניו העמוסים מני בטן, שוב הבטיח הבטחה שנית ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי והפריתי והרביתי קל וחומר ואת בריתי אקים את יצחק, היינו אפילו אם ח"ו אם לא יהיה

בניו עמוסים בתורה ומצות, הנה נלמד קל וחומר מישמעאל שהוא בן האמה ואינו בן תורה ומצות, קל וחומר מעתה לבן הגבירה, וקל וחומר ניתן לדרוש על פי התורה, עכדה"ק.

וכעין זה איתא במדרש תהלים (מזמור פ) האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש (תהלים פ ו), רבי אלעזר אומר שלש דמעות הוריד עשו הרשע מעינו, שנאמר ותשקמו בדמעות שליש, רבי אבין אמר ואית דאמרי משמיה דרבי שמלאי, אמרה כנסת ישראל, רבון העולמים בזכות שלש דמעות שהוריד אותו רשע, השלטת אותו בכל העולם ונתת לו שלוה בעולם הזה. לכשתבוא לראות עלבון בניך שעיניהם זולגות בכל יום ודמעתם תדירה כלחם, כענין שנאמר (תהלים מב ד) היתה לי דמעתי לחם וגו', על אחת כמה וכמה שתמלא עליהם רחמים.

ובזה ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה זי"ע בדברי יואל (הושענא רבה עמוד תקכח) אמרינו בהושענא רבא, כל שיח תדשא ותושיע, דהנה הקל וחומר הראשון בתורה מצינו שנשאו הדשאים קל וחומר בעצמן בשעה שאמר הקב"ה תדשא הארץ דשא (בראשית א יא), וכמו שפירש רשי"ז"ל שם אע"פ שלא נאמר למינהו בדשאין בצווייהן שמעו שנצטוו האילנות על כך ונשאו קל וחומר בעצמן, עכ"ל. וזה שאנו מבקשים הושענא כל שי"ח תדש"א ותושיע, כי משיח הדשאים נמצינו למדים שדורשים קל וחומר, על כן ותושיע אף אם אין אנו ראוים לכך, דמכל מקום הלא איכא קל וחומר מבן האמה לבן הגבירה, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויש להבין מהו הדמיון כריח שדה אשר ברכו ה'. אמנם י"ל על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (אמור דף צט:) ביומא דראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות מאת יצחק אבינו. ולזה המליץ טוב ואמר ראה ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו ה', היינו ללמוד מהדשאים שבשדה שהן דרשו קל וחומר הראשון שבתורה, ומכח זה יתעורר לדרוש קל וחומר לבן הגבירה מבן השפחה, וירום ה' את קרנינו למעלה ויושיענו למען שמו.

אונז שטיי מיר דא אין אזא הייליגן טאג ראש השנה וואס איז א יום הדין, יעדער ווייסט דאך אליינס ביי זיך זיין מצב ווי ער האלט אויף דער וועלט, עס איז ראש השנה מען טאר נישט דערמאנען קיין חטאים, אבער במחשבה מעג מען זיך יא מתוודה זיין, די תכלית פון תקיעת שופר איז לעורר לתשובה און לערבב השטן, מען דארף זיך אויפשטעלן זאגן א מליצה ישרה אויף אידישע קינדער, דבר אין בפי ובלשוני מלה, טאטע! דו ווייסט דאס בעסער!, אבער דאס קענען מיר יא זאגן פארן אייבערשטן, ארגער ווי עשו וישמעאל זענען מיר דאך זיכער נישט, קל וחומר לבן הגבירה מבן השפחה, פאר עשו הרשע דריי טרערן האט ער פארגאסן, האסטו אים אזויפיל געגעבן, האסט אים געגעבן די גאנצע וועלט גאנץ עולם הזה, קל וחומר לבן הגבירה.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב רב סעדיה גאון ז"ל (הובא באבודרהם) בטעם תקיעת שופר בראש השנה, שהוא בא להזכיר מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד. ויש להבין דלכאורה לפי טעם זה היה ראוי לתקוע בשופר בחג השבועות, ומה שייכות יש להזכיר זה בראש השנה. אמנם י"ל הכוונה כי טעם תקיעת שופר הוא לעורר לתשובה ביום הזה שהוא יום הדין והמשפט למעלה, ועל ידי התשובה יומשך לנו ישועה בכל הענינים ולזכותינו במשפט, ולזה מזכירין מתן תורה, היינו הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, והוא מדת קל וחומר, ומעוררין בזה הקל וחומר מבן האמה לבן הגבירה, ועל ידי זה אנו זוכין בדין.

ולזה אמרו במדרש, אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי האומות העולם לא קבלו את התורה ולא ניתן להם י"ג מדות שהתורה נדרשת, ולכן אינם יכולים לעורר מדת קל וחומר, מה שאין כן בני ישראל שקיבלו את התורה, ניתן להם הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ולכן הן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, היינו גנוחי גניח וילולי יליל, מה שבני ישראל עיניהם זולגות דמעות כל היום, על אחת כמה וכמה שתמלא עליהם רחמים קל וחומר מעשו וישמעאל, ועל כן בשעה שבני ישראל נוטלין השופר מתמלא עליהם ברחמים. ועל פי זה יל"פ מה שכתבו התוס' (ראש השנה טז: ד"ה כדי) בשם הירושלמי, שהשטן מתבהל בתקיעות השניות דוקא, עי"ש. ולפי האמור י"ל כי בתקיעות הראשונות מתעורר

זכות קבלת תורה שבכתב, ובתקיעות השניות מתעורר זכות תורה שבעל פה דהיינו הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ולכן אז ודאי בהיל, שמתעורר הקל וחומר לבן הגבירה מבן האמה, ומתעורר עת פקידה להגאולה שלימה.

אוי רבונו של עולם, קוק שוין צו די אלע טרערן וואס אידן פארגיסן די אלע יארן און גלות, אויף די אלע צרות וואס אידן מאכן מיט צו מיט געזונט, אזויפיל מחלות ל"ע ביי אידישע הייזער, צו מיט פרנסה, צו מיט נחת פון די קינדער, אוי וויי! וויפיל אידן מאכן דאס מיט, שוין צוויי טויזענט יאר וואס אידן פארגיסן אזויפיל טייכן טרערן פון די אלע צרות וואס כלל ישראל מאכט מיט, און עס זענען דא אידן וואס מען זעהט זיי נישט אזוי אפן וויינען, אבער במסתרים תבכה נפשם, זיי וויינען ווען קיינער זעהט נישט, אבער דו רבונו של עולם זעהסט דאך יא אלעס.

הערשט נישט לאנג צוריק מען פלעגט אריינקומען אין די טעג ראש השנה ימים הנוראים און ביהמ"ד און מען פלעגט זאגן אבינו מלכינו נקום נקמת דם עבדיך השפוך, עשה למען טבוחים על יחודך, איז זיך דאס גאנצע ביהמ"ד פארגאנגען אין א געוויין, רבונו של עולם וויפיל פון זיי זענען נאך היינט דא געבליבן, עשה למען באי באש ובמים על קידוש שמך, אזויפיל אידן זענען פאברענט געווארן אין פייער על קידוש שמיך, די אידן האבן מיטגעמאכט די אלע ביטערע צרות ביי די לעצטע מלחמה אויף זייער לייב, פארלוירן די גאנצע משפחה, טאטע מאמע געשווויסטער, און א טייל א שטוב מיט קינדער, און זענען געבליבן אחד מעיר ושנים ממשפחה, עלנד אליינס, אבער זיי האבן אזוי ארויסגעקוקט אויף דעם, צפית לישועה, געהאפט אז עס זאל זיין שמחינו כימות עיניתנו, נקום לעיניני נקמת דם עבדיך השפוך, וויפיל אידיש בלוט איז פארגאסן געווארן, מ'קוקט זיך דא ארום אין ביהמ"ד אזויפיל פון זייערע קינדער זענען שוין אויך נישט דא, אונז בעהט מיר ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו, רבונו של עולם קוק די אלע טויזענטער מזבחות די אלע מיליאנען עקידות, די טייכן טרערן וואס אידן האבן אזויפיל פארגאסן במשך פון די יארן אין גלות.

נישט לאנג צוריק איז געווען מיט אונז צדיקים וואס ווען זיי פלעגן זיך אויפשטעלן רעדן, אזן ראש השנה ביים דאוונען פלעגן זיי מעורר רחמים זיין אזן אייניריייסן פאר די גאולה, וויפיל טרערן האבן זיי פארגאסן ביי והראינו בבנינו, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך, רבונו של עולם קוק די אלע טרערן פון אידן, קל וחומר לבן הגבירה מבן האמה, ארגער פון עשו און ישמעאל זענען מיר דאך נישט, שיק אונז א ישועה כללית אזן א ישועה פרטית פאר יעדן איינעם.

דער אייבערשטער זאל העלפן אז היי יאר זאל שוין זיין סוף וקץ לכל צרותינו, ס'זאל נעמן א עק צו אידישע צרות, עס זאל נתקבל ווערן די תפלות אזן די תקיעות פון גאנץ כלל ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, אידן זאלן געהאלפן ווערן מיט אלעם גוטן, שפע ברכה והצלחה וכתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת, ונזכה לראות בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

סעודת יום ב' דראש השנה - נעילת החג

כתב רב סעדיה גאון ז"ל בטעם מצות תקיעת שופר (ענין החמישי) שבא להזכירנו חורבן בית המקדש וקול תרועת מלחמת האויבים, כמו שנאמר (ירמיה ד יט) כי קול השופר שמעת נפשי תרועת מלחמה. ויש להבין מה ענין הזכרת חורבן בית המקדש בשעת תקיעת שופר שתכליתה הוא בעיקר לעורר לתשובה וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) רמז יש בו עורו ישנים משינתכם וכו', וכן הוא בטעמי רב סעדיה גאון ז"ל (ענין השני).

ויתבאר על פי מה שאמרו חז"ל (יומא פו.) ד' חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, על מצות עשה ושב, מוחלין לו מיד. על לא תעשה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. על כריתות ומיתת בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין מכפרין. חילול השם כולן תולין ומיתה ממרקת. מה יעשה בחטא מאחת מהנה חילול ה', אשר תשובה לבד אינה מכפרת. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות סד) כי התקנה לזה על פי מה דאיתא בזוהר (פ' במדבר דף קכא.) דאית חובין דלא מתכפרין עד

דאתפטר בר נש מעלמא, הה"ד (ישעיה כב יד) אם יכופר העון הזה כו', והאי יהיב גרמיה למותא ומסר נפשיה להההוא אתר, כמאן דאתפטר מעלמא קב"ה מרחם עליה ומכפר ליה לחוביה, עכ"ל. מבואר מזה כי מסירות נפש שמקבל עליו לקיים מצות (ויקרא כב לב) ונקדשתי, אתחשיב ליה כאלו אתפטר מעלמא ממש, ואפילו היה בידו עון חילול השם ח"ו מתכפר ליה.

וממשיך שם בייטב פנים כי ענין מניעת התקיעות כשחל בשבת, עושה אותו פעולה של התקיעות ביתר שאת ויתר עוז, דהנה אמרו חז"ל (ראש השנה טז.) תקעו לפני בשופר של איל, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמיכם לפני. והטעם כי אז בשעת תקיעת שופר הרומז על עקידתו של יצחק אבינו ע"ה, כל אדם מקבל עליו למסור נפשו לה', וחשוב לפניו כאלו היה בפועל, ואחר כך נעשים כבריה חדשה, וממילא מתכפר על כל החטאים. ואם כן יש להבין הניחא כשחל בחול, אבל כשחל בשבת במה ממתיקים הדינים, ואיך נצא זכאי בהשפטנו, כי מי יעמוד לפניו בדין. אבל הענין לאשר אנחנו יודעים כי עיקר המתקת הדינין הוא על ידי התקיעות, ועם כל זה אין אנו תוקעין בשבת לקיים מצות חז"ל שלא לתקוע בשבת גזירה שמא יעבירנו, וכמצוה עלינו מפיו יתברך באומרו (דברים יז יא) לא תסור מן הדבר וגו', ואם כי ביום הזה כל חיינו, הן חיי הגוף וחיי הנפש תלוי בו, כי בראש השנה נכתבין וכו', הן חיי הגוף או הנפש ורוח ונשמה לעולם הבא, ולצאת זכאי בדין אי אפשר כי אם על ידי תגבורות מדת הרחמים והמתקת הדין, ולכך צוה השי"ת לתקוע להמתיק הדין, ועם כל זה בשבת אין אנו תוקעין, ומשליכים יהבינו על ה' מבלי הפעולה של השופר, כדי לקיים מצות חז"ל, כי כך צונו יתברך לא תסור, אם כן בזה עצמו ממתיקין הדין, שזה עקידה בפועל ממש, ואין לך מסירות נפש גוף וממון ונפש יותר מזה, ואנחנו מוסרים גופינו ונפשינו בפועל ממש, וכמו שאז בעקידה על ידי מסירות נפש נמתקו הדינים, כמו כן עתה הנך רואה כי מניעת התקיעות עושה פעולה של התקיעת ביתר שאת ויתר עז, עכ"ד.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב בפ' תולדות, וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין. וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (זוהר יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ולפי דרכינו הכוונה על פי המבואר בזוה"ק (אמור דף צט:) ביומא דראש השנה קרי יצחק לעשו ואמר ליה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז נכנס יעקב ונטל הברכות, עי"ש בדבה"ק. ובזה יתבאר הכתוב וירח את ריח בגדיו, ודרשו חז"ל (סנהדרין לז.) אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, והתכוון בזה יצחק אבינו להמליץ טוב על בני ישראל דאע"פ שחטאו ובגדו נגד הבוכ"ע בחטאים קשים ומרים יזכו לצאת זכאי בדין ביום ראש השנה, ולזה ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שד"ה, רמז על שבת קודש, והכוונה על ראש השנה שחל בשבת, שאז יש להם לישראל מסירות נפש בזה שמוותרים על מצות תקיעת שופר וסגולתה, מצוה גדולה ונשגבה שאין לה תמורה, והרי כל אשר לו יתן בעד נפשו, ועם כל זה מוותרים על הכל מחמת תקנת חז"ל שחששו על מכשול שמא יעבירנו, וכח מסירות נפש הלזו מכפר על כל החטאים בציורף התשובה.

והנה איתא במשנה (ראש השנה כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ובגמרא מנא הני מילי אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא, כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן וכו' אלא כדרבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. והנה בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"א) ובמדרש (ויק"ר פכ"ט סי"ב) הוכיח ממקרא בתורה דבמקדש תקעינן, דבמקום שהקרבנות קריבין שופר דוחה שבת, עי"ש. אמנם עדיין קשה לשיטת רבי לוי בר לחמא דמן התורה בראש השנה שחל בשבת הוא רק זכרון תרועה, אם כן איך עקר רבן יוחנן בן זכאי דבר תורה, והתקין שיהו תוקעין בכל מקום שיש בית דין, הא אין בית דין יכולין לבטל דברי תורה בקום ועשה, ועל כרחך כדרבה דמדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה גזירה שמא יעבירנו, ואם כן במה שאין תוקעין בשבת מכח תקנת חכמים, הוא ענין של מסירות נפש וזה עצמו מכפר על כל החטאים, וכל זה הוא לרבא דסובר דאיסור תקיעת שופר בשבת הוא רק מדרבנן, אבל לרבי לוי בר

לחמא דמדאורייתא היא, הרי אין כאן ענין מסירות נפש, וכמו שאין מסירות נפש במה שאין מניחין תפילין בשבת, דמדאורייתא היא, הכי נמי בתקיעת שופר.

ובזה יתבאר גם מה דאיתא במדרש רבה (פס"ה סכ"ג) ראה ריח בני כריח שדה, מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי וכו', כריח שדה, הרי חרב, עי"ש. והכוונה שראה יצחק ברוח הקודש כי במקדש היו תוקעין בראש השנה שחל בשבת אבל לא במדינה, ואחר החורבן תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין קבוע, ומזה ראיה כי מה שאין תוקעין שופר בראש השנה שחל בשבת הוא רק מכח תקנת חכמים גזירה שמא יעבירנו, ואם כן יש להם לישראל כח של מסירות נפש המכפר על הכל. ולזה גמר אומר ויתן לך האלקים מטל השמים, ובמד"ר (פס"ו ס"ג) מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד. מטל השמים, רמז למקרא שנאמר יום תרועה יהיה לכם, ומשמני הארץ זו משנה, פי' מה ששנינו במסכת ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ורוב דגן זו תלמוד, הוא מה דקמפרש בגמ' טעמא דרבנן הוא דגזור ביה שמא יעבירנו, נמצא דאין תוקעין בראש השנה שחל בשבת אע"פ דמדאורייתא חייבין לתקוע, מכל מקום מכח תקנת חכמים יש לבני ישראל מסירות נפש שלא לתקוע, ובפרט כי יום א' דראש השנה חל בשבת דאז דינא קשיא, והוא עיקר יום הדין, ועיני כל ישראל מיחלות שהשי"ת ימלא אסמינו שבע שנושע בכל מחסורינו, ועם כל זה יהיה מה שיהיה, ישראל קדושים מוותרים במסירות נפש על סגולת המצוה, ובודאי בזכות זה יעזור השי"ת שיהיה שנה טובה.

ועל פי זה יתבאר טעמו של רב סעדיה גאון שבא להזכיר חורבן ביהמ"ק, כי טעם הראשון הוא להתעורר לתשובה, ואם כי יש כמה חטאים שאינו מועיל עליהם תשובה, מכל מקום על ידי קבלת מסירות נפש בשעת תקיעת שופר מועיל תשובה על הכל, וגם בראש השנה שחל בשבת איכא מסירות נפש בזה שמונעין עצמם מתקיעת שופר, ולזה תוקעין להזכירנו חורבן ביהמ"ק, כי אחר החורבן תיקן רבן יוחנן בן זכאי לתקוע במקום שיש בית דין, נמצא דמה שאין תוקעין בשבת הוא ענין מסירות נפש, ועל ידי זה יש לנו כח של מסירות נפש לכפר על כל העוונות ומהני תשובה.

ובכן יום א' דראש השנה שחל בשבת שלא תקעו רק מחמת תקנת חז"ל, היה בו ענין של מסירות נפש, ויום ב' דראש השנה שתקעו רק מפני תקנת חז"ל (כמבואר בגמרא ראש השנה דף ל: שהיו נוהגים אותו יום קודש ולמחר קודש) היה בו קבלת מסירות נפש, שניהם חזי לאצטרופי לכפר עוונות בני ישראל ולערבב השטן, ובזכות שקיימנו הכתוב זכרון תרועה, והכתוב של יום תרועה, ישפיע השי"ת לכל בני ישראל שפע ברכה והצלחה, ונזכה לשנה טובה ומבורכת.

והנה כתבו בספרים (עטרת ישועה סליחות לער"ה אות לו) לרמז מה שאמר יצחק אבינו בשעה שבא עשו ליקח הברכות, בא אחיך במרמה ויקח ברכתיך, כי **במרמ"ה** ראשי תיבות **מ**'לטם **מ**'כל **ר**'עות **ב**'זאת **ה**'שנה, כי ברך את יעקב בברכה הזאת הנרמז בתיבת במרמ"ה, עי"ש. ולפי דרכינו הרי כל הפרשה הזאת היה בראש השנה, ועל כן יפה בעתו ברך יצחק אבינו את יעקב בברכה זו, **מ**'לטם **מ**'כל **ר**'עות **ב**'זאת **ה**'שנה. והנה תיבות **בזא"ת השנ"ה** בגימטריא **תש"ע**. יעזור השי"ת שהשנה תש"ע לפ"ק הבא לקראתינו לשלום, יתקיים מלטם מכל רעות בזאת השנה, בעזרתו יתברך יבא שנה טובה ומבורכת, גמר חתימה טובה לכל בני ישראל את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, לפעול כל טוב, שנת גאולה וישועה, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

נערך ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוח"ח להם

קרן עזר ומשואתן "ברך משה" דחסידי סאטמאר

ע"ש כ"ק רבינו הקוה"ט מרן משה בן הגה"ק רבי חיים צבי זיעוועכי"א

קרית יואל - בני ברק

המטרה: להמציא הלוואות גדולות בתשלומים נוחים ביותר לאנ"ש שהגיע זמן כלולות בניהם בשעטו"מ

"ברכת מזל טוב"

הננו משגרים ברכת מזל טוב חמה ולבבית לאנ"ש החשובים כל אחד בשמו יבורך

הרה"ח ר' **אליעזר פאלאטשעק** שליט"א

גבאי בית מדרשינו בזכרון מאיר

לאירוסי נכדתו

הרה"ח ר' **אלימלך קליין** שליט"א

להכנס נכדו לעול התורה והמצוות

הר"ר **יואל וויים** הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' **בנימין זאב וויים** שליט"א

ולחותנו הרה"ח ר' **ישראל ניילנדער** שליט"א

ולזקינו הרה"ח ר' **יהושע וויים** שליט"א

ולחו"ז הרה"ח ר' **אשר לעמיל שווארץ** שליט"א

להולדת בנו, נכדם

השלום זכר בבית מדרשינו בשיכון

"נפש חי'ה"

ע"ש הרבנית הצדיקת
מרת **חי' מייזליש** ע"ה
בת מרן רבינו משה זי"ע
נלב"ע ח' שבט תשנ"ג

☆ ☆ ☆

"חסדי מנחם משה"

ע"ש
ר' **מנחם משה גאנץ**
ז"ל
ב"ר דוב ז"ל
נלב"ע י"ג מנחם אב תשנ"ב

☆ ☆ ☆

"תהלה לדוד"

ע"ש ר' **משה דוד**
טעלער ז"ל
ב"ר יחזקאל משולם ז"ל
נלב"ע י"א תשרי תשפ"ח

☆ ☆ ☆

"אב"ן ישראל"

ע"ש ר' **אברהם נתן**
בערנאט ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע ט"ז חשון תשל"ז

☆ ☆ ☆

"ציון לנפש חיה"

ע"ש ר' **בן ציון בנעט**
ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל
נלב"ע ט' שבט תשנ"ג
ווגתו מרת **חי'ה** ע"ה
ב"ר יהושע ז"ל
נלב"ע י"א סיון תשנ"ה

☆ ☆ ☆

"חסדי בא"ר"

ע"ש ר' **אלכסנדר**
בנעט ז"ל ב"ר עזרא ז"ל
נלב"ע כ"ג ניסן תשנ"ז
ווגז' מרת **רייזל** ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל שטערן
נלב"ע ה' טבת תשנ"א

☆ ☆ ☆

משא"ת חיים

ע"ש ר' **חיים גרין** ז"ל
ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
נלב"ע כ"א אדר א' תשפ"ח
ווגתו מרת **אלטע**
שיינדל ע"ה
ב"ר משה אליהו ז"ל
נלב"ע י"ב ניסן תשפ"ג

"חסדי שלמה זלמן"

ע"ש ר' **שלמה זלמן** ז"ל
בן ר' מרדכי ווירצבערגער ז"ל
נלב"ע ח' כסלו תשפ"ב

☆ ☆ ☆

"חסדי ישראל יעקב"

ע"ש ר'
ישראל יעקב אייזנבערגער ז"ל
נלב"ע ט"ו אייר תשנ"ז
ואביו ר' נתן נטע ב"ר מנחם
מענדל ז"ל נ' כ"ז סיון תשנ"ה
ואמו מרת דינה ע"ה
ב"ר יעקב ישראל הלוי ז"ל
נלב"ע כ"ט תמוז תשנ"ג

☆ ☆ ☆

"חסדי שמואל וחנה"

ע"ש
ר' **שמואל זאב לעווי** ז"ל
ב"ר יעקב דוב ז"ל
נלב"ע ג' תשרי תשנ"ח
ווגז' מרת **חנה** ע"ה
ב"ר חיים משה ז"ל
נלב"ע י"ב חשון תשל"ז

☆ ☆ ☆

"אנש"י חי"ל"

ע"ש
ר' **אביגדור פריידמאן** ז"ל
ב"ר נחמי' ז"ל
נלב"ע ז' שבט תש"ג
ווגז' מרת **חנה לאה** ע"ה
ב"ר יעקב פרענקל טב"ח ז"ל
נלב"ע ב' אלול תשמ"ג

☆ ☆ ☆

"צב"א מרו"ם"

ע"ש ר'
צבי אלימלך געלבמאן ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' אלול תשנ"ט
ווגז' מרת **בריינדל** ע"ה
בת ר' מרדכי מנחם ז"ל
נלב"ע כ"ה תמוז תשנ"ט

☆ ☆ ☆

"אפריון נמטי' לר'
שמעון"

ע"ש ר' **שמעון דאפקא** ז"ל
בן ר' שניאור זלמן ז"ל
נלב"ע ז' מנחם אב תשנ"ח

☆ ☆ ☆

"זכרון חיים צבי"

ע"ש ר' **חיים צבי שווארץ** ז"ל
ב"ר חזקי' איתמר טובי' ז"ל
נלב"ע י"ג כסלו תשנ"ה

☆ ☆ ☆

"ממכון שבתו
השגיח"